אמרות הרב קוק לחגים ומועדים עם הסברים

'מגד ירחים'

כל עלוני מגד ירחים שיצאו לאור בשנים תש"ס-תשע"ט (2000-2019)

מופיעים בהמשך דף זה , או בקישור: עלוני המגד - לחצו כאן

עורכת עלוני המגד: הגב' שושנה רייך

מגד ירחים אלול תשפ"ו (מהדורה ט)

על כל חטאת האדם, שבין אדם למקום-

התשובה הרוחנית משיבה מיד ,

את ששון הישע של אור הרוח -

אבל בעבירות שבין אדם לחברו -

אי אפשר לנפש להשתלם -

עד שיתוקנו בפועל...

) אורות התשובה פרק י , ו)

חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות.

חז"ל לימדונו כי על עבירות שבין האדם למקום - מכפר יום הכיפורים , ואילו על עבירות - שבין האדם לחבירו , אין היום מכפר - אלא עד שי פייס
את חבירו והלה - ימחול לו.

ברור אם כן שתשובה מהתנהגות האדם כלפי בוראו מביאה עימה באופן מיידי במישור הרוחני , ששון ותחושת ישע, המלווה אותו בכל מלואו ובכל טובו, ובאור רוחני גדול.

ועוד ברור מכאן , כי על האדם להתאמץ בכל כוחו ולתקן בפועל, את מעשה התשובה מעבירות שבין האד ם לחבירו
.

תיקון זה יהיה גם בנפשו וגם בהתנהגותו , וכל זמן שהעבירה לא תוקנה, נפשו תרגיש מועקה.

ועוד כותב מרן הרב זצ"ל כי "כשרוצים באמת לשוב, אף על פי שמעוכבים בשל כמה מניעות ...אף על פי שהעיכוב הוא גדול מאד, והלב מוכרח להיות נשבר מפני ידיעת גודל החובה המוטלת על האדם...

...כיון שהרצון לשוב בתשובה הוא אמיץ , צריכים לקבל את ההארה הזאת של התשובה , בתור התוכן המטהר והמקדש ...על פי קדושת הנשמה וצביונה הקדוש"

(אורות התשובה פרק יז, ב)

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 181 אלול תשע"ד

מגד ירחים מנחם אב תשפ"ו (מהדורה ט)

בית המקדש

בתור מרכז הרוחני של האומה...

ומקור החיים הרוחניים

של כל יחיד ממנה,,,.

צריך הוא להיבנות , ברוח...

בכל יום ...

אצל כל יחיד מישראל .

(שמונה קבצים א , קמד)

בית המקדש הגשמי חרב אבל בית המקדש של מעלה יכול להיבנות, וכל יחיד יכול וצריך לבנות ברוחו מק דש זה
. כיצד בונים 'מקדש רוחני '?

"תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היום של הקורבנות הנאמרות לפני התפלה : פרשת הכיור, התמיד, הקטורת.. זורעים הם
את הגודל האלוקי שבבית הגדול והקדוש
במעמקי הנשמה,
קרוב למידת השיגוב שהייתה לכל יחיד בעת היות האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה" (שמונה קבצים , שם)

"בוני בית המקדש של מעלה, הם הם מאורי האור אשר בדור ודור, קדושי המחשבה, המתעלים על כל המכשולים החיצוניים והפנימיים,
וחודרים בעמקי רזי תורה,
המגלים את נתיב עץ החיים, לכונן ישועה לעם נברא" (שמונה קבצים קובץ ז , קעד(

"הכח המחיה את נשמת ישראל היא העריגה הנפלאה לבניין בית המקדש, ולהחזרת כבודו בתכלית שלימותו האידיאלית המקווה, שרק צפייה זו מרוממת את רוח כל הדורות כולם לדעת שיש תכלית נשגבה לחייהם והמשכם ההיסתורי .)שמונה קבצים א תרמח(.

ועיקר קדושת ארץ ישראל היא מפני קדושת בית המקדש, ובה וממנה מתגלה קדושת המחשבה , בכל ארץ ישראל, ובית המקדש נותן עוצמה רוחנית לכל פעולה, מעשה, דיבור ומחשבה

יהי רצון ש"יבנה בימינו במהרה.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 192 מנחם אב תשע"ה

מגד ירחים תמוז (מהדורה ט)

אשרי המקשיב ה ט ה ו ר אשר יקשיב את בת הקול

של כל היצור הקורא מ כ ל מעמקיו ,

להתגלות עליונה בהירה טהורה וקדושה ,

אורו של משיח , נתון בעומקי הייסורים של עומקי העומקים ...

ובעת קץ גאולה...

יוקשב אותו הקול ה א ד י ר והחזק

קול ברמה נשמע , רחל מ ב כ ה על בניה ,

מיאנה להינחם על בניה כי איננו....

(אורות, ישראל ותחייתו, פרק לב)

במבט ראשון נדמה כי חודש תמוז הפותח את ימי החורבן מכיל את כל מרכיבי הבכי והצער עם תחילתם של ימי "בין המיצרים" . מהו "הבכי" ? נראה, כי במפגש עם מציאות 'גדולה' כאורה הבוהק של השמש , ה'מסך' יורד והעיניים מתלחלחות ומתכנסות בערפל , בפגישה עם מציאות רגשית של 'צער גדול' או 'שמחה אדירה' טבע הקב"ה בעינינו מנגנון דמעות.

שתי צורות להתמודדות הזו , היינו, עם אורה הגדולה של המציאות, האחת – הדרך האלילית של חוסר אונים, ייאוש ופסימיות ("מבכות את התמוז" - יחזקאל פרק ח,יד) והשניה – ההבנה שהבכי הוא אמצעי בלבד

לחשיפת הטוב הפנימי המסתתר בתוכו. בעת החורבן – קרסו חומות ירושלים כדי להצמיח מתוכם עולם טוב יותר "דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא" (זוהר פר' תצוה עמ' קפד)

עם ישראל השכיל להתמודד עם החורבן מתוך ההבנה כי לעתים כדי להגיע אל ה'אור הגנוז' יש לעבור דרך תקופה אפילה.
ומתוך בכייה של רחל על בניה, 'מיאנה להינחם' (ירמיהו פרק לא, יד) יצמח משיח בן דוד .

על פי מאמרו של הרב חגי לונדין ב"מגד ירחים" גיליון 129 תמוז תש"ע

מגד ירחים סיון (מהדורה ט)

ענין תורה לשמה – לשם התורה.

כי מציאות החכמה הוא רצון השם יתברך

שתהיה בפועל.

והוא מציאות יותר נחמדה ומעולה

מכל מה שאפשר להיחשב....

וחכמת התורה הרי היא הגילוי האלוקי

כפי רצונו יתברך -

הבא מתוך עבודתנו ותלמודנו.

(אורות התורה פרק ב, א)

לימוד התורה שונה באופן מהותי מכל לימוד אחר בעולם .

אחד ההבדלים המהותיים בין לימוד התורה לשאר תחומי הלימוד הוא שלימוד התורה אמור להיות 'לשמה' . בהיותה דבר אלוקי
היינו שהמניע ללמוד איננו לשם מטרות שוליות בעלות חשיבות פחותה וכפי שכותב הרמב"ם בפירושו ל'פרק חלק" במסכת סנהדרין שהזהירו חכמים "אל תעשם עטרה להתגדל בם ולא קרדום לחפור בהם" (אבות פרק ד, ה)

"שלא יתעסק בתורת ד' יתברך להתפרנס בה, ולא תהיה אצלו תכלית לימוד החכמה אלא לדעת אותה שידע בלבד...
שהיא אמת והתורה אמת, ותכלית ידיעתה – לעשותה
"

מרן הרב זצ"ל מדגיש היבט נוסף דהיינו "תורה לשמה – לשם התורה בלבד". עיסוק זה של גילוי חכמת התורה האלוקית קשור לרצון ד' יתברך שתהיה המגמה האלוקית ידועה לכל, ושהמאור שבה יאיר על כל המציאות כולה.

על כן המדרגה הגבוהה ביותר של לימוד התורה לשמה היא "...שילמד האדם מצד אהבתו את האור הגדול , שרוצה השם יתברך בגילוי מציאותו , שיתגדל יותר ויותר"

על פי מאמרו של הרב אליעזר חיים שינוולד ב"מגד ירחים" גיליון 79 סיון תשס"ו

מגד ירחים אייר (מהדורה ט)

מדינה זו היא מדינתנו

מדינת ישראל

יסוד כסא ד' בעולם,

שכל חפצה

שיהיה ד' אחד ושמו אחד .

(אורות ישראל פרק ו, ז)

מרן הרב זצ"ל מדגיש את העיקרון הנלמד מן הציווי "ואנשי קודש תהיו לי" כי "לשם כך -צריך שציבור זה יהיה בעל מדינה פוליטית וסוציאלית וכסא ממלכה לאומית...למען דעת שלא רק יחידים חכמים ומצויינים... חיים באור האידיאה האלוקית , כי גם
עמים שלמים
מתוקנים ומשוכללים בכל תיקוני התרבות

והיישוב המדיני
" (אורות עמוד קד)

זו היא מורשתו של אברהם אבינו לבניו ככתוב " למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית פרק יח, יט)

מדינת ישראל היא המייצגת את שם ד' בעולם , יש בה את מימוש המטרה האידיאלית שיש חיים שלימים באור האידיאה האלוקית.

ומוסיף מרן הרב זצ"ל וכותב... :כי לא רק בשביל ההטבה הפרטית של כל יחיד, ולא רק בשביל חוג פרטי של עולם מיוחד ...כי אם בשביל ההתעלות הכללית של העולמים הרבים..."
(עולת ראיה א , עמוד קס)

על פי מאמריהם של הרב זאב קרוב זצ"ל והרב בניהו ברונר הי"ו

בגיליונות 140,164 של "מגד ירחים" בחודשי אייר תשע"א ותשע"ג

מגד ירחים ניסן (מהדורה ט)

אמונה בלי מיצרים זאת

נחלת ישראל היא .

שהתחילו להבליטה ביציאת מצרים ,

והרשימוה במזג חייהם -

בשעת החיפזון .

(שמונה קבצים, קובץ א , תשיד)

ביציאת מצרים התגלו ונקבעו תכונות מיוחדות המאפיינות את עם ישראל – תכונות של 'אמונה ללא הגבלו
ת .'(בל
י מיצרים)
. האמונה האינסופית הזו נתגלתה בעצם היציאה שעליה העידה לנו התורה שהייתה
'בחיפזון'
.

תכונה חיובית זו נקבעה באופיו של עם ישראל .הנכונות לצאת אל הבלתי נודע היא אשר דרשה כוחות אמונה עצומים. ואכן, עם ישראל האמין שד' המוציא אותם מארץ מצרים ידאג לכל צרכיו . וכאמור, נקבעה ברגעים אלו תכונה זו לדורי דורות. "וחוזר כח עליון זה
ומאיר בכל מועד חג הפסח, על ידי מיכלא דאסוותא , מיכלא דמהימנותא , אכילת מצה המעוטרת בהשבתת

החמץ וביעורו. (שם, בקובץ א , תשיד)

אפיית המצה היא פשוטה . לעומת אפיית החמץ המבטאת את מעשה האדם אשר עלול לנתק את מחשבותיו מד' – הרי באפיית המצה בה
אין על האדם להתאמץ
, שכן יש בה קמח ומים בלבד,
ולכן היא אשר מבטאת את אמונתו בד
'.

יש סוד רוחני במצה, שכן יש בה את היכולת לטעת בנו את תכונת החירות הקשורה אל הקודש. . שכן באכילת המצה באותו פרק זמן בו יצאו אבותינו ממצרים , מתחדשת בנו הנשמה הכללית והפרטית , והם כוחות חיים גדולים, שאין להם שיעור..

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר

מגד ירחים אדר תשפ"ה (מהדורה ט)

סיבב השם יתברך השומר ישראל

שיעשה נס פורים -

ופעל עליהם שעלו בבת אחת

אל מדרגה קרובה למדרגת קבלת התורה .

(מדרש שור- הדרוש השלושה עשר)

עם ישראל בגלות היה במדרגה רוחנית נמוכה,

במישור הדתי והמוסרי.

זאת - כתוצאה מהתערבותו בגויים ומלמידת מעשיהם .

האירועים המתוארים במגילה , העלו אותו

למדרגה הקרובה למתן תורה - ובשונה מהר סיני

בו קבלו את התורה בכפיית ההר כגיגית-

הרי כאן קיימו וקבלו עליהם מרצון !

כל זאת התרחש עקב 'ניסי פורים' הנסתרים והגלויים

אשר אותם סיבב ד' - והשפעתם על אמונתם

שהתחזקה אז בד' יתברך שומר ישראל.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר בגיליון "מגד ירחים 187 אדר תשע"ה

מגד ירחים שבט (מהדורה ט)

ההוד וההדר והפאר המיוחד -

שיש במצוות התלויות בארץ ,

כשהן מתקיימות עכשיו בארץ ישראל

על ידינו...

מתגלה הוא לנו מתוך עוז חפצנו הפנימי

המפעם בקרב נשמתנו -

להעמיד את צביון אומתנו

על ארץ אבותינו במלוא תוארה...

(אורות התחיה פרק ה , עמוד נז)

...השיבה לארץ ישראל מחייה את המצוות התלויות בה, ומעבירה אותן לפסים מעשיים...מרן הרב זצ"ל , ראה בהן את הניצנים המעידים על הרצון הפנימי של העם לממש את מהותו השלימה בחיים.

בגלות – שמרו המצוות את ייחודו של העם ומנעו התבוללות בין הגויים. אכן, גם בארצנו , עדיין אין אנו מקיימים אותן אלא כ"זכר" למה שהיה בעבר , אבל גם קיום חלקי זה מסמן לנו את המטרה אליה אנו שואפים בעתיד.

בעל ספר "כפתור ופרח" רבי אשתורי הפרחי, האריך (בפרק יז) לבאר כי קדושת ארץ ישראל היא מעלה בפני עצמה , ומצורפת לה עטרת התפארת של המצוות התלויות בה.

בט"ו בשבט אנו נפגשים ביום משמעותי במישור ההלכתי בכמה פרטיהן של המצוות התלויות בארץ.

בהקדמה לספרו "שבת הארץ" קורא מרן הרב זצ"ל לעיסוק מיוחד בעניינן של מצוות אלו כי "הגיעה השעה לתחיית התורה המכוונת לעומת תחיית הארץ ...לחובה קדושה זו יתר על החובה הכללית המקפת את כל התורה כולה, וביותר החלה חובתו להיגלות על יושבי אדמת הקודש
..."

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 198 שבט תשע"ו

מגד ירחים טבת (מהדורה ט)

בתחיית שפת הקודש -

תנוב (=תפרח) דעת אלוקים ,

ואך - בדעת אלוקים ,

תמצא השפה – נשמתה.

(מגד ירחים טבת תרע"ב)

בימי תלמי המלך, בתאריך ח' בטבת תרגמו בפקודתו של המלך , שבעים זקנים מירושלים את התורה ליוונית. תרגום זה נעשה באלכסנדריה, ולמרות שכל אחד מהזקנים ישב בחדר נפרד – היה התרגום למרבית הפלא והנס - ממש זהה !

כוונתו של המלך הייתה לשלב את 'התרבות היהודית' ו'התרבות ההליניסטית' - למורת רוחם של חכמי ארץ ישראל , אשר ראו תופעה זו כאות אזהרה מהשפעות זרות על המסורת היהודית , ועל כן ציינו והוסיפו את המקרה השלילי הזה לתענית עשרה בטבת .

מרן הרב זצ"ל כותב כי "כל לשון נובע[ת] מהשקפה מיוחדת על המציאות. השקפה של קודש ...היא ההשקפה הישראלית , וזאת ההשקפה המיוחדת חוללה את הלשון העברית שהיא באמת השפה
הקדושה"
(אורות ישראל פרק ז, יב עמ' קסד) ועוד כותב הוא כי "הריחוק מההשקפה הקדושה – נוטל את זיו השפה...
(שם)

בדרך זו, יש להבין גם תהליך הפוך , היינו כי תחיית השפה [בדורנו !] עשויה לחבר את האומה לקדושה. זאת - מכיוון שבתוכה טמונים 'מושגי קודש' . וכאשר ידבר העם שוב בשפת הקודש – ייחשף לנשמתה של השפה.

תפקידו של עם ישראל בעולם הוא להרחיב ולגלות את דעת האלוקים ואת דרכי ד'.

השפה העברית – לשון הקודש – המגיעה לכל חלקי החיים , אמורה להעצים שאיפה זו ואשר על ידי כך ת חשוף את נשמתה של השפה.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 160 טבת תשע"ג

מגד ירחים כסליו (מהדורה ט)

...שתהיה הטהרה והצניעות

המטרה הראשית בחיי המשפחה –

ואחריהן יימשכו יתר המידות והדעות הישראליות –

זה - שנאו היוונים ,

וראו בזה צר ואויב לתרבותם...

(עין איה , מסכת שבת א עמ' 61)

המיקום של הדלקת הנרות בפתחי הבית מוסבר בפשטות בכך שיש בזה פירסום לנס הניצחון על היוונים. אך עדיין יש מקום לשאול:
מהו הנס
ומה היתה הגזירה, וכיצד הפר אותה הנס ?

מרן הרב זצ"ל מדגיש כי הפגיעה בצניעות המשפחה והבית היהודי היתה נדבך מרכזי באסטרטגיה היוונית

שביקשה להמיר את ישראל מעל דתם.

במדרש קדום (אוצר המדרשים עמ' קפה) מתוארת הגזירה לפיה נמנעו מן היהודים כל השימושים הרגילים והאינטימיים של הבתים, בכך שאסרו עליהם את בניין הדלתות והפתחים, וכך נפרצו הבתים לכל עבר - "שכל בית שאין לו דלת – אין לו כבוד ולא צניעות , וכל הרוצה להיכנס נכנס בין ביום בין בלילה" (שם)

אכן, כאשר בעקבות המרד נוצחו היוונים ובוטלו הגזירות - חזרו הבתים לתפקודם הפנימי ולשימושם הנכון והראוי.

פתח הבית אשר בו קבועה המזוזה הוא הסמל לצניעות ולקדושת הבית היהודי.

בית הפתוח לכל - הוא בית שאין בו הבחנה בין רשות היחיד לרשות הרבים. חשיפת הדברים הנעשים בבית ואשר הצניעות יפה להם מנוגדת לערכי הצניעות היהודית. על כן המזוזה - היא סימן ההיכר והביטוי לקדושת הבית . הרפיון בקיום מצוות המזוזה הביא לגזירה היוונית שניצלה רפיון זה וביקשה למנף באמצעותו את שאיפתם של היוונים בהמרת הדת והדעת היהודיים.

על כן מצוות נר חנוכה בפתח הבית , כמצוות המזוזה, היא הסמל לתוכן החיים היהודיים והדלקת הנר בפתחי הבתים היא כמובן הביטוי לניצחון הרוחני הזה על גזירת היוונים. .

(על פי מאמרו של הרב אליעזר חיים שינוולד ב"מגד ירחים" גיליון 85 כסלו תשס"ז(

מגד ירחים מרחשון (מהדורה ט)

אין ראוי להכיר -

כי התקופה שלפני האורה - דבר אין לה עם האורה,

לא כן ! יחש גדול יש ביניהן !

על ידי חשכתה היא מכשרת את האורה לבוא !

כן בתמידות יש פעולות שיוצאות -

דווקא על ידי הקדרות וחשכת אור הדעת,

חשכת אור הצדק ואור יראת ד' ואהבתו.

...הן פועלות חליפות , בירידה ועליה, עליה וירידה,

הכל בסדר ערוך מהמסדר העליון יתברך...

(עולת ראיה חלק ב, עמ' טו)

חודש חשוון בפתח ואיתו מגיע הסתיו הערפילי והסגרירי. הקדרות האפרורית של תמונת היקום והטבע, מידי בוקר של סתיו, וכן גם השלכת שמשילה את הדר הצומח מעליו, משרים קדרות על הנפש.

כותב הרב אליעזר חיים שנוולד שליט"א (ראש הישיבה "מאיר הראל" במודיעין)..." נראה כי בחודש מרחשוון , יש בקרב ....ב
חברה הישראלית תחושת מרירות וקדרות בעקבות המלחמה
...
מצב נפשי
...
שאינו מצב בריא והוא עשוי להביא את האדם (ואת העם) לייאוש ולנטרול האנרגיות הנפשיות מלפעול פעולה חיובית ולצעוד קדימה
...
".

מדבריו של מרן הרב זצ"ל מתברר העיקרון שדווקא הקדרות היא ההכנה לאור שיבוא אחריה. ניתן, לפי דרכו , לראות את הסמליות שיש בקדרות ובעירפול שגרם 'עמוד הענן' (וגורם עדיין) לאור (עמוד האש) שיבוא אחריה.

דברים אלו של מרן הרב זצ"ל מבוססים על דברי חז"ל במסכת שבת (דף עז,ב) "כברייתו של עולם "בריש

א חשוכא והדר נהורא"

ומסיים הרב אליעזר חיים שנוולד שליט"א כי עלינו 'להפשיל שרוולים' ולפעול בכל יכולתנו להפיק לקחים אמיתיים וליישמם בהקדם להפוך את 'הקדרות' - ל'אור גדול'.

מתוך מאמרו של הרב אליעזר חיים שנוולד ב"מגד ירחים" גיליון 84 מרחשוון תשס"ז (!)

מגד ירחים תשרי (מהדורה ט)

מה שמוטבעים (טובעים) לפעמים

במניעות גדולות -

בין בעניינים שבין האדם למקום,

בין בעניינים שבין האדם לחברו,

לא יעכב כלל את התשובה הרוחנית.

וכיון שמבקשים לשוב אל ד' –

-שבים!

(אורות התשובה , פרק יד, ד)

הרב מעודד את בעל התשובה שלא יתייאש. ימשיך לאחוז ברצונו העז לתקן את דרכיו, ובסופו של דבר – יצליח!

ב"אורות הקודש" – מוסר הקודש" (חלק ג עמ' רמה) כותב הרב: " כשמזדמן לצדיק נפילה מוסרית , אל יחת,(יפחד) ויעלה למקומו העליון במחשבת קדושתו". והוא מסביר דבריו ומעיר כי צריך תמיד לזקק את גדולת הנשמה , ולשוב תמיד לגבורה של ענוה , של אהבת רעים וזהירות בכבוד הבריות.

כוחה הגדול של הנבואה הוא בכך שהיא איחדה את הלהב המקנא נגד עבודה זרה מצד אחד בכל כללותו (אליהו בהר הכרמל ?) , ונגד הפרעות חברותיות מצד השני בעומק הפירוט .(הנביא עמוס על "פרות הבשן" ?) ולא רק הנבואה אלא גם התורה – שהיא נבואת משה – איחדה את שני התחומים
:
בפירוט המצוות הרוחניות לסעיפיהן ותורת החיים שבין האדם למקום – וכך נבנה
הבית העליון
- הוא מקום
התשובה הרוחנית
- ל"מבקשים
לשוב אל ד'
"!

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 194 תשרי תשע"ו

מגד ירחים אלול (מהדורה ח)

להעמיק הרבה צריכים ביסוד התשובה ,

עד שאורה יאיר כל כך -

עד שזיכרון כל חטא יעורר בו רגש שמחה עצומה,

מפני הידיעה של הזכות הגדולה,

שמאירה בהם על ידי קדושת התשובה...

(אורות התשובה , פרק ז)

תהליך התשובה והכרת החטא כרוכים מעצם טבעם בתחושת ייאוש, עצבות ומידה רבה של חוסר אונים.

האדם הבוחן את מעשיו השליליים ...מגיע למסקנה של הודאה באשמה וקבלת הדין ללא תירוצים והצדקות.

אך מרן הרב זצ"ל קובע כי "זיכרון של כל חטא יעורר בו [דווקא] רגש שמחה עצומה" לאמור: כי שני היסודות בתהליך התשובה , הראשון של אמונה
בבורא עולם
'הנותן יד לפושעים' והשני, האמונה
באישיות האדם
הם אשר מעניקים לאדם את יכולת ההתמודדות ואת הניצחון על החטא ועל הרוע.

והנה, הגם שאותם "הדברים [החטאים] שאדם מתעצב בגללם הם קיימים ונמצאים והאדם מתעצב (=נעצ ב אל לבו)
בגללם" (עין איה ברכות א עמ' 131) הרי כאשר האדם בוחר באפשרות התשובה ולא בהשכחת או בהדחקת זיכרון העבר השלילי, אלא דווקא בזיכרון תקופת החטא וממנו לשאוב אנרגיה רוחנית אל תוך מצבו הנוכחי - דווקא אז יגביר הוא בקרבו את "עוז הגעגועים דקדושה (ואליבא דמרן הרב זצ"ל – משום "קדושת
התשובה"
)) הפורצים בקרבו" (הגרי"ד סולוביצ'יק זצ"ל , בספרו 'על התשובה' עמוד 176)

מרן הרב זצ"ל מתאר את אותו אדם כמלא בשמחה עצומה , בהארה עילאית בהבנה עד כמה נפלה בחלקו "הזכות הגדולה" לעשות רצונו - כרצונו של
בוראו !

(על פי מאמרו של הרב ד"ר יוחאי רודיק ב"מגד ירחים" גיליון 94 אלול תשס"ז)

מגד ירחים מנחם אב (מהדורה ח)

הכח המחיה את נשמת ישראל

היא העריגה הנפלאה

לבניין בית המקדש ,

ולהחזרת כבודו,

בתכלית שלימותו האידיאלית.

)שמונה קבצים , קובץ א ,תרמח)

'נשמת ישראל' היא הכח הרוחני המאפיין את עם ישראל ,

והיא דוגמת הנשמה והגוף של האדם.

הנשמה הלאומית הזו היא שאר הרוח המתגלה על ידי אותם 'ישראליים' בכל דור.

מקומו של המקדש – הוא אבן השתיה אשר ממנה מוזרמים כוחות החיים לכל ההוויה.

"בהיחלשותה של האומה" ובירידת כוחה - צריכה היא חיזוק תמידי על ידי תורה מרובה

ועל ידי ערגה ותפילה שלא תקלקל אותה ההגשמה המציאותית.

בימי האבל על חורבנו של המקדש , יש לשקוד על חיבור כלל-רוחני של האומה כולה,

ועל ידי חיבור החול והקודש בטהרה שתתגלה עם כינונו של המקדש בתכלית שלימותו .

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 217 מנחם אב תשע"ז)

מגד ירחים תמוז (מהדורה ח)

בכל דור, עבודת עגל הזהב -

תסבב שברון לוחות העדות.

ורוח ממרום -

תרקיע השחקים.

(הרב קוק, על לוח הקיר, פתגמי שנת תרע"ב)

דור השקוע בהנאות גשמיות -.

אין לו תקנה , ויש צורך להקמתו של דור חדש

אבל דור החותר לאידיאלים (חטא העגל !)

ומחפש את המנהיג האלוקי –

אפילו אם יחטא בעבודה זרה -

כשיראו לו את האמת יבין את טעותו

ויש סיכוי שיחזור למוטב.

הטועה באידיאולוגיה – יש לו תקנה

אך דור השקוע בהנאותיו הגשמיות

אין לו תקנה אלא כשבירת כלי החרס , והיא תקנתו.

אנשי כנסת הגדולה התפללו לסלק מקרבם את יצר העבודה הזרה

אשר הטעם וגרם לשבירת הלוחות -

עד אשר יצירה חדשה וכשירה תבוא תחתם.

(על פי פרשנותו של הרב עוזי קלכהיים זצ"ל, בית אל תשנ"ה)

מגד ירחים סיון (מהדורה ח)

מטרת החינוך היא –

להכשיר את האדם,

לצורתו המתוקנת,

שהנקודה המרכזית שבה היא -

לעשותו ט ו ב ו י ש ר.

(אגרות הראי"ה, מתוך איגרת קע)

ראיית האדם כייצור תבוני "צלם אלוקים" -מחייבת שתהא מטרה לחייו , ולמימוש ייעודו זה ולהכשירו 'מתחייב' הדבר שיהא לו ספר הדרכה ולפיו ינהג כדי להשיג את מטרתו.

מרן הרב זצ"ל מגדיר מטרת החינוך כ'צורתו המתוקנת' של האדם – ביטוי הלקוח מהשלמתם והבשלתם של פירות האילן כראויים לאכילה.

ועל כן הוא מגדיר בשילות זו , היינו מטרת האדם, במלים "טוב וישר" .

אכן , הרמב"ם כותב כי כלל תורה – הוא בשני דברים: בתיקון הגוף ובתיקון הנפש. תיקון הנפש – הוא שיינתנו לאדם דעות (=השקפות) אודות הבורא והבריאה והן אמיתיות כפי יכולתם .

ותיקון הגוף – הדרכה לבני האדם לחיות זה עם זה, להסיר החמס מביניהם וללמוד מידות מועילות .

על פי דרכו של מרן הרב זצ"ל בריאות הגוף היא הכשרה חיובית ליחס הוגן בין האנשים ולהתנהגות מוסרית בהדרכת מצוותיה של התורה כגון מצוות השבת אבידה , וחובת תשלום שכר הוגן ועוד וכו'

על פי "מגד ירחים" גיליון 18 סיון תשס"א על פי 'מעגל הזמנים' , תורת חיים, "בית הרב"

מגד ירחים אייר תשפ"ה (מהדורה ח)

שתי מתנות טובות -

נשתלמו לנו במלואן

מירושלים –

עיר מקדש מלך :

גאון הקודש וגבורת החיל .

(מאמרי הראיה ב עמ' רצט)

ירושלים משלבת קדושה וגבורה , שילוב של שני כוחות אשר במבט ראשון נראה שהם נוגדים זה את זה. הקדושה – שמיימית , והגבורה – ארצית , רוח וחומר. ירושלים – מחברת שני כוחות אלו וכשם שנאמר על האדם הראשון : "וייפח באפיו – נשמת חיים , ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית פרק ב,ז) – היינו שני כוחות מנוגדים - החיים בכפיפה אחת.

האדם –נברא מ"עפרה של ירושלים" , על כן ירושלים הוא המקום היחיד בעולם המסוגל לשלב בצורה מושלמת קדושה וגבורה.

חורבן בית המקדש גרם לכך שהקדושה נחלשה , וביטוי חולשה זו היה במצב הנבואה ורוח הקודש.
במקביל – נפסקה גם הגבורה, ובגלות מהלך מאז עם ישראל כצללים, ללא "אורות" של קדושה וגבורה.

בלוח השנה העברי - מצויינים שני אירועים היסטוריים הקשורים לירושלים, לקדושה ולעוז. למרבית הפלא חלו אלו לעם ישראל דווקא בחודש אייר: בחמישה בחודש אייר - חזרה המדינה לשלטון העם היהודי , ובעש רים בשמונה
בו - שבה ירושלים להיות חלק מהותי ממדינתו וריבונותו אכן, אחרי שנים רבות.

הקריאות המתמידות לישיבה וליישובה של ארצנו , יחד עם המעשה והמרץ לבניינה של ירושלים, שתיהן כאחת , נובעות מזרמי הקודש הנמצאים בנשמת האומה, והם אשר יירפאו את כל מחלותיה.

סילוק אותה מחלה של העדר הקדושה – יהיה לנו כתריס בפני פורענויות עיכובם של אור גאון הקודש ואור גבורת החיל - אשר ישובו וירננו במרום ציון.

לפי הרב בניהו ברונר ראש בית המדרש במכללה האקדמית - צפת בגיליון "מגד ירחים" 214 אייר תשע"ז

מגד ירחים ניסן תשפ"ה (מהדורה ח)

במה שהוציאנו ממצרים -

כלול –

שכל 'טובות חומריות'

הכל - מידו יתברך - לנו ...

('מציאות קטן' עמוד ו)

מרן הרב זצ"ל מסביר שהאמונה באלוקים טבועה באדם וגם יכולה להתברר דרך השכל . ואכן, החיבור בין הדברים הטבועים בנו והמובנים בשכל ובין האירועים המתרחשים במציאות הרי זו היא משמעותה של מצו ת האמונה
.

בדרך זו מוסברת השגת הרמב"ן על הרמב"ם ללא הצורך בהגדרה של 'מצווה מחייבת'. הרמב"ם מלמדנו, אם כן , שמצוות האמונה משמעותה "שכל הדברים המיוחסים באמת לאלה, דע ונאמין שהם מיוחסים למי

שהוציא אותנו ממצרים ונתן לנו את התורה".

מרן הרב זצ"ל מגיע מתוך כך לתובנה חשובה , וכך הוא מנסחה: "ממילא יצא לנו שאין הטובות החומריות - מזיקות לדביקות בו יתברך
, כשהן הולכות על דרך התורה...ואי אפשר שיהיו בהחלט נגד רצונו, רק שצריך ללמוד איך להנהיגם על פי רצונו הטוב".

"הגאולה האחרונה – היא המשך ישיר של גאולת מצרים" (אורות, עמוד מד) ועל כן עתה , בגאולה בה אנו נמצאים , ששפע חומרי עצום מגיע אלינו - מתחילה להתגבש במקביל הקומה הרוחנית".

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" 225 בניסן תשע"ח

מגד ירחים אדר תשפ"ה (מהדורה ח)

אות ומופת לנו ימי הפורים
דברי המגילה לעד שמורים -
רחמי ד' יסוככנו ככנפי נשרים

(מגד ירחים , תרע"א)

נראים הדברים כי בפרק האחרון (פרק י) של מגילת אסתר שוררת 'אוירה' אחרת משאר פרקי המגילה.

שהרי מגילת אסתר מתארת בעשרת פרקיה הראשונים עלילה פוליטית רצופה באירועים , באישים פוליטיים וחברתיים , בדינמיות ייחודית , 'שנאת עולם' לעם עולם , "עלילות ריגול" קשירת קשר להפיכה שלטונית פנימית, כאשר ברקע מלחמת יוון וניצחונה של זו – אל מול ממלכות בבל פרס ומדי .

והנה משתנים הדברים - אנו פוגשים עתה בפרק י תיאור של ממלכה גדולה ורגועה , יחסית, עוסקת בהטלת מיסים ובניהול כלכלי וחברתי.

אלא - שרק בשורות האחרונות מעט במלים האחרונות ממש – אנו מגלים את "הסוד" – והוא מקומו ותפקידו של מרדכי היהודי
בניהול המדינה . (אכן , כביכול, תמה לה תקופת אסתר המלכה ...האמנם ?)

המלך אחשורוש – מולך על מלכותו , מטיל מס 'על הארץ ואיי הים' . אנו מעודכנים גם על 'תוקפו וגבורתו' של מרדכי היהודי המצוי בתקופה המכונה "גדולה" , 'משנה למלך' , רצוי ל'רוב אחיו' ודובר שלום 'לכל זרעו'.

מרן הרב זצ"ל רואה בחודש זה (בפתגמו...) אות לשנים שתבואנה , ויחד עם 'שמירת דברי המגילה ' לעד' מובעת גם התקווה לשנים של רחמים ולשמירה מתמדת על עם ישראל מתחת לסוכת כנפי נשרים.

זה הוא תוכן חתימתה של המגילה וכזו תיזכר לדורות.

מגד ירחים שבט תשפ"ה (מהדורה ח)

"חשק נטיעת אילנות

נובע מחפץ הטבת הדורות הבאים,

שעיקר תוקפו מובלט בעץ החרוב"

(מגד ירחים, חודש שבט תרע"א)

נטיעת אילנות בארץ ישראל יש בה מצוה. היא מבטאת את היאחזות של עם ישראל בארץ ברצף של דורות.

ארץ ישראל לא שייכת לאנשים פרטיים.

ארץ ישראל שייכת לכל הדורות שעברו וכל הדורות שיהיו.

הביטוי לשייכות של כל הדורות לארץ באה לידי ביטוי בנטיעת אילנות.

העץ שמבטא בצורה השלימה ביותר את הקשר בין הדורות הוא עץ החרוב.

מכיון שאין הוא עושה פירות מיד, אם כן נטיעת החרוב מבטאת את הקשר בין הדורות.

על פי מאמרו של הרב זלמן ברוך מלמד שליט"א "מאבני המקום" (קובץ יג)

מגד ירחים טבת תשפ"ה (מהדורה ח)

טעמו זקנים המעתיקים המרגליות

בתרגום היוני נשמרו לגלות
תורת אל גנזו, הראו אך 'הארונות' .. .

(תרע"א)

מאמרי הראיה ב עמוד 499

בתוך הדברים שנשא מרן הרב זצ"ל בחנוכת בית המדרש למורים "מזרחי" (על פי גליון "ההד" שבט תרצ"ג
) אנו מוצאים התייחסות לחנוכה ולענייני
תרבות יוון
, כדלהלן
:

."....בחגיגת חנוכה עם מצוותה והדלקת נרותיה, אנו מוצאים דבר שיש לנו לחשוב על אודותיו, ועל כח
האחדות שבנו , היינו
עניין פגישתנו עם תרבות יוון.

נתקלנו אז בעם היווני ,שהשאיר שם גדול בעולם. החכמה היוונית נכנסה בכללות העולם, והכניסה אז גם ב
נו תסיסה...
[חז"ל אמרו]:
:
"ארור אשר
ילמד את בנו
חכמה יונית" (לא כתוב 'אשר
ילמוד'
!) , חכמינו הקדושים התיראו מאד, שמא החכמה היוונית תמשוך את הנוער ותנתק אותו מאמונת קדוש
ישראל. אך ורק לקרובים למלכות הותר בקושי

ללמוד חכמה יוונית.
ההבדל בין
'לשון' ל'חכמה'
הוא ההבדל בין
סגנון לתוכן.

את החכמה אין אנו צריכים לקבל אלא מתורתנו הקדושה...[אבל] במה שנוגע לסגנונות לייפוי הדברים מצאו חכמינו הקדושים סמך
בפסוק "יפת אלוקים ליפת" וכו'

נראה, שכאן נוכל למצוא כמה 'מפתחות' להבנת מילות הפתגם דלעיל.(למשל :'הארונות' בשורה 3) (מאמרי הראיה חלק ב עמוד 499)

וכאמור, זו סוגיא רחבה ועמוקה , ובשורות דלעיל , רק הראשית להבנתה.

על פי ומתוך מאמרי הראיה חלק ב עמוד 477 .

מגד ירחים כסלו תשע"א (מהדורה ח)

כבלי אויב נתקו, עליו גברו -
סבלו הסירו, עולו שברו ,
לחמו כהני אל כאריות
ובמקדש ד' העלו נרות.

(לוח ארץ ישראל (?) , תרע"א)

פתגם זה נכתב על ידי מרן הרב זצ"ל בשנת תרע"א , בעת כהונתו כרבה של קהילת יפו.

[ברור שבהיותו מנוקד – יש בו גם קצב מיוחד]

בראייתו המתמדת, וכאופיו המעמיק של חג החנוכה , ביקש להבליט את החיבור והזהות בין החשמונאים הלוחמים
,

לבין הכהנים - עובדי בית המקדש.

אלו – עסוקים בניתוק כבלי האויב היווני , מסירים ושברו את 'עולו' מעל עם ישראל,

וממש אותם אלו אפשר למצוא לוחמים כאריות כדי להדליק את הנרות במקדש ד' .

אפשר שיש כאן מידה של אקטואליה בפתרון השאלה :האם יכולים אלו ואלו

להיות זהים בשליחותם :

לגבור על האויב החיצוני ויחד עם זאת להעלות הנרות בבית ד' !?

מגד ירחים חשון תשפ"ה (מהדורה ח)

"כשהנשמה מאירה

גם שמים –

עוטי ערפל

מפיקים אור נעים".

מגד ירחים תרע"ד

גיליון מס' 60 מרחשוון תשס"ה

(מהדורה א)

פתגמו זה של מרן הרב זצ"ל הוא מן המפורסמים, מאז נתפרסם ביפו בשנת תרע"ד .

שפר גורלו וזכה אף ללחן מרנין לב של ר' ראובן סירוטקין הי"ו.

בדרך כלל מקובל לתת למילותיו הסבר פסיכולוגי – רוחני , לאמור :כאשר השמים מפיקים אור נעים

הם משפיעים על נפשו של האדם, וממלאים אותו בשמחה ובאופטימיות.

אך בבוא הסתיו – כאשר השמים מתקדרים ומתכסים בערפל ובעננים – אף האדם קודר ועצוב.

- לעומת תיאור זה , מתוך שסבור מרן הרב זצ"ל שיש לאדם מקורות אנרגיה עצמית פנימית , היא נשמתו המאירה
והרי זו היא הגורמת לו לביטול אותה קדרות , שהיא חיצונית בלבד, ושבים האור וההארה הפנימית אל האדם העוטה אור נעים
.

אך בהתבוננות נוספת, ניתן למצוא היבט והבנה נוספים ועמוקים יותר.

הדברים נקשרים לחורבן הפיסי של המקדש , וכוונתם לקבוע את העובדה כי הקדושה הפנימית

לא זזה ממנו , והיא המשפיעה על אורחות חייו ועל מעשיו החיוביים .

הרי כי א - גם "מעבר למסכים" קולט ופולט האדם אור נעים.

על פי הרב אליעזר שינוולד ראש ישיבת ההסדר במודיעין ת"ו

מגד ירחים תשרי תשפ"ה (מהדורה ח)

..."ואם אנו חשים איזו חלישות בגבורתה

[של קדושת היהדות] בנפשנו,

אנו צריכים ראשית לכל -

להתעורר להיות נאמנים לעצמנו .

ננער את עצמנו מכל התכחשות עצמית

ונדע להגן בגאון על הצביון השלם שלנו...

(מאמרי הראיה א, "נעשה ונשמע" עמ' 171)

בתוך המשפטים סביב הרעיון המרכזי של הדברים משלב מרן הרב זצ"ל

ביטוי ייחודי והוא "התכחשות עצמית".

במקום נוסף בכתביו הוא מצביע על כך שזו היא תופעה פרדוכסלית בסיסית

בהתנהלות האנושית. להבנתו , בזה [היה] שורש כשלונו האנושי

ו[בזה] היה גם חטאו של האדם הראשון.

וכך הוא כותב:

"חטא אדם הראשון , שנתנכר לעצמיותו , שפנה לדעתו של נ ח ש,

ואיבד את עצמו . [הוא] לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאילת

"א י י כ ה " מפני שלא ידע את נפשה ,,, מפני ש"האניות" האמיתית

אבדה ממנו , בהשתחוותו לאל זר ...

(אורות הקודש ב פרק צז)

לאמור: גם אצל בני אדם רגילים ישנו גורם מסויים שתוצאתו היא התכחשות

לזהותם ולמהותם . אפשר ששעת מלחמה , בהיותה תובענית מן האדם

את ההתמודדות עם "אל זר" יהא מחירה על כן באיבוד הזהות -

ו"בהתכחשות עצמית" . וכנגד אלו - עלינו לשאת את מהותנו בגאון

ולהגן על הצביון השלם שלנו.

ע"פ מאמרו של הרב אליעזר חיים שנוולד בגיליון "מגד ירחים" 83 תשרי תשס"ז

אבל באלו שבין האדם למקום , והרי הוא במישור הרוחני,

מיד כשאדם מתחיל את תהליך התשובה הוא מרגיש שמחה...

ובתיקון איטי אפשר להתגבר על המהמורות

ו'אור רוחני' יתחיל להאיר עליו...

על פי הרב בניהו ברונר ראש בית המדרש צפת ת"ו

מגד ירחים אלול תשפ"ד (מהדורה ז)

"...[ישנם] מכשולים ומניעות,

שאי אפשר להתגבר עליהם,

וכל זמן שלא נתקנו - הם מונעים את אור הדעת,

וממילא הן מעכבות את ההכרה של הצדק הכללי

ואת החשק אליו לצאת מהסתרתו"...

(אלול תשע"ד)

מרן הרב זצ"ל יורד לעומק 'מעשה התשובה' וקובע

כי בתשובה מעבירות שבין האדם לחבירו

הנפש לא משלימה את עצמה ולא מרגישה שמחה

עד שהעבירות לא יתוקנו בפועל,

אבל באלו שבין האדם למקום , והרי הוא במישור הרוחני,

מיד כשאדם מתחיל את תהליך התשובה הוא מרגיש שמחה...

ובתיקון איטי אפשר להתגבר על המהמורות

ו'אור רוחני' יתחיל להאיר עליו...

על פי הרב בניהו ברונר ראש בית המדרש צפת ת"ו

מגד ירחים מנחם אב תשפ"ד (מהדורה ז)

גילת עם בשביבי אור ישועה

תקומם אשר הרסה בכיה של חינם"

(לוח קיר - הרב קוק , מגד ירחים אב תרע"ד)

חטא המרגלים עומד במרכז פתגם החודש.

כשמוע העם את דברי המרגלים נשא קולו ובכי.

אותו לילה היה תשעה באב והקב"ה אמר:

אתם בכיתם בכיית חינם ואני אקבע "בכיה לדורות"

ואכן, שני בתי המקדש חרבו באותו יום ועם ישראל

גלה מארצו ונקבעו להם ימי אבל ו"בכיה לדרות"

מרן הרב זצ"ל רואה בהתעוררות הלאומית ובשיבה לארץ

תיקון ההרס של אותה בכיה עד קבלת אור הישועה השלימה...

על פי פרשנותו של הרב עוזי קלכהיים זצ"ל (בית אל תשנ"ה)

מגד ירחים תמוז (מהדורה ז)

...הבכי -

יוסיף באמת

לאמץ את הנפש

ולהאיר את הרוח...

(עין איה , ברכות דף נח, ב)

במסכת ברכת נחלקו רב ואבי יוחנן בשאלה האם אנחה שוברת חצי גופו של אדם או כל גופו. מרן הרב זצ"ל סבור כי אין קץ להמון הציורים שעל פיהם יכול דמיונו של האדם לצייר לו מחוזות של תוגה ודכאות לב.

אבל לדעתו "העצבות היא מידה שלילית , שנואה היא העצבות מפני שהיא נובעת ממקור היותר מושחת שבדעות וברגשות " (אורות הקודש ג עמ' קה) טבעו של האדם , כשהוא מחובר לרצון ד' להיות שמח. וכשהוא מכיר ראות ולהיעשוצ הוא מסיר בידו והרי הו מתעלה ...ואיך לאיהאאד

על כן אחרי הבכי יבואו ימי אורה וצהלת לב, "בהיות האדם מוצא מנוחה לנפשו – ומתקרב אז בלב ער עד לאור ד' אשר רוחק ממנו !" (עין איה , שם)

בחודש תמוז, תרו המרגלים את הארץ וגרמו לישראל לבכות בכייה של חינם, בכייה לדורות של הגלות

ושל החורבן.

אורו של משיח המקבץ נידחים מתחיל להופיע, וקול בכי התמרורים של רחל המבכה על בניה" מתמתק על ידי שפעת תנחומים"(אורות עמ' יז)

בדורנו, ברוך ד' אנו בעיצומו של תהליך 'מיתוק ' הבכי והחלפתו בשירה ובשמחה. יהי רצון שנזכה בקרוב ממש להשלמתו של התהליך המופלא הזה.

הדברים נכתבים על בסיס מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" 191 באלול תשע"ה

מגד ירחים סיון (מהדורה ז)

כשלומדים תורה לשמה

עושים חסד עם כנסת ישראל.

הא כיצד ?

רוח האומה מתחזק

על ידי מה שבניה מתפרנסים

בפרנסתם הרוחנית מפרי רוחה...

וכל יחיד העוסק בתורה

הוא מגלה כח חיים חדש בנשמת ישראל

על ידי המזון הנשמתי שהוא מקבל מהתורה...

(אורות התורה , פרק ב)

ההכנות למתן תורה החלו כבר בראש החודש סיון ככתוב "בחודש השלישי...ביום הזה באו מדבר סיני". וחז"ל למדו כי בראש החודש 'אתו' (באו) למדבר סיני (שבת דף פו)

וכותב רבינו הרמח"ל כי "אור גדול שהאיר בזמן מהזמנים – בשוב תקופת הזמן ההוא – יאיר אור מעין האור הראשון...ועל דרך זה חג השבועות למתן התורה"...(דעת תבונות , קנג) "ומתחדש דבר זה תמיד שאינו נפסק מישראל...

באור גדול זה של ערכי תלמוד התורה, אנו מוצאים שלושה מימדים: האחד – 'לשם התורה' כיעד רוחני עליון, השני – 'ל
שם מצבו הכללי'
של עם ישראל כלומר, השפעה רוחנית אצל כלל האומה ואצל כל אחד ואחד מפרטיה, ושלישי – השפעה ישירה על החיים המעשיים של היחיד ושל האומה. לאמור: היחיד מתמלא תעצומות נפש, ורוחניות. ואלו , מוסיפים לו
מוטיבציה לעשייה
ולתרומה למען העם ולמען מורשתו.

מימד שלישי הולך ומתברר - עם חדשנותו – כגורם מכריע לגיוס כוחות לעמידה ולחוסן נפשי.

שהרי, בימים הראשונים היה צורך זה מתגלה בעיקר בענייני הדת ולכן נחלצו לחיזוקה בעיקר בני אדם 'קדושים ונעלים' , אבל עתה כל מי שלא כבה בקרבו הזיק האחרון של אהבת עמו וארצו חש באחריותו ומוצא עצמו תורם לרוח האומה ו'מטה כתף' להצלתה , וזו - כקבלת התורה הייחודית לדורנו.

"מגד ירחים" גיליון 55 סיון תשס"ד נערך על פי מאמרו של הרב אליעזר שנוולד

מגד ירחים אייר (מהדורה ז)

הדרך האמיתית שעליה ובגללה

נוצר האדם

הוא להיות בעל עין טובה

נגד[אל מול] המקום , ונגד[אל מול] הבריות

ולקנות בנפשו מושגי יושר

של הכרת טובה

לאדון כל ברוך הוא...

(עין איה ברכות חלק ב עמוד נח)

כותב מרן הרב זצ"ל :

..."ישנם בעולם אנשים בעלי ייאוש וספק המדברים תועה (מסלפים את הדרך , על פי ישעיהו לב, ו) על ההשגחה העליונה ומוצאים בעולם רעות רבות, ועל פי דבריהם ישפל רוח האדם ויאבד את ישרו וטוהר לבבו ...

...על כן למען לא יתפתה האדם לטענותיהם הכוזבות, יצייר כי באמת הייאוש וההשקפה בעין רעה ... וההשקפה בעין טובה, אינם ... על פי חילוקים בשכל החיצוני המופשט כי אם ...בתכונת הנפש הטובה היא אם רעה" (שם)

לאמור :בעל נפש טובה יתבונן תמיד בעין טובה על המציאות , ומטובת עין לגבי ההשגחה העליונה תבוא גם טובת עין אל הבריות באהבה ובשלום.

לעומתו :בעל עין הרע, לא די שלא תהא נפשו ישרה בו להתענג מן החלק השירי שבמציאות , יהיה תמיד באנשים רעות וחשדות, והצדדים הטובים יסתיר על כן יטיל אימה על הבריות "יראוהו אנשים ולא יראה כל חכמי לב" (איוב פרק לז, כד)

תכונת העין הטובה בולטת אצל הצדיקים

"הצדיקים הבהירים, שרואים את כל העולם נדון בטוב, הם מזככים את הכל - מצד בהירות רעיונותיהם ומצד הזוהר של הטוב המיושר שבחפצם הטהור... הם מעמידים את כל התכונה של הסכלות ושל הרשע של העולם בתור "מסכים" שהם רק מתקנים את הזרחת האור, מכינים לו מקום שיוכל להאיר בעולם, אבל לא מקלקלים ולא מהרסים אותו". (אורות התשובה רק טז, יב)

מרן הרב זצ"ל ראה בעין טובה את כל המפעל הציוני שעסק בתחומים החומריים של בניין האומה, וראה עיסוק זה כבסיס לפיתוח הרוחני...לכן הישועות והנחמות היעודות והמשובצות בדברי הנביאים , הם עדה על רוממות המצב הרוחני , שאליו נקוה .. ועוד יהיו לנו לתפארת. (סידור עולת ראיה חלק א עמ' שמח)

נתקן את טעותו דל חזקיהו המלך ונאמר הלל ושירה , למי שהרעיף עלינו את החסד הזה , ונצעד יחדיו, אל הגאולה השלימה .

לפי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון מס' 226 אייר תשע"ח

מגד ירחים ניסן (מהדורה ז)

...כח העבדות וכח החירות

צריכים אנו להבינם -

לא בתור שני כוחות נפרדים

שאינם פועלים זה על זה ,

וכל אחד מתייחד

במקצוע אחד חיים ,

כי אם שניהם מחוברים יחדיו ,

ומשלימים זה את זה...

(עולת ראיה ב עמוד רפט)

בחודש ניסן שהוא הראשון לחודשי השנה אנו חוזרים ומבררים לעצמנו את סוגיות היסוד של עולמנו הרוחני.

אנו חיים בעידן שיש בו הדגשות יתר של העצמיות , האסרטיביות והחירות האישית.

יש בכך ברכה גם במישור הרוחני. אין לך דבר גדול יותר מאשר העשייה ועבודת ד' מתוך חופש ורצון פנימי עמוק. אולם מאידך אין לך מכשול יותר גדול בהיות האדם שם את ה'אני' שלו במרכז ואינו יכול לכוף קומתו ולבטל את רצונו גם לא בפני הקב"ה .

דווקא עכשיו יש ללמוד מסיפור יציאת מצרים, כמה חשובה היא הענווה וכפיפות הקומה במקום הנצרך.

העבדות צרבה בעם ישראל גם תכונה חיובית. הייתה בה "חוויה מכוננת" בעלת השפעה ארוכת טווח על הצביון הרוחני של עם ישראל לדורותיו .היא הטביעה בעם ישראל את יכולת ההתבטלות וכפיפת הקומה כלפי הקב"ה , אך מאידך יש לזכור כי גם החירות היא מרכיב חיוני בעבודת ד' בקשר הטבעי של עם ישראל עם הקב"ה
.

המטרה התכליתית תבוא רק עם הידיעה וההכרה ששני כוחות אלו אינם סותרים זה את זה כי אם מחוברים יחד כדי להמציא לעולם את
החירות המעולה , עבדותו של מלך הכבוד
.

אחד מיסודות הבניין הרוחני היא הכלת המורכבות של העבדות והחירות. הצורה השלימה של החירות בהיותה נכרכת עם העבדות, שאז ימצא האדם בנפשו את השלטון הגמור והראוי לבן חורין באמת , המושל על הגדול שבכוחות שהוא כוח החירות בעצמו.

לפי מאמרו של הרב אליעזר חיים שנוולד ב"מגד ירחים" גיליון מס' 77 ניסן תשס"ו

מגד ירחים אדר שני (מהדורה ז)

הגלות עם כל נוראותיה - מוכרח ש'קץ' יבוא לה...

ובעת אשר הרוח מתחיל לבוא

מארבע כנפות הארץ...

ומההתגלות הנפשית הממלאה את קרבנו גם יחד ,

לשוב ולהיבנות בארץ חיינו...

הננו קרובים להכיר –

כי ישנה תרופה גם למחלת הפיזור והפירוד שלנו.

וסוף כל סוף עם אחד אנחנו - ועם אחד נהיה,

ועוד הפעם יקום ישראל

באימרתו הנצחית של "לך כנוס את כל היהודים"...

(מאמרי הראיה א , עד דלא ידע עמ' 155)

אסתר עומדת לפני שליחות לאומית מסוכנת, והיא יודעת שרק האחדות בעם תוכל לסייע לה במשימתה.
על כן היא מצווה למרדכי "לך
כנוס
את כל היהודים" (אסתר ד, טז)

המן הרשע ראה את כל המחלוקות בעם ישראל, וציין והכיר בעובדת הפיזור והפירוד, אבל הקדים ואמר "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד "....

וכותב מרן הרב זצ"ל : "...באמת מפוזר ומפורד הוא העם האחד ...ושמא תאמר: איך ייתכן שיהיו שני הפכים בנושא אחד ?...אל תתמה על החפץ. ישנם
פלאים בעולם
. והעם הזה שכל עמידתו בעולם - מרופדת היא בפלאי פלאות ..." (מאמרי הראיה, שם)

הפיזור והפירוד נובעים מ"מחלת הגלות". אכן, הפיזור היה בעיקרו במישור הנגלה, אבל הוא השפיע גם על התחום הפנימי
של האמונות והדעות.

אבל , יש לדעת כי הגלות היא תופעה זמנית , עם ישראל עתיד להיגאל. "הקץ" – עתיד להגיע.!

דבר ברור הוא כי כאשר אנו מאוחדים – אנו מסוגלים להתמודד עם כל הצרות והקשיים כיוון שאנו מגלים אז בעולם את כל מהותנו. מאידך – כותב מרן הרב זצ"ל – שונאינו מתחברים אל חולשתנו וקמים עלינו.
" ההמנים (הרבים של המן...) של כל הזמנים , פוגעים בנו בארס שנאתם... הם תופסים את הצד החלש
לפי שהוא הצד הפומבי והידוע" (שם)

אסתר – ידעה סוד זה , ולכן צוותה על מרדכי לכנוס ולאחד את כל עם ישראל ! אף אנו נוכל בסיוע "האימ רה הנצחית"
הזו , להתמודד נגד כל הקמים עלינו.

[להבנת העניין לעומקו – רצוי לעיין בכל המאמר ב"מגד ירחים אדר שני תשע"ד מס' 175]

לפי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון מס' 175 אד"ש תשע"ד

מגד ירחים אדר ראשון (מהדורה ז)

הכלל שכל התורה כולה

תלויה בו ,

הוא קיום עם ד'

בכל צביונו ותמימותו,

שהוא אפשרי

דווקא בארץ ישראל .

(עין איה , מסכת ברכות דף סג, א , שכו)

מסופר על רבי חנינא בן אחי רבי יהושע שירד מארץ ישראל לגולה והיה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ

לארץ. כתשובה לשני תלמידי חכמים שנשלחו אליו לברר פשר הדבר , שהרי החובה לעשות כך היא דווקא בארץ ישראל שנאמר "כי מציון תצא תורה" ? ענה להם רבי חנינא כי כך נהג גם רבי עקיבא בן יוסף ! אמרו לו : הנח רבי עקיבא , שלא הניח כמותו בארץ ישראל . בהמשך השיחה , אחרי דין ודברים אמרו לו שמי שנוהג כך מכריז " שאין לו חלק באלוקי ישראל!" כששמע זאת רבי חנינא חזר בו מתוך בכי....

מרן הרב זצ"ל מסביר כי "הכלל הוא - שקיום עם ישראל בכל צביונו אפשרי דווקא בארץ ישראל" על כן גם באשר קדושת הזמנים היא יסוד קיום התורה ועיקריה, הרי להורות הוראה שלימה על נצחיותה שהיא שולטת על הזמנים, ואין הזמנים שולטים עליה, צריכה הקדושה הזו (של קידוש הזמנים) להיות שייכת לארץ ישראל, בקשר הדוק שאינו נפרד
"מתכלית קיום האומה וגדולתה בכל צדדיה"

היינו : כאשר העם מאוחד ויושב במקומו הטבעי, הרי מתוך אחריותו של בית הדין הגדול היושב בירושלים, יוצאות הוראות התורה, הכוללות כמובן את קדושת הזמנים והמועדים, לכלל ישראל. יכולת זו לקבוע ולהפיץ את מועדי לוח השנה מראה את השליטה על הזמן , ולעומת מי שהזמן שולט עליו שהוא עובר וחולף הרי השולט על הזמן - הוא נצחי.

מכאן יש לזכור ולדעת כי יסוד קיומה של התורה הוא בארץ ישראל, ועל כן קידוש החודשים ועיבור השנים תלויים בארץ ישראל.

בהמשך סיפור המעשה בגמרא עוסקת השיחה בין השליחים לבין רבי חנינא ב'תקופת הביניים' בה רבי עקיבא נמצא בגולה, ואמנם בארץ ישראל ישנם תלמידי חכמים המלאים תפקידו זה .

מרן הרב זצ"ל מסכם את הסוגיא במלים הללו : "...גם בהיות גדול העולם בתורה בחו"ל ,היה נראה כאילו התורה הקשורה בקיומה בארץ ישראל אשר תבטל חלילה בהינתק ישראל ממנה, ובאמת התורה קיימת לעולם.!...ואנו מובטחים בדבר ד' אשר יקום לעולם,
ששוב נשוב לארץ חמדה, ונהיה שם לעם סגולה כאשר דיבר ד' לנו."

[להבנת כל העניין – רצוי לעיין בכל המאמר ב"מגד ירחים אדר ראשון תשע"ד מס' 174]

לפי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון מס' 174 אד"ר תשע"ד

מגד ירחים שבט (מהדורה ז)

נחמת ישראל היא עכשיו

חובתנו היותר גדולה וקדושה

חובת תלמידי חכמים צדיקים וקדושים

וכל מי שהוא מרגיש בלבבו

נטייה ללכת בדרכיהם...

[עלינו] לבוא עד ההכרה של החסידות הקדושה ...

לספר תמיד בשבחם של ישראל

ללמד עליהם זכות , ולמצוא תמיד ,

את הצד הטוב והמפואר שבהם...

)מאמרי הראיה ב, נחמת ישראל , עמ' 279)

בפרק הפתיחה לספר זכריה מסופר כי בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר חוֹדֶשׁ, הוא חוֹדֶשׁ שְׁבָט בש נת שתים לדריוש היה דבר ד' אל זכריה בן ברכיהו בן עידוא הנביא לאמור ...
"דברים טובים דברים ניחומים"...(פרק א, יג)

דברי נחמה אלו באים אחרי שבעים שנה של "זעם" ושל "קצף גדול" -ואחרי שאלתו הנוקבת של מלאך ד'
"עד מתי ? אתה לא תרחם את
ירושלים ואת ערי יהודה...אשר זעמת...
?" (שם, פסוק יב)

והקדוש ברוך הוא עונה : "שבתי לירושלים ברחמים - ביתי יבנה בה..." ((טז)

[כאמור, הייתה נבואת נחמה זו – בחודש שבט , וזו סיבת עיוננו זה, בחודש שבט השתא !]

מרן הרב זצ"ל בהעמיקו עניין הנחמה בכללותה, מלמד אותנו ,שבתקופתנו הנחמה - היא החובה הגדולה והקדושה המוטלת
על תלמידי חכמים ועל כל מי שדבק בדרכיהם.

וכך הוא כותב:

"גדולה היא מצות תנחומי אבלים על צרת יחיד, קל וחומר על צרת הרבים. אבילה היא כל האומה בכללה על בניה הרבים שנפלו חללים, שהומתו בידי רשעים ערלי בשר וערלי לב, ולבה נשבר ונדכא. ואיך לא ננחמנה?"

וכאמור, כשם שקיימת מצוות ניחום אבלים לפרט כך בוודאי קיימת מצוות ניחום אבלים לציבור.

על השאלה מה הוא הנוחם ? עונה מרן הרב זצ"ל : אנו צריכים ללמוד! עלינו להתעלות מעל השפלות של נחמה של תיפלות, ומכל שכן מנחמתא דגידופא של 'מאי אפשר למיעבד?'
ועלינו לבוא עד אותו מצב הנפש,
ממנו נוכל להרעיף טל של ניחומי אמת
"
.

והכיצד ועוד :"אנחנו חייבים לנחם את ישראל, להודיע את השבח (=שבחה) הכללי של כנסת ישראל, בייחוד בכללותה,
להודיע את טהרת הנשמה ובריאותה המושרשת בקרבה", ובעקבות כך בוודאי תגיע הגאולה.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון מס' 223 שבט תשע"ח

מגד ירחים טבת (מהדורה ז)

מהות חשבון הנפש הוא

שיהיה האדם נושא ונותן בשכל,

על כל ענייני נפשו וחיוב עבודתו לאלוקים יתברך.

אבל ראוי שלא לשכוח

כי אין החשבון מ'עניין מדמה',

אלא 'עניין שכלי' צרוף ומבורר....

הכרחי הוא מקודם לברר וללבן אצלו

הידיעות הדרושות לזה...

ולא תיחלש נפשו כל כך בהשתוקקה לחשב חשבונה

כי תמצא די שפק הדרוש לה לצורך החשבון.

(מוסר אביך פרק ד , מהות חשבון הנפש)

רבינו הרמח"ל כותב ב"מסילת ישרים" : "שיהיה האדם נזהר במעשיו ובענייניו...הטובים הם אם לא" באמצעות
חשבון הנפש
הזה יכול האדם להבחין בנקודת החוזק שלו ובהצלחותיו כדי שיוכל להעצימם, וכן יפנה חשבון נפש זה את תשומת ליבו גם לשגיאותיו ולכישלונותיו כדי שיוכל לתקנם.

(ועיינו בפרק ב בספרו של חנן פורת זצ"ל "אהב טהר לב" על מסילת ישרים בעמודים 115 ואילך)

מרן הרב זצ"ל סבור שראוי שיהיו לאדם, קודם לכך, הידיעות הדרושות כדי שיעשה חשבון זה בצורה מדויקת וללא פגם. עיקר הדבר שיצא מתוך אימון עצמי
שביסודו הוא טוב ושואף לטוב
אולם מכיוון שהאדם עלול להיכשל, אך עקב יכולתו לתקן ימלא אותו החשבון עוז ותעצומות נפש.

לעומת זאת, אם לא יעשה החשבון בדרך זו יש חשש שהאדם יגרר למצב חולני של 'הלקאה עצמית' וכך לא יוכל לשמוח גם בהישגיו החיוביים. ויתירה מזה - ספק יהיה אם יצליח לגייס תעצומות נפש לתקן את הדרוש תיקון.

ואכן, משום כך הזהירו חכמים ואמרו ש"מן הזהירות - שלא תרבה להיזהר..." (הקדמת "חובות הלבבות")

ראוי להוסיף כי גם על הציבור לעסוק באופן תמידי, בדרך זו, בביקורת עצמית ובחשבון נפש.

אמנם , גם חשבון נפש ציבורי צריך להיעשות מתוך עין טובה, אשר יודעת להצביע על פגמים אמיתיים בלבד, וגם יודעת לשבח את הטוב ואת המוצלח , ואז יינתן לציבור הכוח לתקן את דרכיו ולצעוד קדימה.

על פי מאמרו של הרב אליעזר שינוולד ב"מגד ירחים" גיליון מס' 50 טבת תשס"ד

מגד ירחים כסלו (מהדורה ז)

גבורה מיוחדת היא גבורתם של ישראל

לא בכיבושים שמכבשים את האחרים...

אלא בגבורה

שבעיקרה היא קשורה,

בכיבוש שהאדם כובש את עצמו...

גבורת הנשמה האלוקית...

זאת היא הגבורה האזורה לישראל...

(עולת ראיה א, עמ' עה)

במסכת אבות (פרק ד, א) משנים חז"ל את תפיסת העולם הרגילה וקובעים: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו, שנאמר "טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מכובש עיר". (משלי טז, לב)

הגבורה מיוחסת אם כן דווקא להתאפקות ולכבישת היצר ולא לעשייה זוהרת.

שהרי אנשים רגילים לייחס את הגבורה למעשה אקטיבי בולט וחריג , מתוך כך שלכל אדם יש רצון ויצר עז ליצור ולפעול, אך תוצאות יצר זה יכולות להיות גם שליליות, קלקול והרס.

מעלת האדם היא בכך שהוא שולט על נטיות חייו ועל יצריו , ורק האדם כובש היצר הגס הזה יכול לפעול בדברים חיוביים, וזו
היא הגבורה האדירה.

כמעלת האדם הפרטי כך מעלתו של הכלל , היינו גבורת העם בחייו.

ברכת "אוזר ישראל בגבורה" משמעה שאור אלוקי מאיר עליו, ומתוך גבורת הנשמה האלוקית

הזו של ההכרה בכוחות העליונים , והתגברותו וכיבושו את יצריו , מוביל ויוביל עם ישראל בגבורה

את כל נצחונותיו שבכל הדורות.

על פי מאמרו של הרב זאב קרוב זצ"ל ב"מגד ירחים" גיליון מס' 134 כסלו תשע"א

מגד ירחים מרחשון (מהדורה ז)

...מפוזרים הם הכשרונות ,

והכרח השלימות ,

שהוא הכוח המושך היותר אידיאלי,

הוא הגורם להימשך אחר האחדות המרוממה ,

המוכרחה לבוא בעולם,

"והיה ביום ההוא –

יהיה ד' אחד ושמו אחד."

(אורות ישראל, פרק ה , ב)

מרן הרב זצ"ל מאשש במילים אלו את רעיון "האחדות השלימה" שהוא דוגל בו כאחד מיסודות האמונה ומשליך אותו לכמה עניינים. נוספים.

במדרש רבה (בראשית יג, ט) אומרים חכמינו: "וכך הייתה הארץ שותה מתחילה (דרך נהרות) דכתיב: "ואד יעלה מן הארץ" וחזר בו הקב"ה - [והחליט] שלא תהא שותה אלא מלמעלן" ! (מן הגשמים)

היינו: בעקבות חטאו של אדם הראשון, ירדה קללה לעולם ולא היה האדם ראוי ליהנות באופן ישיר מהברכה.(היינו מ"האד") על כן זכה האדם במים רק אחרי שנתייגע לטובתו ולתועלתו ואז יוקיר ויעריך את המים.

בהמשך המדרש מובאים ארבעה נימוקים לשינוי הזה: א. מפני בעלי הזרוע, ב. בשביל להדיח (לנקות את האויר באמצעות)
הטללים הרעים
, ג. שיהיה
הגבוה שותה כמו הנמוך
, ד. שיהיו הכל
תולין עיניהם כלפי מעלה
.

העיקרון הנלמד ממדרש זה – ברור ! ישנה זיקה מובנית והכרחית של תלות הדדית בתוך חלקי הבריאה וכן בין משאביה המפוזרים בכמה וכמה ארצות ומקומות. .
הכל – אינו מתרכז
במקום אחד . ועניין זה מאלץ את בני האדם, להיות תלויים וקשורים זה בזה.

כאן הוא הבסיס לאחדות המין האנושי , ומשום הצורך להיעזר איש ברעהו - תתקדם האנושיות כולה להרמו ניה מליאה.

המגמה הסופית היא כמובן להימשך אל האידיאל של האחדות והשלום , זאת – מתוך שהכל ישאו עיניהם בתפילה ליושב במרום , ואז יזכו
לברכת ד'.

על פי "ארץ מול שמים" נתפרסם ב"מגד ירחים" גיליון 133 מרחשוון תשע"א

מגד ירחים תשרי (מהדורה ז)

...ראשית לכל

להתעורר להיות נאמנים לעצמנו ,

ננער את עצמנו מכל התכחשות עצמית

ונדע להגן בגאון -

על הצביון השלם שלנו.

("נעשה ונשמע", נתיבה תרצ"ב, ספר מאמרי הראיה חלק א עמ' 171)

"ההתכחשות העצמית" היא דרך התנהגות מוכרת והיא תופעה פרדוכסלית בסיסית בהתנהלות האנושית.

התנהגות זו היא השורש לכישלון האנושי הוא מאז חטאו של האדם הראשון , כתיאורו של מרן הרב זצ"ל "חטא אדם הראשון שנתנכר לעצמיותו , שפנה לדעתו של נחש ואיבד את עצמו. לא ידע להשיב תשובה ברורה לשאלת 'אייכה' ...משום שהאניות האמיתית נאבדה ממנו , בחטא ההשתחוויה לאל זר !
(אורות הקודש ב פרק צז)

מה גורם לאנשים שפויים להתכחש לעצמם ולזהותם ?!

אפשר ששורשי ההתכחשות העצמית הזו נובעים מן הקשיים שהמציאות האובייקטיבית מעמידה בפני היחיד והחברה, בהיותה תובענית ודורשת התמודדות קשה .

מחירה של התמודדות זו היא סבל רב ולנוכח אליו מתבקש האדם להתאמץ , לאזור עוז ותעצומות נפש.

המחיר לכך הוא כמעט בלתי נמנע בטווח הקצר , אך בטווח הארוך, הרחוק לזוכה בו - יש תמורה.

בבואו לאורחותיו ול'הבנת נפשו' של עם ישראל בתקופתו מבקש מרן הרב זצ"ל לחזק ולהגן את הזיקה והקשר עם ייחודו של 'הצביון השלם שלנו'.

בראשית המאמר (ממנו נלקחה פיסקה זו) הוא קורא להתחבר אל 'כוחן של ישראל' מאז ומעולם בהקדמת 'נעשה' ל'נשמע'
- אמירת אמת אשר היא ב'מעמקי הטבע של מהותנו'. "במעמקי הטבע של כל מהותנו , כל קדושת היהדות צפונה" - ובביטוייה השלם – "נצעד בעוז בכל מסילות החיים" (שם)

על פי מאמרו של הרב אליעזר שנוולד -ב"מגד ירחים" גיליון 83 תשרי תשס"ז

מגד ירחים אלול (מהדורה ו)

ראשית ההערה אשר תביא את האנושות

לבוא לידי הכרת משפט בעלי החיים ...

היא בהיוודע לאדם -

שאין נכון להכיר את התקיף - לבעל יתרון,

כי לא המעלה של הזרוע והאגרוף

תנחל הניצחון המוחלט,

כי אם [דווקא ב] מעלת המוסר והעלייה הרוחנית...

(אורות המצוות , בשמן רענן א , עמ' שלא)

כשלונו של המלאך להכניע במעבר יבק את יעקב אבינו על ידי הכאת הירך , מלמד שלא 'בעל הכח' - הוא השולט בעולם, ולא
הוא המכתיב לעולם את דרכו הרוחנית והתרבותית.

תרבות הכח כשלה בניסיונה ובמאבקה , משום שאין 'התקיף' בעל יתרון ולא 'הזרוע והאגרוף' יביאו לניצחון המוחלט בעולם, כי אם דווקא מעלת המוסר והעליה הרוחנית.

מרן הרב זצ"ל מסביר בדברים אלו את איסור אכילת גיד הנשה, בבהמה.

המסר הנובע משמירת איסור זה הוא כי אין אנו – מין האדם – מרשים לעצמנו לאכול את 'בשר בעלי החיים' דווקא משום כוחנו החזק יותר מהם, כי אלא רק הערך הנצחי והצידוק המוסרי הם הקובעים בסוף הדברים מי הוא השולט בעולם !

עיקרון זה הוא הנכון למאבקים בתחום הרוח. אין הדבר ישר ונכון שבעלי המשאבים והכח יוכלו להכניע ולה שליט את תרבותם,
גם כאשר היא שגויה ולא מוסרית,
בכוחו של הכח...

על כן , ומתוך כך, מנסות האומות לאתגר את החברה הישראלית בטענות מוסריות וערכיות ואמנם - המענה אליהן בוא יבוא - אך ורק מתוך שורשי האמונה והתורה.

עלינו לפעול להרחבתם ולהעמקתם , של הבירורים והעיונים , בסוגיות היסוד הללו, ועל כן, בזכות עוצמת הרוח הזו והאמונה
-
תמיד ננצח !

על פי מאמרו של הרב אליעזר שנוולד -ב"מגד ירחים" גיליון 82 אלול תשס"ו

מגד ירחים אב (מהדורה ו)

מראשית תולדותינו התבלט השם 'ציון' -

כביטוי למלכותנו.

ואילו השם 'ירושלים' -

מבטא את המטרה של קדושתנו.

המגמה האידיאלית של הוויתנו הישראלית ,

המקום של בית המקדש.

(אגרות הראיה ג עמ' קמח)

המסורת מייחסת לירושלים שבעים שמות , אבל בולטים במיוחד שני שמות המופיעים כצמד בפסוקים רבים : ציון וירושלים.

שני כינויים אלו לעיר האחת, הם ביטויים מדוייקים המציינים פנים שונות של העיר , כדלקמן:

בשתיים מאגרותיו (חלק ג, עמ' רנ וחלק ד עמ' כד) כותב:מרן הרב זצ"ל : "בית ישראל ייבנה על שני עמודים :עמוד הקודש...הקשור תמיד בשם ירושלים, ועמוד החול...שהוא יונק את כוחו מהשם ציון...וכשם שהשם ציון מציין את הרעיון החילוני של המדיניות, כן מציין השם ירושלים את הרעיון של המקדשיות."

והרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל תלמידו-חברו של מרן הרב זצ"ל מסביר את הפסוק : "על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים" (ישעיה פרק מ, ט) ש'ציון' –מסמלת את הצד החומרי, וירושלים את הצד
הרוחני.

והוא ממשיך: אם לתנועת ציון די בעלייה על ההר ...לירושלים נדרשת עבודה יותר גדולה כהמשכו של הפסוק " הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים"

מלכות ומקדש – הם המאפיינים של ירושלים. שני המוקדים השוכנים בבירתה של ארץ ישראל זה ליד זה ."מקדש מלך – עיר מלוכה" .

ירושלים מסמלת את תקוות העתיד לאחדות בין קודש לחול, בין חומר לרוח, בין לאומיות לרוחניות , כאופיינית לאחדות של תמיד לעם היהודי ולבירתו .

על פי סדרת "ירושלים טבור העולם" בהוצאת "בית הרב"-"מגד ירחים" 20 אב תשס"א

מגד ירחים תמוז (מהדורה ו)

בכל דור , עבודת עגל הזהב,

תסבב שברון לוחות העדות.

(פתגמי "מגד ירחים" בלוח השנה תרע"ב)

בבית מדרשו של הר"מ מקוצק זצ"ל הסבירו את ההבדל בין העונש ל'חטא העגל' שבו נסלח העוון לעם ישראל, למרות שעל העובר על איסור עבודה זרה נאמר 'ייהרג ועל יעבור' , ואילו למרגלים שכשלו בעוון 'ל שון הרע'
לא ויתר הקב"ה , הגם שנראה לכאורה שבהשוואה חטאם היה קל יותר.

משמעות תשובתו-לשונו של הר"מ מקוצק הייתה כי בחטא העגל היה "גאט" (אלוקים) שהרי היה בחטא זה בחינה של חתירה , אמנם שלילית,
לאידיאלים.
דור כזה - אפילו אם יחטא בעבודה זרה , כאשר יראו לו את האמת יבין את טעותו , ויש סיכוי שיחזור למוטב.

לעומתו, דור השקוע ב"פאט" היינו בהנאות גשמיות אין לו תקנה , וכמו שהדין בכלי חרס שנטמא שצריך לשברו, ולהביא כלי אחר במקומו, כך הוא הדין ב'חטא המרגלים' שאחריו יבוא התיקון , רק בהקמתו של

דור חדש .

במאמר "הדור" עסק מרן הרב זצ"ל והראה בדבריו את גדלותו הרוחנית של דור התחייה ששאף למוסר חברתי ולהגשמתם של אידיאלים רוחניים, חברתיים ולאומיים. וזאת – למרות שהיה "חייב" בדין, היינו שנראה כי עבר עבירות בתחום האמונה ובאי שמירת המצוות , אך שאיפותיו האידיאליות - נתנו לו זכות קיום.

האם 'הדור השלישי' , בני תקופתנו, שרחק מ'דור המייסדים' דומה להם בבקשת האידיאליים או שמא הוא תר אחרי הנאות גשמיות ?!

מעובד מתוך "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל והופיע בגיליון 19 תמוז תשס"א

מגד ירחים סיון (מהדורה ו)

באמונות הנוטות מכלל התורה -

כמו האמונה הנוצרית והמחמדנית (המוסלמית)

אין עיקר הארס מונח במושג האלוהות שלהם -

[שהוא שונה ממה שהוא נכון להיות,

על פי יסוד אורה של תורה] -

כי אם במה שיוצא מזה [מהן !]

[היינו] הריסת המצוות המעשיות ,

וביטול תקוות האומה לתחייתה השלמה.

(שמונה קבצים, קובץ א, לב)

מחלוקת היסטורית קשה קיימת בין אמונת ישראל לדתות הנוצרית והמוסלמית. הנצרות - פוגעת באמונת

הייחוד שהיא
נשמת אפה של האמונה הישראלית , ואף
דת האיסלם
–
אינה מאמינה בתורה ובאמיתתה של נבואת משה
.

מרן הרב זצ"ל מלמדנו שעיקר המחלוקת היא בתוצאות הנגלות [היינו בהתנהגות] של אותן הדתות.
הנצרות – דוגלת ב'הריסת המצוות המעשיות' והאיסלם – בביטול תקוותו של עם ישראל לתחייתו השלימה בארץ מולדתו.

הציפייה לגאולה החזיקה את עם ישראל בשנות הגלות, אך הנצרות טוענת כי הבחירה האלוקית הזו פסקה עם חורבן בית שני, והאיסלם רואה עצמו כדת האמת שליה לשלוט בכל העולם.

מרן הרב זצ"ל בעמידתו על חשיבות המצוות המעשיות קובע כי הורדתן או הקטנתן – נובעת מן הבאר הצרה והנכריה של 'המינות' . (הנצרות) .

קיומה השלם של התורה מסיני זו המבדילה את עם ישראל מכל העמים, תלוי בחייו על אדמתו בארץ ישראל. "ארץ ד' - שבה המצוות כולן מתגלמות ומתבלטות בכל חטיביותן" (אורות עמוד יג) .

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 104 סיון תשס"ח

מגד ירחים אייר (מהדורה ו)

אותו החודש הממצע בין הופעת יציאת מצרים

להופעת מתן תורה ,

מצד יחושו אל הגודל שבאלה המעמדים

יש לו תואר [של] שביל ממצע...

...כוח מורכב שמכשיר לקלוט שני אורות והופעות גדולות....

שמפני גודלם ובהיקותם

מוכרחים להיות מופסקים זה מזה

הפסק זמני...

(עין איה שבת ב פרק תשיעי נה)

איתרע 'מזלו' של חודש אייר ליפול בין שני חודשי הרגלים הגדולים של עם ישראל (בין חודש ניסן לחודש סיוון) . מבט מעמיק יותר מגלה כי דווקא בחודש זה גנוזה איכות רוחנית רבת משמעות ההולכת ונחשפת במהלך הדורות.

"חודש זה" - כותב מרן הרב זצ"ל – " הוא הממצע בין הופעת יציאת מצרים להופעת מתן תורה". כלומר, אין הוא רק חודש 'מעבר' אלא הוא מכיל בתוכו "כוח מורכב שמכשיר לקלוט שני אורות והופעות גדולות שמפני גודלם ובהיקותם מוכרחים להיות מופסקים זה מזה הפסק זמני "

הופעתו של עם ישראל על במת ההיסטוריה נבנתה בשני שלבים : השלב הראשון התרחש בחודש ניסן בחג הפסח - ביציאת מצרים שאז נבנתה
הקומה החומרית-לאומית,
או במילים אחרות
'מימד החול' ,
השלב
השני,
נוצר
בחודש סיוון
בחג השבועות במעמד הר סיני בבניית
הקומה הרוחנית-תודעתית
, קרי, הופעת מימד הקודש, ולאחר התעלות של ארבעים ותשעה ימים - אנו מגיעים ליום החמישים ו' בסיון, זמן מתן תורתנו.

וכאמור , בתווך נמצא חודש אייר הוא החודש אשר בו החולייה האמצעית המקשרת והמכלילה את שני הקטבים הללו , הגוף והרוח , הקודש והחול.

זכה החודש, וזכה דורנו , ונקבעו בו שני מועדים יום העצמאות (המקביל לפסח) ויום ירושלים (המקביל לשב ועות
) בכיבוש ושחרור ירושלים ומקום המקדש !

הטבעי והעל-טבעי, ציון וירושלים, ארץ ישראל והמקדש, כולם מתאגדים בחודש זה , חודש הגאולה.

על פי מאמרו של הרב חגי לונדין ב"מגד ירחים" גיליון 127 אייר תש"ע

מגד ירחים ניסן (מהדורה ו)

אמונה בלא מיצרים זאת ,

נחלת ישראל היא,

שהתחילו להבליטה ביציאת מצרים -

והרשימה במזג חייהם

בשעת החיפזון...

(שמונה קבצים, קובץ א תשיד)

יציאת מצרים היא האירוע שכונן את עם ישראל. העם – יצא אז ל'אויר העולם'. ביציאת מצרים נתגלתה התערבותו של הקב"ה בעולם, בהיותו לא רק 'בורא העולם' אלא גם מנהיגו. אך מעבר לכך, גם תכונותיו הייחודיות של עם ישראל נתגלו ונקבעו ביציאת מצרים.

בראשן של תכונות אלו נתגלתה אז תכונת ה"אמונה ללא גבולות (מיצרים)" . אמונה אין סופית זו 'התגלתה' והתבלטה ביציאת מצרים, ובשעת 'החיפזון' של היציאה עצמה נקבעה תכונה זו באופיו של עם ישראל.

טרם היציאה, משה רבנו קורא לעם לקחת שה לקרבן. בעיני המצרים היה הצאן מקודש - ומעשה כזה דרש מן העם כוחות עצומים של אמונה .הייתה זאת נכונות לצאת אל הבלתי נודע. שהרי למרות כל הסבל שהיה בעת העבדות – היה אז לעם ביטחון כלכלי שהרי המשעבד מבקש לשמור על כח עבודתו של העבד ועל כן הוא דואג לכל צרכיו .

ברגעי היציאה בחיפזון נדרשה על כן אמונה גדולה לקראת העתיד ותכונת האמונה הזו נקבעה בישראל לדורי דורות.

וכותב מרן הרב זצ"ל : "וחוזר כח עליון זה ומאיר בכל מועד חג הפסח, על ידי מיכלא דאסוותא (מאכל הבריאות) מי
כלא דהימנותא
(מאכל האמונה)
אכילת מצה המעוטרת בהשבתת החמץ וביעורו
. (הזוהר חלק ב' דף קפג, ב(.

המצה – מרפאת אותנו מחסרון האמונה שאנו לעתים, לוקים בו במשך השנה, ומעניקה לנו מחדש מידי שנה בשנה כוחות של אמונה. .

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 163 ניסן תשע"ג

מגד ירחים אדר (מהדורה ו)

ידענו מדברי חכמים אמיתיים

שהארת פורים גדולה למאד,

וקדושה גדולה מאירה בו בעולם -

ונראה שמתוך כך מלמעלה [מסייעים ש-]

האדם נשמר אז מכל קלקול

כיוון שהוא עסוק בשמחת פורים.

(עולת ראיה חלק א עמ' תלט)

פורים חותם את מערכת החגים , חג הפסח בחודש הראשון הוא הראשון ופורים בחודש השנים עשר הוא

האחרון. אכן, במבט שטחי נראה שחג הפורים קטנה מעלתו משאר החגים, שהרי אין אומרים בו הלל כיוון שהנס התחולל בחוץ לארץ בזמן הגלות,. עם ישראל ניצל אז מציפורניו של הצורר המן האגגי אבל נשארנו "עבדי אחשוורוש", ולא הייתה גאולה שלימה (מגילה דף יד,א)

בתיקוני הזוהר למדנו: כי "פורים אתקריאת על שם יום הכיפורים" (תיקון כא) חכמי הסוד מלמדים אותנו שלעתיד ייהפך העינוי של יום כפורים לעונג
הקיים בפורים . קדושה זו נובעת מגילוי מיוחד של
קדושת הגוף הישראלי
:ובלשון מרן הרב זצ"ל "ההארה הנמשכת ביום הקדוש הזה
היא
ממש
מצד קדושת הגוף הישראלי".(עולת ראיה , עמ' תמ)

מרן הרב זצ"ל ממשיך ומסביר כי בהר סיני עם ישראל קיבל את התורה בכפייה, ובלשון חז"ל "כפה עליהם הר כגיגית" (שבת דף פח,א) שהרי מצד הגוף, לא רצה עם ישראל לקבל את התורה בגלל הקושי של קיום המצוות המעשיות, אך מצד רוחו של העם הם בוודאי רצו
לקבלה, שהרי יש בזה כבוד לקבל תורה מהקב"ה. כלומר שהיה אז פער בין הרצון הפנימי - הרוחני ובין היכולת המעשית לקבלת התורה.

אך כאשר עם ישראל ניצל מגזירתו של אותו צורר, זיקקו הגזירות את גופו והשתחררו אז מהכוחות הרעים שהיו בהם , הם זכו לתיקון גופם, ויכולים היו אז לקבל את
התורה מרצון.

לכן בפורים אנו מקיימים את מצוות היום דווקא על ידי חיבור אל החומר, באכילה ובשתייה ואף אם במצב של שכרות - בדרך כלל השכל
מסתלק
עדיין הגוף נשאר בקדושתו: הכלי המזוכך - יכול לקבל אור שמחה גדולה שאפילו "אם יסולק אור השכל מכלי הגוף הנה כוחות הגוף בעצמם
כבר קדושים הם
, ושומרים מכל רע ומדביקים עצמם לשלימות האמיתית שבאור פני מלך חיים, ועל כן המצווה אז לבסומי" (מרן הרב זצ"ל , שם)

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 162 שבט תשע"ג

מגד ירחים שבט (מהדורה ו)

המצוות התלויות בארץ,

הנה הנן הרכוש הרוחני היסודי

של האומה בכללה,

ושל קדושת יחידיה.

)ראש אמיר, הקדמה לספר "עץ הדר"(

שמחה גדולה ומיוחדת הייתה למרן הרב זצ"ל בעת עיסוקו בכתב ובעל פה בעיוני מחשבה ובבירורי הלכה למעשה , ואף במעשים עצמם – במצוות התלויות בארץ.

אין ספק כי קדושת ארץ ישראל , כקדושה עצמית פנימית , קרנה אליו ואל תוכי נשמתו.

נגד עיניו עמד החזון הגדול של העם השב לארצו ולמחוז חייו הגשמיים והרוחניים , ובהגיעו לעולמם העשיר של מצוות אלו , שש והתרונן בכל מאודו.

והתחברו בו אז – זכרונות העבר יחד עם תקוות העתיד.

בכמה וכמה ספרים ובמאמרים רבים פרש את משנתו, בשורה של פסקי הלכה ובעמידה על היגדיהם של חז"ל בתחומי ההגות והמחשבה.

ידועה היא גישתו ההלכתית-מעשית לעניין השמיטה, כמו כן מוכרת עד היום גם מערכת ההשגחה באשר לקיומן של הלכות השדות החקלאיים בדיני הכלאיים, ובאשר להפרשת תרומות ומעשרות מתנובותיהם .

השורות הקצרות והממצות שצוטטו לעיל הם מתוך ההקדמה לספרו ולבירורי הלכות באשר לכשרתם או לפסילתם של האתרוגים המורכבים.

תקצר היריעה הזו להקיף את הכללים והפרטים כולם , אך מרן הרב זצ"ל ניסח , כדרכו, את 'כלל הכללים' כאשר קבע את מיקומן של המצוות התלויות בארץ כ"רכוש הרוחני היסודי של האומה ושל יחידיה "
לאמור כי התשתית הרוחנית המסגרתית לאומה וליחידיה הן קבוצת מצוות אלו בתוך כלל תרי"ג המצוות.

ליחידים - מעניקות המצוות אלו מימד מיוחד של התעלות איכותית , של חיי קדושה ו'העלאת החומר', ומאידך - אופיין הייחודי של מצוות אלו בהיותן מקיפות גם את כלל האומה

קיומן המשולב של מצוות אלו, ובהגדרה זו, לא רק שהן הבסיס - אלא גם המטרה לפיה יעוצבו חיי הקדושה של עם ישראל בארצו .

על פי מאמרו של הרב יוחנן פריד ב"מגד ירחים" גיליון 87 שבט תשמ"ז

מגד ירחים טבת (מהדורה ו)

השפה - מתוך שהיא נובעת מרוח האומה ,

פועלת היא

להטביע יפה את חותם האומה ,

על ידי התגברותה

ושלטונה בחיים ובספרות.

(אורות ישראל פרק ז, יא)

השפה העברית שהיא לשון הקודש, איננה רק כלי שימושי [לתקשורת] בלבד, מרן הרב זצ"ל מלמד אותנו "שהיא נובעת מרוח האומה" היינו שמקורה הוא מהחלק הנשמתי-הרוחני של עם ישראל. על כן , ככל שמשתמשים בה יותר בחיים ובכתיבה – כך היא משפיעה קדושה גם בחיים הגלויים.

בחודש טבת, אנו מקראים לחיזוקה של לשון הקודש. שהרי בחודש זה ציווה תלמי המלך לתרגם את התורה ליוונית (מגילה דף ט,א) עניין המבטא את ראשיתו ותחילתו של תהליך ההתבוללות של עם ישראל בעמים.

וכך כותב עוד מרן הרב זצ"ל : "בתחיית שפת הקודש – תנוב [לשון תנובה] דעת אלהים, ואך בדעת אלוהים תמצא השפה נשמתה"
(מאמרי הראיה, חלק ב עמ' 500) היינו: שפת הקודש מביאה אותנו ל'דעת אלוקים', וקירבת האלוקים – נותנת לשפה את תוכנה הפנימי.

נבואת משה נקראת בשם "אספקלריא מאירה" ומשום היותה לשון התורה , היא הנוטעת באדם את הכוח לחדש ולהעמיק. היא אשר "כוללת בתוכה את סגולת
הדעת בתור כוח פועל , לא רק סוקר
ומצייר את היש, כי אם כח מחולל ומוליד
, מוציא את ההוויות לאור עולם, מן האין – אל המציאות" (שמונה קבצים קובץ ו, ז)

לשון הקודש היא אחד הביטויים הלאומיים המרכזיים של עם ישראל. על כן יש להקפיד לדבר בה וללמוד אותה. כשם שכותב מרן הרב זצ"ל :

"יש חיבה גלויה לשון הקודש בישראל, מפני שהיא שפתנו הלאומית" (עין איה , שבת א, עמ' 31

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 111 טבת תשס"ט

מגד ירחים כסלו (מהדורה ו)

"הרגיל בנר" [רש"י - נר שבת ונר חנוכה]

מי שהורגל באורה של תורה , ...

ונהנה מזיווה ,

מרגיש כמה הכרחית היא -

וכמה החושך וחסרון הידיעה

רע וקשה...

וכפי מידת ההרגל...[כך תהיה] תכונה עצמית לאדם.

)עין איה , שבת דף כג,ב(

בכל דור אנו נדרשים מחדש לנצח במאבק נגד 'חכמת יוון' כדי להבטיח את המשכיותה של התורה.

ניצחון התורה בעבר – מבטיח לנו אף את ניצחונה בעתיד. אך המלאכה - המוטלת עלינו היא להוביל את הניצחון. וכיצד אם כן מבטיחים את המשכיותה זו ?!

במסכת שבת מצינו את הביטוי "הרגיל בנר..." וכוונת הדברים על פי רש"י היא להמשיל את הנרות הדולקים בשבת או בחנוכה לתלמידי חכמים השוקדים על התורה באופן מתמיד שהרי מי שהורגל בלימוד התורה - ואין התפעלותו ממנה כהברקה חד פעמית , הרי הוא עבורו הכרחית וחיונית.

אדם כזה דומה הוא למי שהיה באור חזק והורגל אליו – ואז חסרונו רע וקשה לו . שהרי מצב זה הוא עבורו המצב "הטבעי" . להסברו של מרן הרב זצ"ל זו היא תכונתו הנפשית של האדם "לאהוב את האורה אחרי שהורגל בה".

הזיקה האמיתית של האדם לתורה היא התפתחותה עבורו ל'טבעית' והפיכתה לצורך קיומי של ממש .

מדברי הגמרא מוסיפים ולמדים אנו כי גם אם "נסיבות החיים" לא יאפשרו לכל אדם לבטא באופן אישי את זיקתו הטבעית הזו, הרי מובטח למתמיד כי לפחות בניו - יהיו תלמידי חכמים. , כסיומה של האמירה , שם במסכת שבת "הרגיל... הווין ליה בנים תלמידי חכמים" .

על פי מאמרו של הרב אלישע אבינר ב"מגד ירחים" גיליון 36 כסלו תשס"ג

מגד ירחים חשוון (מהדורה ו)

... לעולם לא נכון לשכוח,

כי בכל מלחמה ממלחמות הדעות,

אחרי שהתסיסה עוברת,

מוצאים המבקרים בכל הצדדים [הדעות]

גם אורות וגם צללים.

(אגרות הראיה א שיד)

מרן הרב זצ"ל מלמד אותנו את מידת הסובלנות כלפי דעות שאינן מקובלות עלינו.

לדעתו , ניתן למצוא בהן , בעיון עמוק , צדדים חיוביים, גם אם לעיתים לשם כך יש צורך להתאמץ, הרי זו היא מהות ההדרכה של חז"ל: "הוי דן כל אדם לכף זכות" (פרקי אבות א ,ח), שהכוונה בה אינה רק למעשיו של האדם אלא גם לדעותיו.

בסוף איגרת להוריו אותה שולח מרן הרב זצ"ל מיפו (בסיון תרעי"ן) הוא מוסיף פסקה לאחיו הצעיר שמואל (זצ"ל) וכך הוא כותב: "אם כי דבריך ישרים וברוח צדק ואמונה טהורה נאמרו מכל מקום נכון לנו להרחיב את דעתנו ולדון לכף זכות את כל האדם..." ועוד הוא ממשיך וקובע כי "ואם שאנחנו מתאמצים ללחום בעד אותם הדברים הקרובים לרוחנו
, צריכים אנו שלא להיות מכורים בידי רגשותינו ולדעת תמיד, שגם לרגשות ההפוכות משלנו יש מקום רחב בעולם, ואלהי הרוחות לכל בשר את הכל עשה יפה בעתו"

אכן, ישנה סבלנות הנובעת מאדישות כלפי הדעות וההנהגות הרווחות העולם, תפיסה פלורליסטית פוסט-מודרנית כזו עלולה להביא חורבן על העולם
, כיוון שאין בה מאמץ לברר את הטוב מהרע.

אך מאידך, סבלנות טהורה הבאה מפני ההכרה האמיתית איך יד ד' אוחזת בכל ההפכים לתקנם לקשרם ולאחדם על ידי תיקוני כל חסרונותיהם

אנשי המעלה אהובים על הבריות כיוון שתמיד ימצאו את הטוב, יתחברו אליו ויעצימו אותו , ומתוך שהם יודעים, שהרע מצד עצמו הוא דבר שאי אפשר כלל שיתקיים בעולם, אינם מתייראים לעמוד נגדו בגדולה נפשית פנימית, ודולים הם מעומק תוכיותו את כל הנקודות הטובות שנמצאות בקרבו (על פי אורות הקודש ג עמ' שכח)

בדרך זו מדריכנו מרן הרב זצ"ל למצוא 'אחרי התסיסה' בכל הצדדים את הצללים ואת האורות.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 208 חשוון תשע"ז

מגד ירחים תשרי (מהדורה ו)

מה שמוטבעים [שוקעים] לפעמים במניעות גדולות

בין בעניינים שבין האדם למקום ,

בין בעניינים שבין האדם לחברו,

לא יעכב כלל את התשובה הרוחנית.

וכיוון שמבקשים [ברצון עז] לשוב אל ד' – שבים...

(אורות התשובה פרק יד ,ד)

כשניגשים לחשבון נפש ולתשובה עלולים להיתקל בקשיים. קשיים אלו נובעים מהפער בין רצון האדם

לתקן את דרכיו ובין היכולת לממש רצון זה במישור המעשי.

הקשיים מתעוררים בכל התחומים, בין במצוות שבין אדם למקום כמו גם במצוות שבין אדם לחברו. מרן הרב זצ"ל מעודד את 'בעל התשובה' שלא יתייאש, ימשיך להחזיק ולהישאר ברצונו העז לתקן את דרכיו, והוא מובטח כי בסופו של דבר יצליח לממש את רצונו.

ויתירה מזו מצאנו בכתביו מעין 'דוגמא לדבר' . שכן מרן הרב זצ"ל מעודד אפילו את הצדיק שייתכן ופגע בהתנהגותו בסובבים אותו . לפי גישתו והסברו לא הייתה פגיעתו של אותו אדם בכוונת מכוון, אלא דווקא מצד גדולתו שלא השכיל לשלב בין המודעות העצמית שלו, שהרי הוא במעלה גדולה, ובין מידת הענווה שאמורה להביא אותו לאהבת רעים ולזהירות בכבוד חבריו.

וכך הוא כותב: "כשמזדמן לצדיק נפילה מוסרית, אל יחת [יפחד] ויעלה למקומו העליון במחשבת קדושתו. ביחוד אל ייבהל מפני חטאת האדם בנוגע בין אדם לחברו, בעניני כבוד, והתכבדות בקלון חבירו, שלפעמים יש בהם קורטוב של טוב, מפני גדולת הנשמה
, אלא שצריכים לזקקה
בתשובה מאהבה
, ולשוב תמיד לגבורה של ענוה, של אהבת רעים, וזהירות בכבוד הבריות". (אורות הקודש חלק ג עמ' רמה(

תיקון העבירות שבין אדם לחברו, וחיזוק הקשרים החברתיים הם עיקר עבודת האדם בעולם הזה ועליו לחזור ולשנן כי לא העיסוק בתיאוריות פילוסופיות או בנסתרות יביא גאולה לעולם אלא דווקא ריבוי הטוב בין אדם לחבירו ומהם התשעה לכל היקום.

זו היא אם כן התשובה הרוחנית האמיתית והיא המבטיחה למבקשיה ולשביה תיקון בכל חייהם.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 194 אלול תשע"ו

מגד ירחים אלול (מהדורה ה)

אם חלקים רבים מהסתעפות חזיונותינו יתקטנו בכמותם

בהיפגשם עם המציאות ,

בראשית דרכנו,

אין רע –

המציאות אין לה כנפיים מהירים כאלה אשר לחיזיון...

)אורות התחיה , פרק ג(

במקומות רבים בכתביו, מתריע מרן הרב זצ"ל כי יחד עם אמונתו העמוקה וקביעתו על הימצאות עמנו בעידן התגשמות חזון ('חיזיון' – בלשונו) הנביאים היינו בתהליך של תחייה לאומית
- עלינו לדעת כי עוד ניאלץ לעבור נפילות ומשברים רבים.

מבט מעמיק על התרבות הישראלית כיום מצביע על מגמה ברורה: כי מעולם לא הייתה השפעתו של מרן הרב זצ"ל גדולה יותר מאשר בימינו . ע
ם ישראל כולו, בין אם הוא מכיר בכך ובין אם לאו – צועד בנתיב אותו התווה מרן הרב קוק זצ"ל - לפני כמאה שנה.

ההבנה כי עולם החול כשלעצמו איננו בר קיימא ויש הכרח לאחדו עם עולם הרוח – היא כיום מושכל יסוד בתרבות הישראלית (והעולמית). ולא ירחק היום וכל אחינו ימצאו את מבוקשם בתורת ארץ ישראל בפועל ממש.

'קירוב אחים' ואפילו ביטויים כדוגמת 'כלל ישראל' שהפכו להיות כה מקובלים בחיינו , עד שנשכח כי בזמנו . בעת שדיבר עליהם מרן הרב זצ"ל, הם 'זכו' להתנגדות ולהרמת גבה
.

אף על פי כן, לניצנים הנראים כעת יידרשו עוד עשרות שנים נוספות כדי להגיע להבשלה מלאה, אולם הכיוון הוא בלתי הפיך. המהפכה מתחוללת כל שעה וכל רגע , גם מבלי שתמיד נחוש בכך בחיי השיגרה היומיומית. אבל, כבר כעת נמצאים אנו למדים כי המציאות 'מצמצת פערים' עם החזון....

(על פי מאמרו של הרב חגי לונדין ב"מגד ירחים" גיליון 131 אלול תש"ע)

מגד ירחים מנחם אב (מהדורה ה)

... בית המקדש בתור מרכז הרוחני של האומה

ומקור החיים הרוחניים של כל יחיד ממנה...

צריך הוא להיבנות ברוח -

בכל יום -

אצל כל יחיד מישראל.

(שמונה קבצים קובץ א קמד)

בית המקדש הגשמי חרב , אבל המקדש של מעלה יכול להיבנות, ואף כל יחיד יכול וצריך לבנות ברוחו מקדש זה.

כיצד בונים את המקדש הרוחני ? כותב שם מרן הרב זצ"ל :

"תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היום של הקרבנות הנאמרות לפני התפילה: פרשת הכיור, התמיד, הקטורת. זורעים הם את הגודל האלקי שבבית הגדול והקדוש במעמקי הנשמה, קרוב למדת השיגוב שהייתה לכל יחיד בעת היות האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה"

היינו כאשר עם ישראל היה בארצו בימי הבית הראשון וכן בימי הבית השני,

אבל אחרי החורבן נותרה הצפייה לבנין המקדש , והיא - השאיפה לביטוי לאומי של קדושה

שאיפה שהיא בינתיים רוחנית בלבד, אבל כבר כעת נותנת כוח ועוצמה לאומה.

בתעוזה גדולה כותב מרן הרב זצ"ל כי "אהבת אלוקים התמימה והנישאה , מתעוררת ומתייצבת חיה , בעוז גדול , בנשמת האומה, על ידי זכרונותיה מימי קדם , בהיות נר אלוקים תמים עימדה..."

ויתירה מזו מוסיף וכותב מרן הרב זצ"ל : "בוני בית המקדש של מעלה, הם הם מאורי האור אשר בדור ודור, קדושי המחשבה, המתעלים על כל המכשולים החיצוניים והפנימיים, וחודרים בעמקי רזי תורה, המגלים את נתיב עץ החיים, לכונן ישועה לעם נברא" (שמונה קבצים קובץ ז , קעד)

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 192 סיון תשע"ה)

מגד ירחים תמוז (מהדורה ה)

...כשנתרחקו מזאת המעלה -

וידע הרועה הנאמן ע"ה

שאי אפשר להיות מתוקנים לחזור אל מעלתם

עד עת קץ -

[לכן] היה הכרח לשבור את הלוחות תחת ההר...

(מדבר שור, הדרוש השלושה ושלושים)

שבירת לוחות הברית, אשר הם מעשה ד' , למרגלות הר סיני על ידי משה רבנו הייתה אירוע קשה מאד. כזכור במסורת חז"ל שבירת הלוחות אירעה בי"ז בתמוז, וזו היא אחת מן הסיבות לקביעת התענית ביום זה. (תענית פרק ד, ו) אכן, אמנם משה הוא זה אשר שיבר את הלוחות מדעתו, והקב"ה שיבח אותו על כך ואמר לו: "יישר כחך ששיברת" (שבת דף פז,א)

להבנת העניין שואל מרן הרב זצ"ל בדרשתו (ספר 'מדבר שור' הדרוש השלוש ושלושים) שתי שאלות: א. מדוע היה הכרח לשבור את הלוחות, הרי משה היה יכול להניחם 'בצד' ולא לתת אותם לעם ישראל, ואולי לתת אותם במועד מאוחר יותר או שיחזיר אותם לנותן ברוך הוא ? ב. מה ההבדל המהותי בין הלוחות הראשונים לשניים ?

להבנת הסברו (שם) מבאר מרן הרב זצ"ל כי יש "חילוק שבין כתיבה לחקיקה ... כי בכתיבה האותיות הנכתבות אינן עצם הדבר הנושא את הכתב, כי הנייר, הגויל, הקלף, הוא דבר בפני עצמו... מה שאין כן בחריתה ובחקיקה אין האות הנכתבת הנחרתת דבר אחר - כי אם היא חלק מגוף הנושא עצמו"

כאשר עם ישראל הגיע להר סיני אכן "פסקה זוהמתן" (שבת דף קמו, א) היינו העם הגיע למדרגה הראשונה של שלימות מוסרית – טבעית , מדרגה שגם חסידי אומות העולם יכולים להגיע אליה. אלא שבמעמד הר סיני על ידי מעמד נתינת הלוחות הראשונים היה העם אמור להיות מושלם יותר, כלומר להגיע לשלימות הבאה מתוך חיבור של ממש לעשיית רצון ד'. אבל לאסונו – ולאסוננו - חטא העגל הוכיח כי המדרגה הזו טרם נחקקה בנפשם.

משה רבנו הבין שישראל אינם יכולים אחרי חטא העגל להגיע למדרגה הרוחנית הגבוהה ולכן שיבר את הלוחות. אמנם, מצידו של הקב"ה לא היה צורך בשבירה, שהרי הוא הטוב המוחלט, אבל משה המחנך ידע שיש צורך בשבירה לשם תיקון

,
שבירה זו היא הנותנת מקום ואפשרות לאדם להיות
שותף לתיקון
, וכשהתיקון יושלם (
ב'עת קץ'
!) - יהיה האדם
שותף לגילוי התורה במדרגתה המקורית
הגבוהה,
כשם שהיו הלוחות הראשונים, ממש מעשה ד'.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 216 תמוז תשע"ז)

מגד ירחים סיון)מהדורה ה(

...אמנם, אף על פי שלעניין הקיום המעשי -

הדר קבלוה בימי אחשורוש,

ואנו רואים בזה יד ד'

אף על פי שהוא בהסתר...

מכל מקום לעניין של הכבוד והאלוהיות שבתורה

ודאי הדבר נמשך ממעמד הר סיני...

("לנבוכי הדור", פרק מה, עמ' 218)

מרן הרב זצ"ל מסביר שמעמד הר סיני 'הראה' לעם ישראל ('אתה הראת לדעת') שמקור התורה הוא מן השמים, ומכאן הכבוד שאנו רוחשים לתורה השמיימית שזכינו לקבלה.

אכן, מצב זה של קיום התורה, שיסודו בכפייה ('כפה עליהם הר כגיגית' שבת דף פח, א) לא יכול היה להחזיק מעמד לאורך ימים ושנים . וכך כותב מרן הרב זצ"ל : כי "... כל רושם אפילו היותר גדול הוא מתקטן והולך במשך הזמן. על כן, עם כל עומק הרושם שעשה מעמד הר סיני וכל מעשה ד' הגדול של יציאת מצרים על ישראל ועל העולם, מכל מקום ברבות הימים - הכח מתמעט
"(לנבוכי הדור, פרק מה) להמשך קיומה הבטוח של האומה , גרם ד' , סובב כל הסיבות, שהנסיבות ההיסטוריות יביאו את ישראל לקבל את התורה
מרצון חופשי
בימי הפורים. "
והוקבע כח הכרה כללית, שהאומה לא תחזור מהסכמתה... כיוון שקיבלוה ברצון והכרה – [הרי הם] עומדים לעד בהכרתם

"
. (שם)

בכל זאת, גילוי השכינה שהיה במעמד הר סיני היה וכך יישאר לנצח נקודת הפתיחה... והוא אשר מקבע בתוכנו גם אחרי שנים רבות את האמונה שהתורה כולה ניתנה משמים.

בספר דרשותיו 'מדבר שור' (הדרוש השלישי , עמ' כח) מעמיק מרן הרב זצ"ל ומפרט את הדברים וכך הוא כותב : "ישראל במעמד הר סיני בקשו לעבוד את ד' כל אחד בדרך המיוחדת ביותר לפי שורש נפשו וחשק טבעו, והיתה זאת להם מפני שהשיגו עומק מעלת נפשם. אף על פי שמצד הגוף - האדם בחירי לגמרי, אב ל כשמדכא הגוף וממשיל עליו את הנשמה הקדושה
, אז מתגבר טבע הנשמה בחשק עבודת השי"ת, וגם לה טבע קבוע כל אחד לפי ענייננו".

המדרגה המיוחדת והנעלה של המעמד נשכחה מהם אבל מתברר שמדרגה זו לא נעלמה - אלא הייתה חבויה,
ובימי מרדכי ואסתר נחשף עם ישראל , בבחירה חופשית, למעלה הזו וקיבל אז את התורה מרצון !!! וקובע מרן הרב זצ"ל: "נתברר לנו שמושג האלהות הוא נטוע בעומק הטבע האנושי, ואי אפשר כלל שתהיה אומה שלימה וחיה ומתקיימת בלא דעת של ענין אלקות ועניני עבודת אלקים" (לנבוכי הדור , שם)

כל זה החל במעמד הר סיני - "ונתגלתה [אז] בישראל, על ידי התעלות קדושת מעמד הר סיני עצמיות טבעיות נשמתם
" (עין איה למסכת שבת דף פח,א אות עו)

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 190 סיון תשע"ה)

מגד ירחים אייר (מהדורה ה)

...ציון תיפדה בעת אשר אור ירושלים יופיע ,

שאיפת הממלכה בהדר ואון תיגלה בעולם

בעת אשר עריגת בנין בית קדשנו ותפארתנו

תצא ממחבואי הלב ..."

(איגרות הראיה חלק ג איגרת תתקה)

מרן הרב זצ"ל קושר בין הצפייה לבנין המקדש ובין השאיפה לחידושה של ממלכת ישראל. כשההשתוקקות לבנין המקדש הנמצאת בליבותיהם של ישראל תתגלה בעולם – כי אז תיגלה גם השאיפה לעצמאות ישראל , שהרי
לבנין המקדש מגיעים דרך הקמת ממלכה ישראלית.

בסדרן של המצוות שנצטוו ישראל בבואם לארץ (סנהדרין דף כ,ב) קודמת 'העמדת המלך' למצוות 'בניין בית הבחירה' שהרי בנין המקדש מבטא את השיא , את האידיאל הגדול של עם ישראל בעולם - גילוי שם ד'.

מרן הרב זצ"ל , פעל להקמת תנועה בשם "דגל ירושלים" שמטרתה הייתה להציב בפני "התנועה הציונית" את האידיאלים הרוחניים , ועל ידי כך לשלב בין עולם החול החיצוני ('ציון') לעולם הקודש הפנימי ('ירושלים').

לפי הבנתו ודעתו, "מיד שתדע האומה שלתחיה הלאומית ישנם שני עמודים ושניהם חזקים"..."אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים,
שהם באמת דגל אחד,
בעל דו פרצופים,
או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו
"
.
(איגרות הראיה חלק ג איגרת תתקה)

בהקימו את תנועת "דגל ירושלים" הביע תקווה כי תחת דגלי "ציון" ו"ירושלים" - הכל יתאחד. הוא קבע כי אין אנו מבדילים בין איש לאיש במדידה של מידת כשרותו המיוחדה,
"אבל אנו מבדילים בין קודש לחול"
שהם הם צריכים להיות כל אחד שלם במחיצתו, והקודש מקדש את החול לאושרו וטובתו, וחלילה להחול לחלל את הקודש "כי נפשו הוא חובל" (אגרות הראיה ג , איגרת תתקמז)

נרומם את דגל ציון על ידי הוד דגל ירושלים אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות, נאמר לציון : "מלך אלוקייך" ! (איגרות הראיה חלק ג איגרת תתקה)

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 202 אייר תשע"ו) (

מגד ירחים ניסן (מהדורה ה)

...ובליל התקדש חג הננו מלאי גאולה,

מלאי חרות עליונה

וחרותנו משחררת את רוחנו

ורוח כל היקום,

מגלה את האוצר הצפון בנו פנימה,

כי רוח אל חי העולמים בנו חי...

(עולת ראיה ב עמ' רנו)

ממלכת מצרים הגדולה והחזקה, הכח המחנק והלוחץ הזה, היתה אז עומדת ברום עז תוקף של הקולתורה העולמית. וכמו העולם כולו היא היתה בניגוד גמור לכל החפץ העליון של השאיפה האלהית, של הנשמה הישראלית.

כותב מרן הרב זצ"ל בדברי פרשנותו לתחילת ההגדה של פסח : "חפץ העבדות המוחלטת, הטומאה והרשעה והבערות הנלוות עימה...והיד החזקה [המצרית] הלוחצת הזאת לא יכלה לשנות טבע הנשמה בפנימיותה הוויתה ועצמותה."

לאמור: המצרים לחצו ודחקו אותנו בשלושה מישורים: במישור הגופני שבא לידי ביטוי בשעבוד, במישור הנ
פשי
שבא לידי ביטוי
בעבודת פרך

, וחמור מכל גם במישור
הנשמתי
. הנשמה הישראלית
נצטמקה
ולא יכולה היתה אז להתגלות ולצאת לפועל כיוון שהטומאה המצרית דחקה אותה, (על פי עולת ראיה ב עמ' רסד)

בליל התקדש החג – עליו נאמר "היום אתם יוצאים" - אנו מציינים לא רק את היציאה אלא גם את הכניסה אל תוך שערי הביטוי האמיתי של נשמתנו . בליל זה אנו מלאי גאולה .

חג שחרורנו וגאולתנו, הוא החג לחירות רוחנו, חג של גילוי האוצר הצפון בנו פנימה, החי בנו , ואף ברוח כל היקום - רוח אל חי
העולמים !

(על פי מאמרו של הרב חיים פרג'ון ב"מגד ירחים" גיליון 213 ניסן תשע"ז)

מגד ירחים אדר ב' (מהדורה ה)

"...מאד אנו צריכים בחיינו , שהסודות הנעלמים יצאו ויתגלו,

כי על ידי גילוייהם של הסודות נכיר עצמנו, נכיר מה שחבוי בקרבנו...

...בשעה שנבוא לאותה הבחינה של "לבסומי עד דלא ידע"...

ניפטר פחות לשעה , מכל אותן ידיעות המטעות אותנו...

מבושמים אנו יותר מידיי מדמיונות חיצוניים ,

ובשביל כך - אין אנו מרגישים את האמיתיות

של הפנימיות שלנו..."

(איגרת הפורים "היסוד" גיליון קכב)

הרבה 'מסכות' יש בחיינו והרבה כיסויים המטעים את ראייתנו והבנתנו ... קדושת פורים באה להסיר את המסכות. לחשוף את העולם הפנימי אשר מאחורי המסכות ולהביא לכך שלא יהיה פער בין הנגלה בחיינו לבין המכוסה.

אנו יודעים כי בחיי היום יום קיימים פערים גדולים בין העולם הפנימי לחיצוני, בין האמת לבין המציאות כפי שהיא נראית כלפי חוץ. הרבה שקר ומסכות יש בחיינו, פעמים שאנו שמים את המסכה במודע ופעמים שאין אנו יודעים ששמנו אותה...מדרגת העולם הזה היא מדרגת מציאות חיים שיש בה לא מעט העלם והסתר... מאד קשה להבחין באמת וחסרה ההארה שתאיר לנו את המציאות בשלימות מכל צדדיה ובחינותיה.

קדושת פורים היא קדושת הגילוי. אין נסתר - הכל נגלה ! אין שם ד' במגילה כי אין צורך לקרוא בשם ד' המפורש, כי גם ההופעות הנסתרות – נגל ות הן !

כל 'מלך' – הוא מלכו של עולם, וכל 'אירוע' - הוא יד ד' במציאות. אפילו הפור - המסתיר כל כך לכאורה את ההכוונה וההשגחה ונראה 'מקרי' מגלה את ההשגחה האלקית על ישראל בכל עוצמתה
. כלפי חוץ – נראה העם כ'מפוזר ומפורד' אך
בתוכו אחד הוא
. קריאת אסתר "לך כנוס את
כל היהודים"
היא הקריאה להשוות בין העולם הפנימי לעולם הנגלה.
להסיר מסכות ולחיות באחדות החיים
.

נתקדש לקראת ימי הפורים, נקלוט מקדושת הפורים המעניקה כוח של גילוי והסרת המחיצות והמסכות, ונמשיך את קדושת ימי הפורים לכל ימות השנה
.

(על פי מאמרו של הרב זאב קרוב [זצ"ל] "מגד ירחים" גיליון 138 אדר ב תשע"א)

מגד ירחים אדר א' (מהדורה ה)

קיום עם ד' בכל צביונו ותמימותו,

[ש]הוא אפשרי דווקא בארץ ישראל...

על כן באשר קדושת הזמנים היא היסוד של קיום התורה ועיקריה,

והוראה שלימה על נצחיותה...

צריכה [קדושת הזמנים] להיות שייכת לארץ ישראל,

להורות כי אין אפשרות ...שתוכר בתור דת נפרדת

מהתכלית של קיום האומה וגדולתה בכל צדדיה....

(עין איה , מסכת ברכות פרק תשיעי , סימן שכו)

קיומה של התורה תלוי בקיומו של עם ישראל, עם ד' , אשר יכול להגיע לשלימות ולתמימות רק בארץ ישראל.

כאשר העם מאוחד ויושב במקומו הטבעי - מבסיסי התורה העיקריים הוא עניין קדושת הזמנים, האחראי על קביעתם הוא בית הדין הגדול שבירושלים. ממנו – יצאה התורה לכלל ישראל, ובהיותה שולטת על הזמן - אין הזמן שולט עליה. שהרי מי שהזמן שולט עליו עובר וחולף,לעומתו מי ששולט על הזמן - הוא נצחי.

למדנו מכאן כי יסוד קיומה של התורה קשור לארץ ישראל, ועל כן קידוש החודשים ועיבור השנים תלויים בארץ ישראל.

בפרק התשיעי של מסכת ברכות (דף סג, א) מסופר על רבי עקיבא שהיה 'מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ' , ושם הסבר הדבר הוא שדווקא רבי עקיבא עשה זאת - משום ש'לא הניח כמותו בארץ ישראל ' . על כן חזר בו רבי חנינא,
מתוך בכי ,
מכוונתו לעבר שנים ולקבוע חדשים בחוץ לארץ.

מרן הרב זצ"ל מסביר עומק עניין זה בפרשנותו למסכת ברכות בספר עין איה (סימן שכו) .

להבנתו, ברור הדבר כי גם "בחילופי המצבים ונדידת ישראל בעמים במשך גלות ארוכה ומרה...גם אז יתקיים כל דבר - כתורה...
אלא שצריך להכיר
שסיבת נצחיות התורה
היא מפני שאנו מובטחים בדבר ד' אשר יקום לעולם ,
ששוב נשוב לארץ חמדה
, ונהיה שם לעם סגולה, כאשר דבר ד' לנו..."

בחודש אדר ראשון, צריכים אנו להזכיר לעצמנו את יכולתם וכוחם של החכמים לקדש את החודשים ולעבר את השנים. אמנם , עתה עדיין אנו משתמשים בלוח
שנקבע בעבר
, אבל תקוותנו ובטחוננו הברורים הם כי כאשר
תשוב ותתחדש
'סמיכת הזקנים'
בארץ
כי אז יתגלה שוב הכוח המיוחד של חכמי ישראל לקדש את הזמנים.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 174 אדר א תשע"ד)

מגד ירחים שבט (מהדורה ה)

"...ההוד וההדר והפאר המיוחד,

שיש במצוות התלויות בארץ -

כשהן מתקיימות עכשיו בארץ ישראל -

על ידינו ...

מתגלה הוא לנו מתוך עוז חפצנו הפנימי

המפעם בקרב נשמתנו

להעמיד את צביון אומתנו על ארץ אבותינן

במלוא תוארה..."

(ישראל ותחייתו , אורות עמ' נז-נח)

החזרה לארץ ישראל מחייה את המצוות התלויות בארץ ומעבירה אותן לפסים מעשיים. מרן הרב זצ"ל ראה בניצני הקיום של אלו סימן לבאות - בהיותן מעידים על רצון פנימי של העם לממש את מהותו השלימה בחיים דווקא בארץ ישראל.

בתקופת הגלות, שמרו המצוות בכללן על ייחודו של עם ישראל, ומנעו ממנו להתבולל בין הגויים והן אשר הביאונו לשיבת ציון , כך - מלמד אותנו מרן הרב זצ"ל כי המצוות התלויות בארץ, יביאונו לחיים נשגבים

בארץ ישראל.

בספר "כפתור ופרח" לרבי אישתורי הפרחי (בפרק יז) האריך המחבר לבאר בטוב טעם כי קדושת ארץ ישראל היא מעלה בפני עצמה, אלא שבמצורף מכוח קדושתה היא מעוטרת מפני יקרת מעלתה ושלימות ישראל במצוות - התלויות דווקא בה. (כלשון מרן הרב זצ"ל במבוא לספר "שבת הארץ")

בדברים אלו עונה מרן הרב זצ"ל לשאלת הרידב"ז כיצד והאם ניתן 'להפקיע את קדושת הארץ' על ידי 'היתר המכירה' בשביעית בזמן הזה, ותשובתו והדגשתו היא שקדושת הארץ היא עצמית ועומדת תמיד בעינה ובכל מצב.

המצוות התלויות בארץ, מזכירות לנו את ההבדל המהותי הקיים בין ארץ ישראל לשאר הארצות בקיום המצוות כולן ובחיים הישראליים בכללותם.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 198 שבט תשע"ו(

מגד ירחים טבת (מהדורה ה)

"...אמנם עזרא שכבר ראה ראשית לו ,

להכין הגנה לתורה -

גם לימי הגלות הארוכה הבאה,

הוא ראה כי ההרחבה הגדולה

שעל פי דרך הביאור ...תוכל לבוא לידי [אפילו עד] 'הפרת תורה'

על כן התחיל ביותר להנהיג את דרך הפירוש."..

(הקדמה לעין איה)

על פי המסורת נסתלק עזרא הסופר בתשעה בטבת , ראוי לזוכרו לברכה, ולהעלות כאן רק חלק מפעולותיו העצומות למען עם ישראל ותורתו.

עם עלייתו לארץ ישראל מבבל, בעקבות הצהרת כורש , גילה עזרא כי המצב הרוחני הוא בשפל. החכמים והעשירים העדיפו להישאר בגולה, ואז הבין וידע שבית שני לא יעמוד לעד ואחריו עוד תהיה גלות ארוכה.

מרן הרב זצ"ל מציין כי הבית הראשון שנבנה בימי שלמה המלך איחד את כל העם ואילו הבית השני נבנה על ידי יחידים שמסרו נפשם ועלו לארץ ישראל מבבל.

חשוב לדעת כי עזרא שינה את 'הכתב העברי' (הקדום) בה היתה כתובה התורה ל'כתב האשורי', זאת משום "שאחד הטעמים [היה]לקרב על ידי זה את דורו להבנת התורה ולימודה" (אגרות הראיה ב , תקצד) בתקופתו - נשתנתה גם צורת הלימוד מ'
ביאור'
שהוא עיסוק בכללי התורה ויסודותיה הרוחניים ל'
פירוש'
שהוא דיון בכתובים לפרטי הדברים המעשיים.

מרן הרב זצ"ל מסביר שינוי זה בבקשתו של עזרא לבנות 'חומה רוחנית' אשר תגונן על העם והתורה בהיותו בגלות וזאת עד בואה של השיבה אל הארץ.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 172 טבת תשע"ד(

מגד ירחים כסליו (מהדורה ה)

...שתהיה הטהרה והצניעות

המטרה הראשית בחיי המשפחה –

ואחריהן יימשכו יתר המידות והדעות הישראליות –

זה - שנאו היוונים,

וראו בזה צר ואויב לתרבותם...

(עין איה , מסכת שבת א עמ' 61)

המיקום של הדלקת הנרות בפתחי הבית מוסבר בפשטות בכך שיש בזה פירסום לנס הניצחון על היוונים. אך עדיין יש מקום לשאול:
מהו הנס
ומה היתה הגזירה, וכיצד הפר אותה הנס ?

מרן הרב זצ"ל מדגיש כי הפגיעה בצניעות המשפחה והבית היהודי היתה נדבך מרכזי באסטרטגיה היוונית שביקשה להמיר את ישראל מעל דתם.

במדרש קדום (אוצר המדרשים עמ' קפה) מתוארת הגזירה לפיה נמנעו מן היהודים כל השימושים הרגילים והאינטימיים של הבתים, בכך שאסרו עליהם את בניין הדלתות והפתחים, וכך נפרצו הבתים לכל עבר - "שכל בית שאין לו דלת – אין לו כבוד ולא צניעות , וכל הרוצה להיכנס נכנס בין ביום בין בלילה" (שם)

אכן, כאשר בעקבות המרד נוצחו היוונים ובוטלו הגזירות - חזרו הבתים לתפקודם הפנימי ולשימושם הנכון והראוי.

פתח הבית אשר בו קבועה המזוזה הוא הסמל לצניעות ולקדושת הבית היהודי.

בית הפתוח לכל - הוא בית שאין בו הבחנה בין רשות היחיד לרשות הרבים. חשיפת הדברים הנעשים בבית ואשר הצניעות יפה להם מנוגדת לערכי הצניעות היהודית. על כן המזוזה - היא סימן ההיכר והביטוי לקדושת הבית . הרפיון בקיום מצוות המזוזה הביא לגזירה היוונית שניצלה רפיון זה וביקשה למנף באמצעותו את שאיפתם של היוונים בהמרת הדת והדעת היהודיים.

על כן מצוות נר חנוכה בפתח הבית , כמצוות המזוזה, היא הסמל לתוכן החיים היהודיים והדלקת הנר בפתחי הבתים היא כמובן הביטוי לניצחון הרוחני הזה על גזירת היוונים. .

(על פי מאמרו של הרב אליעזר חיים שינוולד ב"מגד ירחים" גיליון 85 כסלו תשס"ז(

מגד ירחים חשוון (מהדורה ה)

חלילה לומר,

שערכה של תורה -

איננו כי אם הכשר למעשה המצוות,

אבל היא עליונה וחשובה בקדושתה,

בפני עצמה .

(מבוא לשבת הארץ)

מצוות 'תלמוד תורה' עומדת מעל כל מצוות התורה: "ותלמוד תורה כנגד כולם". ללימוד - שני פנים, האחד - אמצעי לקיום מצוות: "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד" (אבות פרק ב, ה), וכמובן שהלימוד נותן לנו את הכלים הבסיסיים לקיום המצוות במיוחד בלימוד של הלכה למעשה. ושנית - מעל ללימוד זה עומד
עצם
הלימוד
, אשר הוא
החיבור לתורה הקדושה
אשר היא דבר ד' .

"התורה בעצמה, היא האידיאל של דעת היהדות ממקורה, ברוחניותה ומעשיותה, והוא - יותר נעלה מן המעשה המדויק, של כל הלכה ושל כל פרטיה הרבים. אלא - שהעוסק בתורה לשמה מביא אותו התלמוד - לידי מעשה, ומקיים באהבה את הפרטים
בקום עשה ובשב ואל תעשה, שעל ידי

טל של
תורה הפנימית
, מרגיש הוא את כח החיים שהולך ומתפשט בכל ההוויות, עד שנוצר התלמוד כולו בכל הרחבתו" (שמונה קבצים , קובץ א תרלט(

אתגר גדול זה עומד לפנינו בפרוס השנה החדשה המיוחדת , שכן הרי זו שנת השמיטה ובה עלינו להשכיל כיצד למלא את עולמנו בתורה רחבה, היא הביטוי של הצמאון הפנימי לדעת ד', תורה שתחדור לכל פרטי החיים...

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 195 חשוון תשע"ו

מגד ירחים תשרי (מהדורה ה)

... על ידי העלייה של יום הכיפורים

מתרחקים הרבה מן העולם הזה...

ואותם הימים שבין יום הכיפורים לסוכות

ניתנו לחינוך של חזרה לענייני העולם הזה

בתיאור הגון בקדושה ...

(עולת ראיה ב עמ' שסז)

מרן הרב זצ"ל מתאר את הסכנה הקיימת כאשר האדם מתרומם לעולמות עליונים תוך התנתקות מחיי המציאות הארצית: וכך הוא כותב:

"לפעמים על ידי שמתאמצים להיות מודבק ברוחניות עליונה, מתרוממים כל כוחות החיים הרוחניים למעלה בעולם המחשבה העליונה, והגוף נעזב מן הנשמה , ועל ידי זה המידות הרעות שולטות בו". (אורות התשובה יד,ב)

אכן, כאשר כוח החיים חוזר לרגילות שלו, מוצאת הנשמה את הגוף שבור בקלקולי תכונותיו ומתחילה אז מ לחמה פנימית גדולה ומסוכנת מאוד
. בשביל כך צריכה להיות התשובה משולבת בזיכוך המידות היינו בשיפור החלק המעשי , ההתנהגותי והמידותי, של האדם .

[אפשר שניתן לצרף לכאן גם את פירוש מדרש תנחומא על הפסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא פרק כו,מ) שהכוונה היא "ראשון
לחשבון עוונות
" ובהדגשת הבעש"ט כי אין אנו מרגישים
באמת
את חומרתו של העוון אלא רק עד אחרי הגילויים הנעלים של חג הסוכות".]

על כן, כדי לשמור על האיזון הנכון שבין הגוף והנשמה, בין חיי הרוח של האדם לחיים הארציים שלו וכדי לשמור את האדם מהסכנה המתחוללת כאשר קיים מעבר חד בין העלייה הרוחנית של האדם והחזרה שלו לחיים החומריים - ניתנו לנו ארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות .

כלומר , כדי למנוע זאת , ניתנו אותם ארבעת הימים בהם עוסק האדם בפעולות העולם הזה, אבל דווקא ב'אווירה' של מצוות, כמו בניית סוכה, קציצת סכך, לקיחת ארבעת המינים וכדומה, והשילוב הזה מחנך ומכשיר את האדם לנחות 'נחיתה רכה' ממרומי קדושת יום הכיפורים אל הקרקע המוצקה של המציאות הארצית והוחמרית של חיי העולם הזה.

על פי מאמרו של הרב יעקב הלוי פילבר ב"מגד ירחים" גיליון 145 אלול תשע"ב

מגד ירחים אלול (מהדורה ד)

העקשנות לעמוד תמיד בדעה אחת ולהיתמך בה,

בחבלי החטאת שנעשו למנהג ,

בין במעשים בין בדיעות,

היא מחלה הבאה מתוך שיקוע בעבדות קשה,

שאינה מניחה את אור החירות של התשובה,

להאיר בעצם חילה...

(אורות התשובה פרק ה, ה)

התשובה היא מהפך בחייו של האדם העובר תהליך משמעותי המשנה את אורח חייו לעיתים מקצה אל קצה. אף בשעה שהתהליך המדובר הוא פתאומי, איטי או הדרגתי (אורות התשובה פרק שני) הרי השינוי הזה מותנה ב'חופש' , וברור הדבר כי מי ש'כבול' בדעות קדומות ובהתנהגות מקובעת יקשה עליו להגיע לדרגה ולמדרגה הקרויה "בעל תשובה".

העבדות שהתורה מתנגדת אליה אף היא אינה רק עבדות פיזית כפי שחווינו במצרים, שהרי גם אחרי היציאה ממצרים עלול היה העם לשקוע בעבדות. הרי גם בתוך עולם המאפשר חופש.- האדם עלול ממש לכבול את עצמו בהרגלים וכך להיות עבד - בעולם חופשי :

מאידך - עיסוק בחופש בלבד - ללא אמונה - עלול להביא את האדם להתפרקות ולשעבוד ליצריו השליליים ולכן מזהיר מרן הרב זצ"ל מפני לקיחת החופש כמידה עצמאית.

בעולם שבו האמונה מתגלית ("אור החירות") החופש אינו מאיים ובוודאי שאינו מזיק, ההיפך, הוא מגלה את צלם האלוקים של האדם: "שהאדם נברא בצלם אלוקים הוא יסוד התורה , עיקר הצלם הוא החופש הגמור שאנו מוצאים באדם שעל כן הוא בעל בחירה. ולולא הבחירה לא היה מקום לתורה". (לנבוכי הדור , פרק א)

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 218 אלול תשע"ז

מגד ירחים מנחם אב (מהדורה ד)

...הארת התורה מן השמים

של זמן הגלות,

מעולפת היא

הקדרות והשק המכסה.

בעת קרבת הקץ-

יבוא רוח המטהר את השמים מקדרותם,

המסיר את השק המכסה עליהם.

(אורות התחיה, פרק מח, עמ' פו)

.חורבן בית המקדש השפיע על כל המציאות בעולם

הטבע הפיסי לא נראה בטהרתו, וחז"ל ביטאו דבר זה באופן ציורי כאשר אמרו "משחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטהרתו". (ברכות דף נט,א)

התורה – בתכניה וביטויה - גם היא נראית קודרת בתקופת הגלות, ואינה מתגלית בשלימותה. לימודי התורה עוסקים באדם הפרטי, ואין עיסוקם בחיי האומה הנמצאת בגלות. באשר העם תלוי בחסדיהם של גויי הארצות, הרי נושאים מרכזיים כגון ארץ ישראל , מלכות ישראל וחיי החברה בישראל אינם עומדים על הפרק - ועל כן נראית התורה ככזו שאין לה מה להביע כביכול בתחומים אלו.

ועוד, ויתירה מזו – אור תורת ישראל אמור להנחות גם את העולם כולו, אך עקב היות עם ישראל בגולה , הרי הוא מתאמץ להחזיק מעמד מול הרוחות העולמיות הסוערות המתרגשות עליו, והעיסוק בנושאים מוסריים אוניברסליים כמעט ואינו קיים.

הציפייה לבנין המקדש, המתגלית בימי האבילות על החורבן, מביאה עמה גם ציפייה להתגלות הכללית של התורה.

בקרבת הקץ תשוב ותנשב רוח הטהרה והיא אשר תשיב לרקיע את טהרתו ותסיר מן העולם את שק

הקדרות המכסה אותו מאז חורבן המקדש, ואור חדש על התורה ועל ציון יאיר, במהרה.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 118 מנחם אב תשס"ט

מגד ירחים תמוז (מהדורה ד)

לולא חטא העגל

היו האומות יושבות ארץ ישראל

משלימות עם ישראל ומודות להם

כי שם ד' הנקרא עליהם - היה מעורר בהם יראת הרוממות,

ולא היתה שום מלחמה נוהגת -

וההשפעה היתה הולכת בדרכי שלום

כבימות המשיח.

רק החטא גרם ונתאחר הדבר אלפי שנים

וכל מסיבות העולם הינן אחוזות זו בזו

להביא את אור ד' בעולם,

וחטא העגל ימחה לגמרי...

והעולם יתוקן באורח שלום ורגשי אהבה...

(אורות , המלחמה פרק ד)

שבעה עשר בתמוז הוא 'יום של פורענות' והמשנה במסכת תענית (פרק ד,ו) מונה כראשון בין חמשת הדברים שאירעו בו את 'שבירת הלוחות' עקב 'מעשה העגל'.

מובן על כן כי בחשבון הנפש של התענית המצויינת בו , אנו מתמודדים עם מה שארע בעבר ונותנים דעתנו על הדברים שטרם תוקנו בהווה.

במסכת שבת (דף פח,א) מתארים חז"ל בכאב את העובדה שהכתרים שמלאכי השרת עיטרו בהם את עם ישראל בשעה שאמרו:בהר סיני 'נעשה ונשמע' - ניטלו מהם כאשר נעשה העגל.

משמעות הדבר הייתה בירידה גדולה ברמתו הרוחנית של העם ובהשפעתה של ירידה זו על יחסם של אומות העולם לעם ישראל. מרן הרב זצ"ל מבטא ירידה זו כסוג של 'הכרעה תודעתית' במאבק שדי בה כדי להביע ניצחון בעת מלחמה , ללא צורך
בהכרעה צבאית-כוחנית
.

פירוש הדבר הוא כי לולא חטא העגל הייתה כניסתו של עם ישראל לארצו יכולה להתבצע ללא קרב, שהרי הייתה אז הכרת האומות בדרגתו הרוחנית של העם , אבל כאשר ניטלה מעם ישראל דרגה זו – גברה התנגדותם לכניסתו של עם ישראל לארץ , ודווקא נתחזקה אצלם הכרת ערכה וייחודה של הארץ עבורם !

לאורך אלפי השנים במהלך עשרות הדורות , בנסיבות שונות, מובנות ופחות מובנות , יימחה אט אט רושמו של אותו 'חטא העגל'
ועל כן על ידי הגברת והגדלת אור ד' בעולם, תשוב הכרת האומות והערכתן את עם ד' – את עם ישראל, ובסופו של דבר הוא שיביא לתיקונו של העולם .

בחשבון נפש זה ביום התענית, מונחת, אף כי באיחור , התקווה לבואה של הבשורה הגדולה ולתודעת השלום והאהבה בתבל ומלואה .

על פי מאמרו של הרב אליעזר חיים שינוולד ראש הישיבה "מאיר הראל - מודיעין" ב"מגד ירחים " גיליון 69 תמוז תשס"ח

מגד ירחים סיון (מהדורה ד)

"אין ספק בעולם

שיסוד תורה שבעל פה עם תורה שבכתב

הוא כדי שתהיה התורה נדרשת

בבית דין

של כל דור ודור..."

(לנבוכי הדור פרק יג)

התורה שבכתב אותה קיבלנו בהר סיני והתורה שבעל פה שנמסרה למשה בסיני - והועברה ליהושע מדור לדור, יוצרות שתיהן יחד מערכת שלימה של חיים.

התורה שבעל פה כוללת את הפירוש האמיתי לתורה שבכתב וכן את דרכי הדרישה של התורה שבכתב
על פי 'המידות
שהתורה נדרשת
בהם'
. על כן יכולים חכמי כל דור 'לדרוש' את התורה ועל פי דרשות אלו לפסוק הלכות, וכן לגזור גזירות ולתקן תקנות.

כדברים האלו , כותב הרמב"ם במשנה תורה והוא אף מדגיש את מצוות העשה לשמוע בקול החכמים.
(הלכות ממרים פרק א) וכמו כן הוא מרחיב וכותב עניין זה בהקדמתו לפירושו למשנה.

מרן הרב זצ"ל קובל על כי מאז חתימת התלמוד אין לעם ישראל בית דין גדול שיעסוק בדרישת התורה ובתיקון תקנות וגזרת גזירות, וחכמי כל דור פוסקים הלכות על פי העקרונות התלמודיים ודימוי דבר לדבר. מרן הרב זצ"ל מוסיף ומביע את תקוותו כי "העתיד הרחוק מאד, ודאי יביא מקום לדרשות חדשות שיועילו הרבה לפי הדורות והזמנים, והאמונה השלימה היא ,שכל בית דין שיעמוד לישראל וידרוש בתורה על פי ההסכמה הכללית בכל דבר ספק, היא היא יסודה של תורה "

.

בספרו "לנבוכי הדור" (פרק יג) מתאר הרב זצ"ל את 'המצב הגלותי' של התורה שבעל פה ומביע את בטחונו כי בעתיד מצב זה עשוי בעזרת ד' להשתנות, ואז ידרוש בית הדין הגדול דרשות חדשות ואף יהיו לו חידושי הלכה רבים.

בית הדין הגדול יקבל את סמכותו מכוח ההסכמה הכללית של האומה וישב כדין "במקום אשר יבחר ד'" סמוך למקדש בירושלים, ומשם הוא יקבל השראה רוחנית לכוון לאמת בפסיקת ההלכה.

קיבוץ הגלויות שזכינו לו מראה את גודל החיסרון של מרכז לאומי שיגבש את פסיקת ההלכה והמנהגים השונים ויתמודד עם שאלות הלכתיות חדשות שהתעוררו ומתעוררות בדור הגאולה

החזרה לארץ ישראל והשבת הריבונות הישראלית על ארצנו מגדילה את ההשתוקקות לתחיית עולם ההלכה. אמנם ברוך ד' לימוד התורה בארץ ישראל גדול ורחב אבל טרם זכינו לבית דין הגדול שינחה את עם ישראל במישור ההלכתי, וילווה אותו בהדרכות פרטיות וכלליות. (אך אל לנו לדחוק את הקץ...)

"מגד ירחים" גיליון 178 סיון תשע"ד נערך על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר

מגד ירחים אייר (מהדורה ד)

שתי מתנות טובות

נשתלמו לנו במלואן מירושלים,

עיר 'מקדש מלך'

'גאון הקודש' ו'גבורת החיל' .

(מאמרי הראי"ה חלק ב עמ' רצט)

ירושלים משלבת, שני כוחות הנראים במבט ראשון נוגדים זה את זה, קדושה וגבורה . הקדושה – שמיימית והגבורה
- ארצית, אלו שהם רוח וחומר, אך ירושלים היא המחברת את שני הכוחות הללו.

באדם - גם כן שני כוחות מנוגדים החיים בכפיפה אחת שכן נאמר עליו 'נפש חיה'.

האדם - נברא מעפרה של ירושלים. וחז"ל לימדונו כי המזבח הוקם על העפר ממנו נברא האדם כמובא בלשונם במדרש בראשית רבה (פרשה יד, ח) "ממקום כפרתו - נברא" על כן ירושלים היא המקום היחיד בעולם היכול לשלב בצורה מושלמת קדושה וגבורה, רוח וחומר
.

ירושלים לא רק שהיא מחברת חומר ורוח ומרפאת את מחלות הגלות, אלא יש לה מעלה נוספת, שכן היא המסוגלת ובעלת היכולת לחבר את עם ישראל: "יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָ יְחַד יו" (תהילים פרק קכב , ג.)

מהותה של ירושלים היא החיבור בין מלכות למקדש מיקומה של העיר בנחלת בנימין בגבול שבט יהודה משמעותו מצב של שבט המייצג השראת שכינה לצד
שבט המבטא את
המלכות.
העלאת הארון לעיר דוד באה לבטא חיבור זה. החיבור בין בית המלך לבית ד' מימי המלך שלמה ואילך מבטא אף הוא עקרון זה.(הרב יצחק לוי)

מרן הרב זצ"ל מסביר במקומות רבים שהכפירה בדורות האחרונים נובעת מייסורי הגלות, שכן הריחוק רב השנים מהקדושה גרם למחלת היעדר הקדושה שבשיאה הביאה לכפירה איומה וכן למחלה השנייה שהיא חולשת ואובדן הכוח הפיזי.

הקריאה לבנין ירושלים נובעת מזרמי קודש הנמצאים בנשמת האומה והם אשר ירפאו את המחלות שנגרמו לאומה בעקבות חורבן הבית.

"הקדושה והעוז אשר ימלאו את ליבנו יחד - מכל הכרוך בשם עיר ד' - הם אשר יהיו לנו כתריס בפני הפורעניות של שתי המחלות שסילוק אור גאון הקודש ואור גבורת החיל גרם להן לפגוע בנו" (שם)

(גיליון 214 אייר תשע"ז נערך על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר, "מגד ירחים")

מגד ירחים ניסן (מהדורה ד)

שני דרכים ישנם להתעלותו

של כל כוח חיים מעשי...

האחד הוא ההרווחה , ונתינת חופש למרוצתו ושטף זרימתו

למען ילך וירחיב את השפעתו...

והשני , הגורם לו , אף על פי שהוא הופכו ,

הוא הכוח העוצר , הדוחק והמונע...שלא יצא שיהיה כלוא ונסכר

שאז בבוא עיתו - יוסיף לו הלחץ הקדום

חופש ועוצמה להגדיל מעופו ועוז חיי התנשאות פועלו...

(עולת ראיה א עמ' רסב)

פעמים שכלפי חוץ נראה העולם ללא סדר ותכלית , ופעמים דברים נראים בו אף כסותרים וכמנוגדים זה לזה.

תופעה זו מבאר לנו מרן הרב זצ"ל בכך שכל כוח המבקש להתעלות ולהוציא אל הפועל את הטמון בו , זקוק לשני מהלכי חיים מנוגדים , האחד – לחופש ולדרור, והשני- לכוח עוצר ומגביל.

עם ישראל היה תחילה בגלות מצרים, אשר בה שלט כח הטומאה , העם הקדוש , בעל הנפש האדירה והאינסופית – היה משועבד, כלוא ומוגבל . היה אז חסר יכולת ביטוי לתכליתו המרוממת והנשגבה.

והנה כלפי חוץ - הייתה ב'יציאת מצרים' - יציאה מן הסדר העולמי הרגיל. במעשה ה'פסיחה והדילוג' – כמאמר הכתוב "לקחת גוי מקרב גוי" (דברים ד,לד) היה שידוד מערכות הטבע ובלבול מערכות היחסים המקובלים בעולם .

אך לעולם נצטווינו לזכור בכל מעשינו ובכל חיינו כי דווקא ביציאה זו - היה המעבר אל הסדר האלוקי הנעלה והכולל יותר.

משמע, כי דווקא 'הלחץ הקדום' במצרים – הוא אשר הגדיל את 'מעופו' ואת 'עוז חייו' של עם ישראל בעת חייו האמיתיים היינו בחיי חירותו.

וכותב מרן הרב זצ"ל : "חודש ניסן, נתעלה מכל חודשי השנה להיותו ראוי לניסים היוצאים מגדר הטבע...וכל חודשי השנה אינם במדרגה זו " (מדבר שור , דרוש ראשון)

")מגד ירחים", גיליון, 139 תשע"א, נערך על פי פירושו של הרב זאב קרוב זצ"ל)

מגד ירחים אדר (מהדורה ד)

עמלק ניצב כצר לישראל

רעה עינו במה שיצאו ישראל לחדש בעולם ,

שתהיה אומה מתנהגת במלכותה –

על פי גאון שם ד'.

(עולת ראיה א עמ' רלב)

מרן הרב זצ"ל , נאמן לשיטתו הכוללת והמקיפה בביטוי ייעודו של עם ישראל, סבור כי גם פשר עוינותו התקיפה של עמלק לישראל נובעת מתוך התנגדותו לחידוש הרוחני האידיאלי המאפיין את עם ישראל.

שהרי שאיפת עם ישראל ושליחותו היא להנהיג את כל העולם כולו על בסיס השאיפה של גילוי שם ד' המלא בכל מערכות החיים (כמובן שאין הכוונה לשלטון של 'כובש' או לשליטה אימפריאליסטית באופן מעשי על אומות העולם) - אך גם לשאת רוחנית אידיאל נישא וגבוה כזה - אין עמלק מסוגל. ועל כן 'רעה עינו' –
בדרך זו המבקשת להגיע לכך שעם שלם ינהל את מלכותו ואת כל סדרי שלטונו
לאורו של ד' (
בלשון מרן הרב זצ"ל -
'על פי גאון שם ד')

חז"ל הורונו (במסכת ברכות דף ט,א) כי דוד המלך לא אמר 'הללויה' עד שהצליח להכניע את הרשעים, כדי ללמדנו כי כל עוד לא הכניע דוד
ממש
את הרישעה ואת הרשעים הוא 'השתמש' רק בשם "
י-ה
", כשמו של ד' , ולא הצליח לחבר את שם ד' לתחילת המילה
"הללו",
שכן היה
נתק בין שם ד' – לשבחו

בכוונת דברים אלו מסביר מרן הרב זצ"ל (עין איה, שם) בכך שכל זמן שהעולם מתנהג בדרך שיש עדיין אפ ילו מקום לרע
לפעול ולעשות מעשי חמס – הרי אז הוא מסתיר ומסלק את מלוא הופעת השכינה .

היינו כי מציאותו של עמלק היא כזו שלא רק שאינה מאפשרת לשבח את השם כראוי - אלא מונעת אפילו את גילוי שם ד' בצורה מלאה.

ואכן את הפסוק "כי יד על כס יה, מלחמה לד' בעמלק מדור דור" אשר נאמר אחרי מלחמת עמלק, דרשו חז"ל שאין השם שלם ואין הכסא שלם - עד שיימחה זרעו של עמלק מהעולם . (לגמרי !)*

כבר מראשית הייתה 'עינו של עמלק' --צרה ורעה על ישראל ועל התנהגותו , ועל כן הוטלה המשימה על המלכות בישראל
לתקן את העולם ולהעלותו, ומשימה זו אינה יכולה להתבצע כל זמן שעמלק קיים בעולם.

מצוות מחיית עמלק – מטרתה, אם כן , היא לבער את הרע מן העולם - כדי להגיע למצב של גילוי נאות של שם ד'!

)"מגד ירחים" גיליון 200 אדר ב תשע"ו , נערך על פי פירושו של הרב בניהו ברונר)

מגד ירחים שבט (מהדורה ד)

המאכל של ארץ ישראל מקודש בפנימיותו,

ואינו מגושם כי אם בחיצוניותו,

אבל ממאכלי חוץ לארץ צריכים להיזהר.

ולפי רוב הצפייה לארץ ישראל -

מתעלה המאכל שבחוץ לארץ גם כן...

(אורות הקודש חלק ג עמ' רצה)

במסכת סנהדרין (דף צח,ב) "אמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו
לבוא וגו'." ובכך ביטא רבי אבא לדורות את הקשר הייחודי שבין ארץ ישראל לעם ישראל השב לארצו.

מרן הרב זצ"ל מלמדנו שבמאכל פירות ארץ ישראל ישנן סגולות רוחניות נסתרות - פנימיות המקדשות את האדם, שכן המאכל הוא 'גשמי' רק בחיצוניותו אבל לא במהותו הפנימית והמקודשת, זאת לעומת מאכל הגדל בחוץ לארץ העלול להיות מזיק לרוחניותו של האדם

אכן מאידך , האדם היהודי החי בחוץ לארץ ומצפה לארץ ישראל יכולכך 'להעלות' את המאכל - ואז לא יזיק לו !

וזהו סוד הזכרת ירושלים, באמירת מזמורי התהילים "'על נהרות בבל' (קלז) או "שיר המעלות" (קכו) בכל סעודה. - שהרי צפיית ארץ ישראל זו , הבאה בסמוך למזון, מעדנת את המאכל שבחוץ לארץ ועושה אותו קרוב ל'עילוי' של ארץ ישראל.

קדושת אכילה זו היא מעלה המצויה בישראל בלבד ואינה באומות העולם: שכן "מחשבות עמוקות וחודרות בדבר קדושת האכילה, בצורתה האידיאלית ...הוא [הן] רק נחלתן של ישראל, הרחוקים מגורלו של עשו, באמרו הלעיטני נא".(אורות הקודש חלק ג עמ' רצד)

מדריגה גבוהה זו ניתן למוצאה בעיקר אצל הצדיקים ואצל גדולי הדעה, אותם יסודי עולם, החפצים להתאחד עם כל ניצוצי הקודש הטמונים בתוך המאכלים. אכן, מתוך משנתו של מרן הרב זצ"ל נראה שמ אכלי ארץ ישראל - אין בהם רק ניצוצי קדושה - אלא במהותם הרוחנית הם קדושים !

יסוד זה נמצא כבר בדברי הרב יואל סירקיש שחי בפולין לפני כ-450 שנה בפירושו על הטור והמכונה הב"ח , היינו
בעל
"בית חדש"
ואת נוסח
הברכה מעין שלש
הוא. מסביר בכתבו כך :

"כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה [ועל כן] נשבע מטובתה" (אורח חיים סימן רח) היינו פירות הארץ מושפעים ממעשיהם של ישראל, ולכן אנו מבקשים לאכול מפירות הארץ וגם לשבוע מטובה , שהכוונה כמובן לטובה הרוחני. המותנה במעשינו, שהרי אם ניטיב אותם - תשרה הקדושה בפירותיה !

כאמור , הב"ח , הרב יואל סירקיש זצ"ל שחי רחוק בגלות פולין חי וינק מקדושת ארץ ישראל, וכל יהודי המברך ברכה זו 'מעין שלש' מבטא כמיהה לקדושה זו בכל מקום בעולם.

("מגד ירחים" 211 שבט תשע"ז נערך על פי פירושו של הרב בניה ברונר)

מגד ירחים טבת (מהדורה ד)

חסרון הידיעה בהכרח דיוק

שמירת התורה והמצות -

בא לרגלי חסרון ההכרה -

של ערך התורה בחיים.

(עין אי"ה לברכות פרק שביעי , כח כט)

מגילת תענית מוסרת לנו כי ביום כ"ח בטבת בימי בית שני, התבטלה ה"סנהדרין" של הצדוקים והוקמה מחדש "סנהדרין של ישראל" היינו - סנהדרין של חכמי ישראל הדנים על פי ההלכה, ועל כן קבעו יום זה ליום טוב.

מרן הרב זצ"ל מסביר שהצדוקים וביניהם ינאי המלך זלזלו בשמירת הפרטים ההלכתיים המעשיים, זלזול זה נבע מחסרון ההכרה בערך התורה בחיים המעשיים. שכן הם ראו את התורה כדבר העומד מעל החיים, שהתורה היא אמנם מערכת של אמונות ודעות הנותנת הדרכות כלליות אבל אינה חודרת לעולם המעשה, אכן יש בה רגש של כבוד ד' והכנעה אך ללא מחויבות מעשית.

מרן הרב זצ"ל סבור כי " מזאת הדעת המקולקלת תבוא הכפירה המגונה בתורה שבעל פה בכלל ובזלזול כבוד וצורך בח
כמי תורה בפרט
" "אמנם – הוא מוסיף - סוף כל סוף ירגישו כי בהפג תורה יפוג מכלל העם לאט לאט גם כן הרגש הטהור, שמביא את כל בעל נפש עדינה להיות מכיר קשר ויחש בינו לבין קונו"

שמעון בן שטח (שהיה גיסו) הציג בפני ינאי המלך את העמדה האמיתית כי התורה היא מרכז חיי האומה בראותו כי ינאי ראה דווקא את המלכות כיסוד המרכזי בחיי האומה ואת התורה כדבר שולי.

חגיגת יום זה באה לציין ולהזכיר לנו כי יסוד החיים הוא התורה, 'ואין דרכנו – 'להפריש' את התורה מן החיים "

.

")מגד ירחים" 197 טבת תשע"ו נערך על פי פירושו לעין אי"ה הנ"ל , של הרב בניהו ברונר)

מגד ירחים כסלו (מהדורה ד)

גבורת אמת תימצא

רק במקום שאור אלוקים שמה

(תרע"ב)

בפתגמו-מכתמו לחודש כסלו משלב מרן הרב זצ"ל באופן ייחודי , ואפילו מעט מפתיע , בין המילים גבורה ואור
המאפיינות את משמעותו של חג החנוכה
.
הוא מוסיף לכל אחת משתי מילים אלו עוד מילת תואר מתאימה, ובחיבורן של כל הללו למשפט אחד נוצר היגד חגיגי נעלה ומרומם נפש.

מרן הרב זצ"ל מתייחס , כמובן, לנוסח תפילת ההודאה ('על הנסים') המציינת את נצחונם של החשמונאים על היוונים.

מדוע מוגדרים היוונים שהפסידו במלחמה כ"גיבורים" ובעלי כח, ואילו והחשמונאים שניצחו במלחמה נחשבים כ "חלשים"!?

בדבריו מסביר מרן הרב זצ"ל כי האבחנה בין הגיבורים לחלשים מבוססת בלבד רק על העוצמה והכח העומד אחרי הצבאות השונים.

שהרי אחרי היוונים – ניצבה אימפריה צבאית גדולה וחזקה, ולעומתה צבא החשמונאים היה חסר אמצעים ודל בכוחות אנושיים.

על כן יש לייחס את נצחון החשמונאים רק לדביקותם בבורא עולם, ולזכור ולהבין כי מלחמתם היתה מלחמת קודש, שכולה נתכוונה לטיהור המקדש.

גבורת היוונים שבסיסה היתה העוצמה הכוחנית, היתה גבורת שעה בלבד ועל כן נצחונם היה נצחון זמני השייך רק לאותה תקופה.

מאידך – גבורת החשמונאים ('גבורת האמת') לא הייתה תלויה בזמן מסויים , היא ינקה את כוחה מן הנצח ומאור האלוקים ששרה עליה , ועל כן עמדה ותעמוד גם במצבים קשים ועתידיים.

אור התמיד ('אור אלהים') שהועלה במנורה אשר במקדש המטוהר - הוא , ורק הוא, האור הנצחי, ומכוח 'נס פך השמן' אשר בו - יאיר את נצחון החשמונאים לדורות עולם.

)"מגד ירחים" 24 כסלו תשס"ב - נערך על פי פירושו של הרב עוזי קלכהיים זצ"ל 'באר מגד ירחים')

מגד ירחים מר חשון (מהדורה ד)

חורב , שם בארצות עבר

ששון חיי הטבע שבת כבר,

ובארצנו - על מטר וטל -

נתפלל ברגש, ונשאל...

(תרע"א)

בפרק הראשון מפרקי "ארץ ישראל" (אורות עמ' ט) קובע מרן הרב זצ"ל כי "צפיית הישועה היא הכח המעמיד של הי
הדות הגלותית,
והיהדות של ארץ ישראל היא
הישועה עצמה
".

במשפט זה מובע עומק הרעיון של ההבדל בין ארץ ישראל למה ש'מחוץ לה' (=מעבר לה). על כן – מובנת גם העובדה שאנו מכנים את ארצות הגולה בכנוי
'חוץ לארץ'
")
חו"ל
"
!
), ומרן הרב זצ"ל מוסיף להן גם את הכינוי
'ארצות עבר'
שכן עתה אחרי העבר - נותר בהן רק ההווה של
צפיית הישועה.

רק בארץ ישראל – לעומת זאת – קיים ויתקיים החיבור שבין העבר , ההווה והעתיד – והוא אשר יתבטא בקרוב בישועה עצמה.

בארצות הנכר אין כל חיות שכן יש בהן רק יובש , יובש רוחני הנובע ממחלת הגלות , אשר בה חולל (ח"ו) שם הקב"ה , כתיאורו של הנביא יחזקאל (פרק לו,כ) "...באמור להם עם ד' אלה ומארצו יצאו..," או בבקשת הנביא יואל (פרק ב, יז) " .ואל תתן נחלתך לחרפה..."

אכן הנביא הושע (פרק יד, ו) מבטיחנו כי יבוא זמן בו "אהיה כטל לישראל, יפרח כשושנה" .

משום כך מתפלל ומייחל עם ישראל ל'שובו של הטל' , היינו לשובו לארצו כדי שתוסר ממנו חרפת היובש אשר בגלות. . וישובו אליו הטל והמטר (הגשמיים) והרוחניים אשר הם רוח ד' על האומה.

ועוד יתירה מזו : שאלת (=בקשת) הגשמים המחיים נעשית לאחר ששבתה המולת האסיף , והיא נעשית על ידי תפילה מכל הלב.

נערך על פי פירושו של הרב ד"ר יהודה פליקס בגליון "מגד ירחים" 35 מרחשון תשס"ג))

מגד ירחים תשרי (מהדורה ד)

מה שמוטבעים [שוקעים] לפעמים במניעות גדולות,

בין בענינים שבין אדם למקום,

בין בענינים שבין אדם לחברו,

לא יעכב כלל את התשובה הרוחנית.

וכיון שמבקשים לשוב א ל ד' – שבים !

[והאדם מתחדש כבריה חדשה...]

(אורות התשובה פרק יד, ד)

הדרך אל התשובה אינה קלה , כשניגשים לחשבון הנפש ולתשובה עלול האדם להיתקל בכמה וכמה קשיים. חלקם - נובעים מהפער בין הרצון לתקן ובין היכולת לממש רצון זה באופן מעשי.

הקשיים הללו מצויים בכל התחומים, הן במצוות שבין אדם למקום והן במצוות שבין אדם לחבירו.

מרן הרב זצ"ל מעודד את בעל התשובה שלא יתייאש, לא יעכב דבר וימשיך ברצונו העז לתקן את דרכיו , ומכיוון שמטרתו וייעודו הם ממש לשוב א ל ד' -
יצליח בכך !

בהגדרת התשובה ודרגותיה מבחין מרן הרב זצ"ל מתוך הדיוק בפסוקים , דרגות בתהליך : ראשית , נאמר " ושבת
ע ד ד'
אלוקיך"(דברים פרק ל, ב) ואחר כך " ואתה תשוב ושמעת
בקול ד'
אלוקיך , (שם , ל, פסוק ח) ולבסוף – "
כי תשוב א ל ד' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך
" (שם, ל ,פסוק י).

אכן, בספרי "אורות הקודש" (חלק ג, עמ' שמד) מתוארת התמונה הראויה ויש בה כדי לסייע לקראת התיקון המלא:

"היחש הערכי של המצוות המוסריות החברותיות, [שהן] מצוות שבין אדם לחבירו, אל המצוות הרוחניות, שהן מצוות שבין אדם למקום, מתחלף הוא על פי ההארות השוטפות בביסוס הבנת התורה" .

דרך זאת , מלמדנו מרן הרב זצ"ל כ"הדרכה מעשית' ואף למגוון המצבים הוא כותב [אפילו !]
"כשמזדמן לצדיק נפילה מוסרית, אל יחת, ויעלה
למקומו העליון במחשבת קדושתו.
ביחוד אל יבהל מפני חטאת האדם בנוגע בין אדם לחבירו, בעניני כבוד, והתכבדות בקלון חברו, שלפעמים יש בהם קורטוב של טוב, מפני גדולת הנשמה ,
אלא שצריכים לזקקה בתשובה מאהבה
, ולשוב תמיד
לגבורה של ענוה
, של
אהבת רעים, וזהירות בכבוד הבריות"
. (אורות הקודש חלק ג, עמ' רמה).

(נוסח מקוצר וערוך מתוך מאמרו של הרב בניהו ברונר הי"ו שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 194 תשרי תשע"ו)

מגד ירחים אלול (מהדורה ג)

"התשובה הכללית, שהיא עילוי העולם ותיקונו,

והתשובה הפרטית, הנוגעת לאישיות הפרטית של כל אחד ואחד

עד כדי דקות הפרטים של תיקוני- התשובה המיוחדים...

הן ביחד - תוכן אחד"

(אורות התשובה פרק ד , ג)

מרן הרב זצ"ל עסק רבות בנושא 'התשובה' בהגותו ובהנהגתו . בכתביו בהלכה ובמחשבה , מדגיש הרב זצ"ל שמושג 'התשובה' רחב ביותר. הוא כולל ומתייחס לעניינים השייכים הן לחיי הפרט והתנהגותו והן לחיי הכלל על כל היבטיו. .

'התשובה הכללית'

- היא תיקון העולם במלכות שדי ובמרכזה התשובה של עם ישראל לארצו.

'תשובת הפרט'

משמעה היחיד הבודק את מעשיו, מפשפש בהם, מתחרט על העבירות שעשה, מתוודה ומקבל על עצמו שלא יחזור עליהם בעתיד

חידושו הגדול של מרן הרב זצ"ל , הוא בראייתם של אלו ואלו כ'תוכן אחד'.

היינו, גם הפרטים המדוייקים המנויים בהלכה ובספרי המוסר השייכים ליחיד ולחייו, וגם תיקון העולם , שמשמעותו שיפורם ועילויים של החיים , בכל שלל התחומים - החברתיים והפיסיים, הכלכליים, והתרבותיים –כולם כרוכים ומחוברים זה לזה.

אכן, התשובה אל כבוד ד' היא התשובה המאפיינת את דורנו - דור הגאולה הדרך בה סימני "עקבתא דמשיחא", מתגלים במשולב בעולם ובישראל

על כן, הרוצה להיות שותף למהלך התשובה של הדור, צריך להראות את השפעתה של תורה בכל מרחבי החיים ומתוך כך ישפיעו הדברים גם על אורחות חייהם של הפרטים. יחד עם זאת עליו לראות גם בעולם ההולך ונבנה בחייו החומריים תהליך של בניין ותשובה.

בתקופת הגאולה קיימת שאיפה לתיקון עולם לגילוי כבוד ד' בכל רובדי המציאות – "ספר אחד וגדול ובו פרקים רבים מחוברים זה לזה".

(נוסח מקוצר וערוך מתוך מאמרו של הרב בניהו ברונר הי"ו שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 206
אלול תשע"ו)

מגד ירחים אב (מהדורה ג)

מציאות קדושת המקום,

שבתכלית המעלה הוא נמצא במקום המקדש, שמשם יצאה האורה לעולם,

נשגבה היא מהשקפת בינת אדם .

(עולת ראיה א רלו)

חודש אב עומד בעשרת ימיו הראשונים בסימן 'חורבן הבית' (בהמשכו – תבוא התקוה לנחמה ועל כן הוא נקרא גם בשם 'חודש מנחם-אב') . חז"ל לימדונו כי החורבן הפיסי של בית המקדש , נגרם כתוצאה מירידה ערכית ומוסרית ועל כן בנייתו של הבית השלישי – הוא המקור והתקווה לחיי אורה וקדושה.

'קדושת מקום המקדש' ממנה יצאה האורה לעולם והיא פסגתה של מציאות 'קדושת המקום'.

אכן, מושג ייחודי זה קשה הוא להשגה ולהבנה אנושית . שהרי גם כי 'מלוא כל הארץ כבודו' של ד' יתברך, הרי משום כך ההתמקדות במקוםהמסויים מיועדת לסייע לבני האדם , לפי טבעם , להיות מושפעים ומודרכים לטובה.

כח הדמיון של האדם פועל דרך עצמים פיזיים ועל כן יופיו של המקדש ושל כליו, נוים של בגדי הכהונה ,וטהרת הגוף , הם התנאים להתגלות הקדושה האלוקית החבויה וגנוזה במציאות ובעולם. על חורבנם – אנו אבלים , ולבניינם – אנו מייחלים !

"אי אפשר לצייר תמונה שלימה של עושר הדמיון , כשהבערות שולטת והרשעה המעשית מתגברת" על כן "רק בהתרוממות רוחנית ומעשית חשובה וקבועה אפשר יהיה להשיב את בניין בית המקדש למקומו ".

(מוסר הקודש עמ' ר)

(נוסח מקוצר וערוך מתוך מאמרו של הרב בניהו ברונר הי"ו שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 180 מנחם אב תשע"ד)

מגד ירחים חודש תמוז (מהדורה ג)

נחלת קודש היתה מאז לישראל ממורשת אבות...

...אבל לא הסתגל העולם אז לקדושה תמידית, כי אם לקדושה המופיעה לשעתה.

עולת תמיד – העלייה התמידית זהו ענין של תכונה העשויה בהר סיני...

[רק] בבואנו אל הר סיני - נקבעה בנו אש הקודש בתכונתה המעשית,

"נעשה ונשמע" , וזהו יסוד קיום האשה שבקרבנות.

(עולת ראיה א, עמ' קלא –ב)

רבותינו לימדונו כי בין הדברים הרעים שאירעו בי"ז בתמוז היה גם "ביטול התמיד" ואף הוא היה מן הגורמים לתקנת "צום הרביעי" (חודש תמוז).

הפסוק אומר: "עולת תמיד העשויה בהר סיני" ויש להבין את הקשר בין עולת התמיד לבין הר סיני. הרי כל המצוות ניתנו בהר סיני ובמה נתייחד התמיד ?

נושא הקשר בין ה'אין סוף' למעשים הפרטיים - היה מאז ומעולם במוקד הדיונים הפילוסופיים והשיח של האדם עם נפשו., מטרת הבריאה היתה לגלות בכל נברא ובכל מציאות את האור האלוקי.

כאמור מסרו לנו חז"ל כי ב"ז בתמוז 'נשרפה התורה ובטל התמיד' היינו אז מאותה שריפה , החל התהליך של החולשה ביכולת לגלות את הקודש תמיד. התורה- נשרפה, קיימותה היתה בעוצמה נמוכה מן הרגיל, גם קרבן התמיד השומר על קירבת האלוקים התמידית של עם ישראל - בטל לגמרי.

שכן "ב[קרבן] תמיד - היה כלול כל ניצוצי החיים של הנפש הבהמית של כל ישראל, והיה מתעלה בכללו על ידי הקרבתו , ועימו היו מתעלים כל ניצוצי החיים שירדו בכל עונה מעונות היום...." (שמונה קבצים, קובץ א, תתכו)

מה עלינו לעשות ? לשאוף כל הזמן לקירבת אלוקים תמידית, להרבות בתפילה, ולקרוא לבורא העולם שיחזיר את התמיד ואת התורה אלינו, להופעתם השלימה. "ירגיש כל אחד מישראל...מאמירת התמיד בכל יום , שהיא עושה בסגולתה מעין פעולתה העליונה..."
)שם)

(נוסח מקוצר מתוך מאמרו של הרב זאב קרוב זצ"ל שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 142 תמוז תשע"א)

מגד ירחים חודש סיון (מהדורה ג)

התפארת – זו מתן תורה....

יסוד הנוי הוא היחס המדוייק בין החלקים.

החכמה האלוקית יסדה תפארת כללית,

דהיינו חוקי חיים שיהיו מועילים לסדר הנהגה שלימה

ומדוייקת בין כל הכוחות הנפשיים האנושיים,

בין השכל והרגש בין הגשם והרוח,

בין העבר ההוה והעתיד,

בין הפרט והכלל,

הכל בערך מדוייק שהוא הפאר האמיתי.

(על פי "עין איה" , מסכת ברכות חלק ב, עמ' 380)

במסכת ברכות (דף נח,א) דורש רבי עקיבא את המלים בפסוק "לך ד' הגדולה והתפארת וכו' (דברי הימים א פרק כט,יא) כי 'התפארת' –
זו מתן תורה
.

מרן הרב קוק זצ"ל מבאר כי יופיו של כל דבר ניתן להגדרה על פי היחס הנכון בין חלקיו.

לדעתו, גם חוקי החיים צריך שיהיה בהם יחס נכון בין כל הערכים השונים אשר בחיינו. . יחס זה נוגע לכל היסודות החשובים כגון השכל והרגש, הגשמיות והרוחניות, הפרט והכלל וכו'

אכן, קביעת היחס הזה יכולה להיעשות רק על ידי סמכות רחוקה משיקולים אנושיים וקטנים. סמכות ייחודית זו הוא רק הבורא יתברך שמו.

התורה שקבלנוה בסיני הוא 'ספר ההדרכה האלוקי' אשר בו מיושם היחס הזה הלכה למעשה. כל תרי"ג המצוות תפקידן להנחות את האדם להתנהגותו בחייו , להפנים את המוסר האלוקי בליבו , ולהשפיע רוב טוב על נפשו.

(מתוך החוברת "תורת חיים" בסדרת "מעגל הזמנים" בהוצאת "בית הרב" – 'מגד ירחים' 30 תשס"ב)

מגד ירחים חודש אייר (מהדורה ג)

אין המדינה האושר העליון של האדם...

מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית....

מדינה זו היא מדינתנו , מדינת ישראל,

יסוד כסא ד' בעולם !

(אורות ישראל פרק ו ,ז)

דברים אלו כתבם מרן הרב זצ"ל שנים רבות לפני ההכרזה על הקמת המדינה בחודש אייר שנת תש"ח.

היתה זו אמירה המייחדת ומחברת את השאיפה לשיבה אל הארץ ברצון ובצורך לכונן מחדש את ממלכתו (=מדינתו) מחדש אחרי שנות הגלות. ולראשונה הופיע כאן שמה של "מדינת ישראל" !

בניסוח זה של השאיפה הלאומית – ביטא מרן הרב זצ"ל את אמונתו העמוקה כי כל המתרחש בעם ישראל בתקופת מאות השנים האחרונות - הוא תהליך אלוקי להגשמת האידיאלים הרוחניים שהם הביטוי העתידי לאושר העליון של האומה.

בדרך כלל אנו מורגלים לכך כי תפקידה ואופיה של כל 'מדינה' בעולם בצורה ובאופי שאנו מורגלים אליה היא לבנות
כלים ולשמש אמצעי
לחיים
חברתיים כלכליים ובטחונים המסודרים ומוסכמים בין תושביה – כדי להגיע לאושרה של החברה ולאושרו של האדם.

אך לא כזו - היא מדינתנו ! שכן ביסודה מצויים האידיאלים והם מוארים באור האלוקים והם אשר מאירים את הגאולה הבאה לעם קמעא קמעא...

מדינת ישראל אינה אמצעי – היא המטרה ! והיא היסוד האידיאלי ('כסא ד'!') המוצק של האושר העליון - בגילוי מלכות ד' בעולם.

מרן הרב זצ"ל מוסיף כי אושר נשגב זה צריך ל'ביאור ארוך' כדי להעלותו תמיד , אף בימי החושך, אך אנו יודעים "שלא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר גדול."

(מבוסס על חלק ממאמרו של הרב איתן אייזנמן ב"מגד ירחים" גיליון 42)

מגד ירחים חודש ניסן (מהדורה ג)

שני הכוחות הללו , כח העבדות וכח החירות -

צריכים אנחנו להבינם , לא בתור שני כוחות נפרדים...

כי אם שניהם מחוברים יחדיו , ומשלימים זה את זה...

(עולת ראיה ב עמ' רפט)

בפירושו של מרן הרב זצ"ל ל"הגדה של פסח" על מנהגו של הלל 'זכר למקדש' אשר הוכתר בסימן הסדר במילה 'כורך' -
מופיע ההיגד דלעיל בהרחבה וכבעל משמעות רעיונית עמוקה.

בדבריו, שולל מרן הרב זצ"ל את הסתירה או הניגוד בין 'כח העבדות' ל'כח החירות' – לדעתו, אין אלו שני כוחות נפרדים כאשר כל אחד מהם מתייחד במקצוע אחר בחיים – אלא דווקא שניהם מחברים ומשלימים זה את זה.

אמנם, אכילת המצה- אשר היא כידוע לזיכרון החירות ולזכרון היציאה ממצרים , ואכילת המרור – הבאה לתזכורת השעבוד , אך בעומק הדברים יש ללמוד ולהבין כי -

במצה – מתגלה הסגולה הפנימית ויכולת אהבת התורה והמצוות . של ישראל, אשר על כן יש בה בבחינת סיוע להתגברות על הנטיות 'הפרטיות' (טרם ההזדהות עם 'המטרה הכללית') , ואז תתגלה 'סג ולת החירות'
בעוצמתה וברור הדבר כי במקום זה אין זה נכון ש
'תכונת העבדות'
תהיה בבחינת גורם מעכב.

מאידך – במקום ש'כח העבדות' לד' יתברך – ראוי שיאפיין את התנהגות האדם – אין הדבר ראוי שתשוקת החירות 'תסיג את גבולו'. ומשום כך ראויים שני הכוחות , כח המצה וכח המרור להיות מאופיינים כל אחד בפני עצמו.

אך בסופו של עניין, באה הכריכה יחדיו של 'המצה והמרור' –כדי להעמיד נוכח עינינו את המטרה התכליתית - ובה הידיעה וההכרה אשר בחירות העליונה , ואשר בה קיימת
העבדות הרוממה למלך הכבוד

שהיא
החירות הגמורה -
כמילותיו הנפלאות של רבי יהודה הלוי
כי "...עבד ד' - הוא חופשי לבדו"
!

(מבוסס על פרשנותו של הרב אליעזר חיים שיינוולד – מגד ירחים גיליון 77)

מגד ירחים חודש אדר (מהדורה ג)

השמחה והמעשה

"העונג והשמחה הם דברים מוכרחים להיות מתלווים אל כל עסק [עיסוק] רוחני –

[כי] רק כאשר יתענג האדם וישמח במעשה הטוב והיושר -

אז יהיה חרוץ לעשותם בתכלית שלימותם, ולהוסיף עליהם מידי יום ביומו ...

רק כאשר העונג והשמחה הפנימית בלב מצורפים למעשה הטוב והצדק ,

אז הם מתבססים באדם להיות קבוע בדרכי האל הטוב ברוך הוא..."

(מרן הראי"ה קוק , עקבי הצאן , עמ' קיז)

מרן הרב זצ"ל מדגיש את ערכה החיובי של השמחה לחיים רוחניים סדירים , הוא קובע כי אין היא רק בגדר של 'שעשוע' הנלווה לחיים - אלא דבר 'מוכרח' וחיוני לחיים.

מרן הרב זצ"ל מפרט שתי תכונות אותן מקנה השמחה לאדם : האחת – חריצות , והשנייה - הפנמה השמח
ה -
נותנת סיפוק
וממריצה
את האדם. שכן כאשר העבודה הרוחנית היא עבורו אך 'לטורח' כי אז יגלה האדם בזמן קצר סימני עייפות – למרות שהוא מכיר בחשיבותה של העבודה . (וכמובן שהדבר נכון ומתאים גם בתחום החומרי של החיים)

כמו כן מאפשרת השמחה - הפנמתם של ערכים ומידות טובות אצל האדם . העושה חסד מתוך שמחה קונה לו את מידת היושר.. שהרי רואים אנו כי גם העושה מעשים טובים רבים בחייו –את חותמם הממשי על אישיותו
מטביעים
רק מעטים ('מתבססים') בחייו ואז יגיע אל תכלית שלימותם וישאף להוסיף עליהם מידי יום ביומו.

בעל "ספר החינוך" (מצוה תפח) משווה בין השמחה למזון.: לדעתו, כשם שהגוף - זקוק למזון, כך הנפש - זקוקה למזון רוחני וזו היא השמחה, המחיה אותה.

(על פי "כוסית של שמחה" בסדרת 'מעגל הזמנים' – בהוצאת "בית הרב")

מגד ירחים חודש שבט (מהדורה ב)

מטעי עץ פרי על אדמת קדש -

יפריחו תקות דור דורים.

(מרן הראי"ה קוק , מגד ירחים, שבט תרע"ב , תרע"ד)

במסכת יבמות (דף סג,א) לימדונו חכמים משפט ברור ונוקב: "אדם שאין לו קרקע – אינו אדם".

כוונת הדברים היא שעבודת האדם בהכשרת הקרקע ובטיפוח נטיעותיו בה - כדי שיניבו פירות , היא 'נקודת האחיזה'
של האדם באדמה , והיא הביטוי ליצירה המשותפת.

מכיוון שכך , ניתן להסיק כי התלישות מהקרקע מערערת את יסודות הקיום של היחיד והיא נכונה ומתאימה גם באשר למצבו של עם ישראל בגלות.

ומכאן – כי שיבת ישראל לארצו, היא חזרה למקומו הטבעי ,המיועד לו מבראשית.

עניין 'הנטיעות' חוזר ומוזכר בכמה וכמה אמירות ודוגמאות נוספות:

אברהם אבינו המגיע מארם נהריים אל צפונה של הארץ –אל 'סולמה של צור' – הרואה את תושביה 'עסוקין בניכוש, בעידור ובנטיעה' פותח בהתלהבות ואומר : "הלוואי ויהי חלקי בארץ הזאת" (בראשית רבה, פרשה לט) .

ועוד : חכמינו העמיקו וראו בנטיעה 'הליכה בדרכי ד' ! שהרי כשם שנטע ד' אילנות בגן עדן, נצטוו ישראל בבואם לארץ 'להתחיל בנטיעות'. (ויקרא רבה פרשה כה, ג)

ועוד דוגמאות רבות.

בדרך זאת מובנת גם קביעתו של רבי אבא (סנהדרין דף צח,א) את זמנו של ' הקץ המגולה' על פי הפסוק בספר יחזקאל : "ואתם הרי ישראל – ענפיכם
תטעו
ופרייכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא..."(יחזקאל פרק לו,ח)

ברור הדבר, כי אין מדובר כאן בחישובי קיצין נסתרים, אלא בראייה ממשית של הדרך לשיבת ישראל לארצו.

בביטוי הנשגב של "תקוות דור דורים" בסיומו של הפתגם, מביא מרן הרב זצ"ל את עניין הנטיעות – עד לדורו של משיח , הזוכה ורואה את מטעי עצי הפרי על אדמת הקודש והם המפריחים בלבבות 'תקות דור דורים' .

(הפירוש - על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש טבת (מהדורה ב)

צללי החושך של העתקת התורה ליוונית-

ייהפכו לאור, כשייגלה המקור העברי - בטהרו.

(הראי"ה קוק , מגד ירחים, טבת תרע"ב , תרע"ד)

בימי חודש טבת בולטים מאד הימים המציינים ימי צרה לישראל , המוכר ביותר ביניהם הוא יום עשרה בטב
ת ש
בו החל המצור על ירושלים בשלהי הבית הראשון., מאורע אשר מסמל את תחילת חורבנה של העיר.
כמאמר הכתוב:

בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְכָל חֵילוֹ עַל יְרוּשָׁלַיִם וַיִּחַן

עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק (מגדל) סָבִיב. וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר.... וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ (מלכים ב כה,א)

מצור זה נמשך כשנה וחצי עד להבקעת החומה וכיבוש העיר ב ט' בתמוז בשנה האחת עשרה למלכות צדקיהו (586 לפנה"ס.)

ועוד : במגילת תענית מסופר כי בתקופת תלמי המלך ביום ח' בטבת תורגמה התורה ליוונית על ידי שבעים זקנים , - ומצויין שם כי אז "החושך בא לעולם" . לעומת זאת במסכת סופרים (פרק א,ז) מופיע הסיפור בגוון מעט שונה , וכך שנינו שם :

"מעשה בחמישה זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה - יוונית - והיה היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל - שלא הייתה התורה יכולה להיתרגם כל צרכה
"

הסבר הדברים הוא בכך שפעולת התרגום העלימה את רמזי החכמה אשר בשמות ד' הכתובים בה וכן באותיותיה, וכמובן שצמצמה והעמידה אותה רק למובן מוגדר אחד - ללא אותם 'שבעים הפנים' אשר לה.

חז"ל דימו מעשה זה ליום "שנעשה בו העגל" ויש להבין דמיון זה בכך שכשם שבחטא עשיית העגל צמצמו את האלוקי האינסופי למעשה האדם – כך גם את התורה האינסופית- צמצמו למסגרת אנושית – שכלית ומוגבלת , ואלו הם אותם 'צללי החושך' אשר בראשית פתגמו של מרן הרב זצ"ל

אכן, 'ירידת התורה' הזו הצמיחה תועלת מסוימת בהכשרת כלל האנושות לקראת התעלותה. דווקא כך, יהיה בירידה זו , כדי לשפר את המצב המוסרי של אומות העולם בדרכם לקראת סופו של התהליך אשר בו יהפכו לאור גם 'צללי החושך'.

[הפירוש - על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל]

מגד ירחים חודש כסלו (מהדורה ב)

"הברק האלהי שבנשמת החשמונאים , נתפוצץ לניצוצות -

כשיתקבצו - לאבוקה אחת - ישוב להיגלות."

(הראי"ה קוק , מגד ירחים, חשוון תרע"ב , תרע"ד)

במחשבה האנושית הרגילה נתפס המושג "שלום" כביטוי לביטולן של המחלוקות וכבקשה וכשאיפה לאחידות הדיעות.

אך - לדעת מרן הרב זצ"ל "השלום האמיתי אי אפשר שיבוא לעולם כי אם דווקא על ידי הערך של ריבוי השלום" . וריבוי זה הוא –"שיתראו כל הצדדים וכל השיטות ויתברר איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו ועניינו" (עולת ראיה א עמ' של)

כזכור, החשמונאים – כהנים היו , והם ברכו , כמצווה וכמיועד , את עם ישראל בשלום.

ואכן, ייעוד עילאי זה הוא אשר נתן להם את העוז ואת העוצמה להילחם, ליטול חרב בידם כמו שעשה פנחס אביהם וקינא לכבוד ד' למען ה'שלום' . דווקא במלחמתם ביקשו להשיב את השלום על כנו ואף לטהר את המקדש מגילולי העבודה הזרה שהובאו אליו - וזאת למרות שעיסוקם היה ויהיה תמיד רוחני גרידא.

ועוד יש להדגיש כי פירודם של כל האורות בהיותם מצויים כיום בפיזור ובפרטיות , יביא בסופו של דבר לעושר הכלל בריבוי גוונים (אורות הקודש א, עמ' ל-לב) שכן אפילו 'הברק האלוהי' –אשר 'נתפוצץ לניצוצות' היינו: 'החכמה הנבואה, הצדק , הגבורה החסד והשמחה המופיעים לפנינו עתה 'זעיר כאן זעיר שם'- מנורת החנוכה היא אשר תביא את איחודם של כל האורות למקום אחד.

לשון מטבע הברכה על ההדלקה הוא 'נר חנוכה' לא 'נרות חנוכה' - יש בו כדי 'נשיאת הדעת' אל העתיד העליון של 'עולם האחדות' - היינו את הכישרון והיכולת לראות בכל גילויי האורות השונים - שורש אחד ! לאמור , 'בית אב' אחד לכולם.

ואמנם, יש לזכור כי פעולה זו – היא בבחינת חינוך ארוך וממושך.

אבל כאשר תגיע העת 'כשיתקבצו לאבוקה אחת' כל אותם האורות הנפרדים , "ישוב [אז] להיגלות הברק

האלוקי
שבנשמת החשמונאים – וייגלה אז השלום האמיתי' – והוא אשר יביא את התיקון העליון, באיחוד כל הכוחות , ובשילוב כל המקצועות למקום אחד ולמגמה אחת.

[הפירוש - על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל]

מגד ירחים חודש חשון (מהדורה ב)

"כשהנשמה מאירה –

גם שמים עוטי ערפל

מפיקים אור נעים"

(הרב קוק , מגד ירחים חשוון תרע"ב , תרע"ד)

השינויים בתקופות השנה באים כמובן לידי ביטוי במראה ובאופי של הסביבה החיצונית. האופי החיצוני-האקלימי הזה – משפיע בצורה ברורה מאד על מצב רוחו הפנימי של האדם.

כי הנה בסתיו – שעה שהשמיים אפורים בצבעם והם מלאי עננים – דווקא אז עלולות לעלות בלב האדם מחשבות 'שאינן שמחות' , כמו שאלות ותהיות על קיומו ועל חידלון האדם במציאות.

הסביבה הסתווית – טרום החוף המתקרב – גורמת לאדם ראייה פסימית של החיים , ראייה השוללת את החיים בכלל ומתעלמת מן הטוב שבהם.

יש להבין כי לאמיתו של עניין מקורה של ראייה זו היא בחוסר ההרמוניה בנפש האדם ובעין הרעה שבאדם עצמו ולא בסביבה החיצונית.

אך מאידך – כ'שהנשמה מאירה' והרמוניה פנימית שוררת בלב האדם, הרי הוא זוכה לראייה אופטימית של העולם ועל המתרחש בו , והתבוננותו היא מנקודת מבט של אחדות וטוב יופי ושלום.

בשעה שכזו – אפילו מתוך הערפל בוקע אור נעים ואביב חדש הולך ובא אז לעולם !

וכיצד יכול האדם לסגל לעצמו את ראיית הטוב ואת מגמת האופטימיות בתוך הערפילים ?

כותב על כך רבי משה חיים לוצאטו – הרמח"ל זצ"ל בראש ספרו "קל"ח פתחי חכמה":

"כל חכמת האמת אינה אלא חכמה מראה אמיתות האמונה. להבין – איך כל מה שנברא או נעשה בעולם ...ואיך מתנהג [הכל] בדרך נכון מן האל האחד ברוך הוא , להביאו אל השלימות הגמור באחרונה."

היינו משמעות עומק האמונה הוא לדעת ולהפנים כי אפילו בתקופת משבר – הקב"ה משגיח על הכל ומכוון את העולם כולו להופעת הטוב.

)הפירוש על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל(

מגד ירחים חודש תשרי (מהדורה ב)

"חשבון הנפש וסילוד היראה – הם ניר התשובה,

אומץ הדעת וצהלת הרוח – ראשית תבואתה".

(הרב קוק , מגד ירחים תשרי תרע"ב , תרע"ד)

בביאור מהותה של מצוות "התשובה" –עסקו ההוגים והכותבים במשך כל הדורות, בפירוט השלבים המוליכים אל התשובה עד לקיומה בשלימות.

לדוגמא, בפרק השני בהלכות תשובה מנסח הרמב"ם (בהלכה ב) שלבים אלו בלשון זו :" ומה היא התשובה? [והוא מפרט:] (א) שיעזוב החוטא חטאו, (ב) ויסירו ממחשבתו, (ג) ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזוב רשע דרכו ואיש אוון מחשבותיו" (ישעיהו נה, ז). כאמור, בדרך זו של ציוני השלבים נוכל למצוא גישות בכלל ספרות המוסר . (כגון : בספר שערי תשובה לר"י מגירודי , במסילת ישרים לרמח"ל עוד) .

בדברי מרן הרב זצ"ל המצוטטים לעיל , מדמה הרב את תהליך התשובה לפעילותו של החקלאי בשדה : ראשית - החרישה ("הניר") אשר דמיונה אצל האדם הוא לפעילות שיש בה מכאובים של חשבון הנפש ושל הסלידה מתוך יראה מן החטא. מצבים אלו הם ללא ספק קשים ואף מדכאים את עושיהם .

מאידך , עם התקדמותו , מסוגל האדם להגביר את ערך אישיותו ולחזק את כוחותיה עד כדי צמיחתה וצהלתה של הנפש.

אצל מרן הרב זצ"ל נקראת התופעה הזו בשם : "ראשית התבואה" . שכן תשובה אמיתית שכזו – מביאה דווקא שמחה לחייו של האדם , דוגמת השמחה בתבואה הגדילה לראשונה בשדה.

סוגייא זו והשלכותיה על מצבי נפשו ורוחו של האדם השב בתשובה , עלו לדיונים חינוכיים עזים ואף סוערים בעולם התורה ובמיוחד עם התגברותה של תנועת המוסר ושיטות פעולתה בישיבות ליטא , ואין כאן המקום לדון בסיפור ההיסטורי החשוב הזה.

מרן הרב זצ"ל בחיבורו המיוחד "מוסר אביך" וכן בכתביו , נוטה באופן ברור דווקא לכוון התשובה השכלית, ולא הרגשית , אשר בה יש כאמור סממן של עצב ודיכאון .

מתוך פתגמו המצוטט לעיל בתיאור התשובה ובתיאור מרכיביה ואופייה ניכר כי הוא נוקט בלשון 'אומץ הדעת וצהלת הרוח' , שהם תיאורים אופטימיים - לחלוטין.

(הפירוש על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים לחודש אלול (מהדורה ב)

"ההכנה לתשובה הכללית

היא קול השופר , המאסף לכל המחנות"

התורה איננה נותנת טעם ברור למצוות תקיעת השופר.

במסכת ראש השנה (דף טז,א) קובעת הגמרא באופן החלטי כי 'רחמנא אמר תקעו' והוא הסיבה המחייבת והטעם היחיד לתקיעת השופר. אכן, למדים אנו כי במשך הדורות ניתנו טעמים נוספים .

מכל הטעמים הללו מתייחס מרן הרב זצ"ל (פעמיים ! בלוח "מגד ירחים" שפרסם בשנים תרע"ב-תרע"ד !)– דווקא לקשר שבין התקיעה לתשובה – ובתוכה ל'תשובה הכללית' . הוא קובע כי קול השופר הוא 'ההכנה' לתשוב

ה הזו בהיותו
'מאסף לכל המחנות'.
ופירוש הדברים הוא כך :

מבשרי הציונות הראשונים הרב יהודה אלקלעי זצ"ל והרב צבי קלישר זצ"ל ראו בשיבת עם ישראל לארצו ואלוקיו ביטוי נאמן ל'גאולה הטבעית' של העם, על כן ראו בה עניין חיובי והרב יצחק יעקב ריינס זצ"ל הוסיף

ושכלל גישה זו בראותו בשיבה לארץ חובה הלכתית לשיפור חיי האומה.

בעקבות רבו הנצי"ב מוואלז'ין זצ"ל מדגיש מרן הרב זצ"ל את תפקידו של השופר באיגודם של כל המחנות שכן קיבוץ נדחי ישראל מכל גלויותיהם הוא תחילתה של התשובה הכללית ושל אחדות העם.

ויתירה מזו הוא כותב : "בחלישות הרוחנית - הפירוד הרוחני מתגבר" ...האחדות המקרית של הגזע והעניינים החיצוניים לא יעצרו כח לאגד את הפירודים הרבים" (אורות התשובה יב,יא) על כן השופר המעורר לתשובה ולמעשים טובים הוא הגורם המאסף לכל המחנות , והוא המביא את העם כולו לתשובה הכללית , היא הגאולה.

* הפירוש על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל

מגד ירחים חודש אב (מהדורה ב)

"גילת עם בשביבי אור ישועה

תקומם אשר הרסה בכיה של חינם"

(הרב קוק , מגד ירחים אב תרע"ד)

בתולדות ישראל מאופיין חודש אב- בעקבות האירועים הטראגיים שהתחוללו בו סביב יום 'התשעה באב' - כיום של 'בכיה לדורות' בעקבות חטא המרגלים ובעקבות תגובת הבכי של העם באותו הלילה (תענית

כט,א(

כידוע , בהמשך הדורות הבאים – נוספו אירועים , אשר כולם מצביעים על 'מאיסה בארץ חמדה' (תהילים קו,כד).

מרן הרב זצ"ל קורא לתיקונם של חטא המרגלים וחטא עזיבת הארץ על ידי התעוררות של 'שיבה וישועה', ו על ידי
'גילת עם '
שיסמלו את שאיפתו ותשוקתו של עם ישראל לארצו, בניגוד לרוח דיבורי והתנהגות המרגלים .

'שביבי האור' – הם אשר יגרשו את קדרות חשכת האבל והחורבן.

כל המתאבל עליה – זוכה ורואה בשמחתה של ירושלים , שמחת הבניין החושפת את הקשר המהותי אשר יוביל להפיכת ימי הצום והאבל – לימי ששון ושמחה .

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש תמוז (מהדורה ב)

"מבין המצרים נגאל עם

על ידי מורים חמושים בגבורה רוחנית

שאינם צריכים למקל חובלים"

(הרב קוק , מגד ירחים תמוז תרע"ד)

הזיכרון ההיסטורי הנוגע לחודש תמוז - מתקשר בתודעה הלאומית עם אירועי הפורענות ועם חורבן ירושלים. ימים אלו – יבואו כמובן לשיאם בתשעה ובעשרה לחודש אב בסיומה של תקופת "בין המיצרים".

מרן הרב זצ"ל 'משליך' הרגשה זו גם אל 'דרכי החינוך' . בדבריו הוא רומז למנהג המופיע ב'ספר הרוקח' (סימן שיט) שלא להכות את התלמידים בתקופת קיטרוג זו '
ברצועה'
– אלא לחנך אותם דווקא
ב'דרכי נועם'
ואז תבוא 'גאולת העם' (=חינוכו) על ידי
'מורים חמושים בגבורה רוחנית'
היינו על ידי מורים בעלי שאר רוח.

בפרסומו 'עקבי הצאן' ,הראשון שנדפס בארץ ישראל , הוא מאפיין את מקור ירידתו הרוחנית של הדור לא בלב, לא ברגש, או בתאווה ובהפקרות – אלא דווקא במוח ! על כן יש לדעתו לכוון את האדם לאפיק הרצוי דווקא בהתעמקות בעולם ההגות היהודית. (מאמר עבודת אלוקים, עמ' קמג)

זאת - בהקפת ובעיסוק בכל חלקי התורה העוסקים בתורת האמונה , אשר תיעשה כאמור דווקא על ידי מחנכים המתגברים בדרכי חינוכם על יצר הכעס וכיו"ב - תגובתם המאופקת , ללא 'מקל החובלים '– ככינויים של תלמידי החכמים שבבל, שלא בארץ ישראל, היא אשר תתרום להצלחתם ולגאולת העם השלימה.

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש סיון (מהדורה ב)

"אור תורה מתוך ערפל

ומעם נפרד משיח ד' "

(הרב קוק , מגד ירחים סיוון תרע"ד)

האירוע ההיסטורי הבולט בחודש סיוון הוא כמובן מעמד הר סיני-יום מתן התורה. החודש נקרא בתורה בשם " החודש השלישי"
וברשימות המועדים מוזכר התאריך כיום להבאת ה'מנחה החדשה' בפרשת אמור (ויקרא) וכ"יום הביכורים" בפרשת פנחס (במדבר) .

מרן הרב זצ"ל משלב בפתגם החודש שני מאורעות מרכזיים – 'מתן תורה' ו'לידתו של דוד המלך'. לשני אלו - מכנה משותף בהיותם ביטוי להשתחררות מן העולם הגס והעכור, וציון עלייה לעולם של אצילות וטהרה.

"אור התורה" מופיע דווקא 'מתוך הערפל' והתורה מאירה מאז ואילך, את החשיכה הרוחנית השוררת בעולם תוצאת שעבוד מצרים.

כמסופר בפרשת וירא 'נפרד', לוט - מאברהם אבינו , אך למרבית הפלא והשמחה, לבתו - רות – למרות מואביותה - תכונות של חסד כזרעו של אברהם אבינו – ועל כן זכתה להיות "אמה של מלכות" אמו של דוד המלך – משיח ד'.

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש אייר (מהדורה ב)

"הגבורה העילאה של תלמידי רבי עקיבא

והצפונה של קדושי הקהילות

מתחברות יחד באוצר הרזים של רשב"י "

(הרב קוק , מגד ירחים אייר תרע"ד)

חודש אייר – בהיותו בין חודש ניסן לחודש סיון - נתון כולו בתוך ספירת העומר .

במובן ההיסטורי בולט בו ביותר - נושא "הגבורה" . בראייתו הייחודית מחבר מרן הרב זצ"ל יחדיו

את גבורת 'תלמידי רבי עקיבא' עם גבורת 'קדושי הקהילות' ועם התואר העילאי של חז"ל למתן

תורה - אשר ניתנה מפי הגבורה –ובל"ג בעומר מתווספת לה תורת הנסתר ואישיותו של רשב"י

היינו תלמידי רבי עקיבא אשר חיברו בין ישיבת בית המדרש למלחמת 'מרד' בר כוכבא.

קהילות שו"מ – שפירא וורמייזא ומגנצא מסרו נפשם בגבורה על קידוש השם - ובקיץ שנת ד'תתנ"ו ([1](#) [096](#))
החלו מסעי הצלב והניסיונות להציל את היהודים כשלו ואלפים רבים מסרו את נפשם על קידוש השם .

ואכן, מרן הרב זצ"ל קובע כי כל גבורתם של כל אלו באו מעומק תורת הרזים של רבי שמעון בר יוחאי.
(הנושא - מחייב כמובן הסבר רחב ומעמיק)

(על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל נפטר ט' באייר תשנ"ד)

מגד ירחים חודש ניסן (מהדורה ב)

יציאת ישראל ממצרים

תישאר לעד האביב של כל העולם כולו.

(הרב קוק, מגד ירחים , ניסן תרע"ד)

'יציאת מצרים' מוזכרת תדיר בחיי עם ישראל , וכמובן בתפילותינו בכל שבת , חג ומועד

מרן הרב זצ"ל מרחיב ומוסיף כי היא 'האביב' של העולם כולו.

מפי רבינו הרצי"ה זצ"ל למדנו , שמרן הרב זצ"ל קבע - כי אם ח"ו לא הוציאנו הקב"ה

ממצרים – כי אז היה העולם כולו נשאר במדרגה נמוכה חסרת כל רוממות רוחנית ,

הגאולה הפיסית מן השעבוד - משולבת בגאולה הרוחנית של מתן התורה ,

ושתיהן יחדיו הן 'האביב הפורח' של העולם כולו.

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש אדר ב (מהדורה ב)

"לא רק איש - בכוסו יוכר,

כי אם הגוי כולו "

(הרב קוק, מגד ירחים , אדר תרע"ד)

אמרו חז"ל כי בשלושה דברים האדם ניכר בכוסו , כיסו וכעסו. מרן הרב זצ"ל מרחיב מימרה זו וקובע כי היא שייכת לא רק לפרט אלא גם לכלל ישראל.

בתלמוד מצאנו : "שישראל אוכלין ושותין- מתחילין בדברי תורה ובתשבחות אבל עובדי כוכבים ...אין מתחילין אלא בדברי תיפלות...הללו אומרים 'מדיות נאות' והללו אומרים 'פרסיות נאות'..". (מגילה דף יב,א)

לאמור : בסיס השמחה בעם ישראל הוא דווקא הצד הרוחני שבה. כך קובע גם הרמב"ם : "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא יימשך ביין ובקלות ראש, ...שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש, אינה שמחה - אלא הוללות ושכלות" (הלכות יום טוב, פרק ו, הלכה כ).

כאן- בשמחה המביאה להתעלות רוחנית ולעבודת ד' טמון ההבדל התהומי, בין חגי ישראל ובין חינגאות הגויים ,ועל כן גם בכוסו יוכר העם כולו , ולא הפרט בלבד.

ומרן הרב זצ"ל מוסיף בספרו 'אדר היקר' (עמ' קיז) ...כי "רק כאשר העונג והשמחה הפנימית בלב מצורפים (מצטרפים) למעשה הטוב, אז הם מתבססים (מופנמים) באדם".

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש אדר א (מהדורה ב)

"המזכירים כרכים ומוקפים מימות יהושע בן-נון

לא יוכלו להישאר עבדי אחשורוש"

(הרב קוק, מגד ירחים אדר תרע"ד)

משיצא עם ישראל לנדודיו הארוכים , הורה לו ירמיהו הנביא, 'לדרוש שלום העיר' ולהיאחז בגולה, הוראה זו מסוגלת הייתה ח"ו להפוך לתורת הגלות – למצב של קבע, ולדורות.

המאזין לרחש העולה מן הפסוקים במגילת אסתר. "איש יהודי...אשר הגלה ...עם הגולה.....אשר הגלתה.. .אשר
הגלה
נבוכדנצר מלך בבל... (אסתר ב,ה-ו) מרגיש את צער דרי הגולה, הכואבים על הניתוק מארצם, ואשר גם בהצלתם בשיא שמחתם , לא שכחו את מעמדם השפל, ללא ארץ חמדה.

מעתה יובהר הפתגם, כי גם כאשר קבעו מצוה לדורות בקריאת המגילה - תלו זאת בהזכרת ארץ ישראל, 'מימות יהושע בן נון' .כי לא יכולים היו ולא רצו להשלים עם הצלחות זמניות במלכויות הזרות.

וסיפר אחד ממקשיבי לקחו של מרן הרב זצ"ל שפעם בשמחת פורים עלה הרב על השולחן וקרא בקול רם

ובהתלהבות קודש: "איככה אוכל וראיתי באובדן מולדתי" – זוהי כל התורה כולה.

(הפירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

כל עלוני מגד ירחים

שיצאו לאור בשנים תש"ס-תשע"ט (2000-2019)

בעריכת הגב' שושנה רייך

תשע"ט

שבט תשע"ט - גליון 235

טבת תשע"ט - גליון 234

כסלו תשע"ט - גליון 233

חשון תשע"ט - גליון 232

תשעי תשע"ט - גליון 231



תשע"ח

אלול תשע"ח - גליון 230

אב תשע"ח - גליון 229

תמוז תשע"ח - גליון 228

סיון תשע"ח - גליון 227

אייר תשע"ח - גליון 226

ניסן תשע"ח - גליון 225

אדר תשע"ח - גליון 224

שבט תשע"ח - גליון 223

טבת תשע"ח - גליון 222

כסלו תשע"ח - גליון 221

חשון תשע"ח - גליון 220

תשעי תשע"ח - גליון 219



תשרי תשע"ח - גליון 219

אלול תשע"ז - גליון 218

אב תשע"ז - גליון 217

תמוז תשע"ז - גליון 216

סיון תשע"ז - גליון 215

אייר תשע"ז - גליון 214

ניסן תשע"ז - גליון 213

אדר תשע"ז - גליון 212

שבט תשע"ז - גליון 211

טבת תשע"ז - גליון 210

כסלו תשע"ז - גליון 209

חשון תשע"ז - גליון 208

תשעי תשע"ז - גליון 207



אלול תשע"ו - גליון 206

אב תשע"ו - גליון 205

תמוז תשע"ו - גליון 204

סיון תשע"ו - גליון 203

אייר תשע"ו - גליון 202

ניסן תשע"ו - גליון 201

אדר ב תשע"ו - גליון 200

אדר א תשע"ו - גליון 199

שבט תשע"ו - גליון 198

טבת תשע"ו - גליון 197

כסלו תשע"ו - גליון 196

חשון תשע"ו - גליון 195

תשרי תשע"ו - גליון 194

תשע"ה

אלול תשע"ה - גליון 193

אב תשע"ה - גליון 192

תמוז תשע"ה - גליון 191

סיון תשע"ה - גליון 190

אייר תשע"ה - גליון 189

ניסן תשע"ה - גליון 188

אדר תשע"ה - גליון 187

שבט תשע"ה - גליון 186

טבת תשע"ה - גליון 185

כסלו תשע"ה - גליון 184

חשון תשע"ה - גליון 183

תשרי תשע"ה - גליון 182

תשע"ד

אלול תשע"ד - גליון 181

אב תשע"ד - גליון 180

תמוז תשע"ד - גליון 179

סיון תשע"ד - גליון 178

אייר תשע"ד - גליון 177

ניסן תשע"ד - גליון 176

אדר ב' תשע"ד - גליון 175

אדר א' תשע"ד - גליון 174

שבט תשע"ד - גליון 173

טבת תשע"ד - גליון 172

כסלו תשע"ד - גליון 171

חשון תשע"ד - גליון 170

תשרי תשע"ד - גליון 169

תשע"ג

אלול תשע"ג - גליון 168

אב תשע"ג - גליון 167

תמוז תשע"ג - גליון 166

סיון תשע"ג - גליון 165

[אייר תשע"ג - גליון 164]

ניסן תשע"ג - גליון 163

אדר תשע"ג - גליון 162

שבט תשע"ג - גליון 161

טבת תשע"ג - גליון 160

כסלו תשע"ג - גליון 159

חשון תשע"ג - גליון 158

תשרי תשע"ג - גליון 157

תשע"ב

אלול תשע"ב - גליון 156

אב תשע"ב - גליון 155

תמוז תשע"ב - גליון 154

סיון תשע"ב - גליון 153

אייר תשע"ב - גליון 152

ניסן תשע"ב - גליון 151

אדר תשע"ב - גליון 150

שבט תשע"ב - גליון 149

טבת תשע"ב - גליון 148

כסלו תשע"ב - גליון 147

חשון תשע"ב - גליון 146

תשרי תשע"ב - גליון 145



אלול תשע"א - גליון 144

אב תשע"א - גליון 143

תמוז תשע"א - גליון 142

סיון תשע"א - גליון 141

אייר תשע"א - גליון 140

ניסן תשע"א - גליון 139

אדר ב' תשע"א - גליון 138

אדר א' תשע"א - גליון 137

שבט - תשע"א - גליון 136

טבת תשע"א - גליון 135

כסלו תשע"א - גליון 134

חשון תשע"א - גליון 133

תשרי תשע"א - גליון 132



אלול תש"ע - גליון 131

אב תש"ע - גליון 130

תמוז תש"ע - גליון 129

סיון תש"ע - גליון 128

אייר תש"ע - גליון 127

ניסן תש"ע - גליון 126

אדר תש"ע - גליון 125

שבט תש"ע - גליון 124

טבת תש"ע - גליון 123

כסלו תש"ע - גליון 122

חשון תש"ע - גליון 121

תשרי תש"ע - גליון 120



תשס"ט

אלול תשס"ט - גליון 119

אב תשס"ט - גליון 118

תמוז תשס"ט - גליון 117

סיון תשס"ט - גליון 116

אייר תשס"ט - גליון 115

ניסן תשס"ט - גליון 114

אדר תשס"ט - גליון 113

שבט תשס"ט - גליון 112

טבת תשס"ט - גליון 111

כסלו תשס"ט - גליון 110

חשון תשס"ט - גליון 109

תשרי תשס"ט - גליון 108



תשס"ח

אלול תשס"ח - גליון 107

אב תשס"ח - גליון 106

תמוז תשס"ח - גליון 105

סיון תשס"ח - גליון 104

אייר תשס"ח - גליון 104

ניסן תשס"ח - גליון 103

אדר ב' תשס"ח - גליון 101

אדר א' תשס"ח - גליון 100

שבט תשס"ח - גליון 99

טבת תשס"ח - גליון 98

כסלו תשס"ח - גליון 97

חשון תשס"ח - גליון 96

תשרי תשס"ח - גליון 95



אלול תשס"ז - גליון 94

אב תשס"ז - גליון 93

תמוז תשס"ז - גליון 92

סיון תשס"ז - גליון 91

אייר תשס"ז - גליון 90

ניסן תשס"ז - גליון 89

אדר תשס"ז - גליון 88

שבט תשס"ז - גליון 87

טבת תשס"ז - גליון 86

כסלו תשס"ז - גליון 85

חשון תשס"ז - גליון 84

תשס"ז - גליון 83



אלול תשס"ו - גליון 82

אב תשס"ו - גליון 81

תמוז תשס"ו - גליון 80

סיון תשס"ו - גליון 79

אייר תשס"ו - גליון 78

ניסן תשס"ו - גליון 77

אדר תשס"ו - גליון 76

שבט תשס"ו - גליון 75

טבת תשס"ו - גליון 74

כסלו תשס"ו - גליון 73

חשון תשס"ו - גליון 72

תוכן תשס"ו - גליון 71



תשס"ה

אב - אלול תשס"ה - גליון 70

תמוז תשס"ה - גליון 69

סיון תשס"ה - גליון 68

אייר תשס"ה - גליון 67

ניסן תשס"ה - גליון 66

אדר ב' תשס"ה - גליון 65

אדר א' תשס"ה - גליון 64

שבט תשס"ה - גליון 63

טבת תשס"ה - גליון 62

כסלו תשס"ה - גליון 61

חשון תשס"ה - גליון 60

תשרי תשס"ה - גליון 59



תשס"ד

אלול תשס"ד - גליון 58

אב תשס"ד - גליון 57

תמוז תשס"ד - גליון 56

סיון תשס"ד - ליון 55

אייר תשס"ד - גליון 54

ניסן תשס"ד - גליון 53

אדר תשס"ד - גליון 52

שבט תשס"ד - גליון 51

טבת תשס"ד - גליון 50

כסלו תשס"ד - גליון 49

חשון תשס"ד - גליון 48

תשרי תשס"ד - גליון 47



תשס"ג

אלול תשס"ג - גליון 46

אב תשס"ג - גליון 45

תמוז תשס"ג - גליון 44

סיון תשס"ג - גליון 43

אייר תשס"ג - גליון 42

ניסן תשס"ג - גליון 41

אדר ב' תשס"ג - גליון 40

אדר א' תשס"ג - גליון 39

שבט תשס"ג - גליון 38

טבת תשס"ג - גליון 37

כסלו תשס"ג - גליון 36

חשון תשס"ג - גליון 35

תוכן תשס"ג - גליון 34

תשס"ב

אלול תשס"ב - גליון 33

אב תשס"ב - גליון 32

תמוז תשס"ב - גליון 31

סיון תשס"ב - גליון 30

[אייר תשס"ב - גליון 29]

ניסן תשס"ב - גליון 28

אדר תשס"ב - גליון 27

שבט תשס"ב - גליון 26

טבת תשס"ב - גליון 25

כסלו תשס"ב - גליון 24

חשון תשס"ב - גליון 23

תשרי תשס"ב - גליון 22



אלול תשס"א - גליון 21

אב תשס"א - גליון 20

תמוז תשס"א - גליון 19

סיון תשס"א - גליון 18

אייר תשס"א - גליון 17

ניסן תשס"א - גליון 16

אדר תשס"א - גליון 15

שבט תשס"א - גליון 14

טבת תשס"א - גליון 13

כסלו תשס"א - גליון 12

חשון תשס"א - גליון 11

תשרי תשס"א - גליון 10



אלול תש"ס - גליון 9

אב תש"ס - גליון 8

תמוז תש"ס - גליון 7

סיון תש"ס - גליון 6

אייר תש"ס - גליון 5

ניסן תש"ס - גליון 4

אדר ב' - תש"ס - גליון 3

אדר א' תש"ס - גליון 2

שבט תש"ס - גליון 1